

ΑΤΕΙ ΚΡΗΤΗΣ

ΣΕΥΠ

ΤΜΗΜΑ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

ΤΟ ΠΡΟΦΙΛ ΤΩΝ ΓΟΝΕΩΝ ΤΩΝ ΠΑΡΑΒΑΤΙΚΩΝ ΑΝΗΛΙΚΩΝ ΣΤΗΝ ΚΡΗΤΗ

ΥΠΕΥΘΥΝΗ ΚΑΘΗΓΗΤΡΙΑ: ΠΑΤΤΑΚΟΥ ΒΑΣΙΛΙΚΗ

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ:

ΚΑΤΑΚΗ ΚΑΤΕΡΙΝΑ

ΚΑΤΣΙΑΔΑΚΗ ΕΛΕΝΗ

ΠΑΠΑΪΩΑΝΝΟΥ ΒΑΣΙΛΙΚΗ

ΗΡΑΚΛΕΙΟ 2009

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ ΜΕΡΟΣ

ΠΕΡΙΛΗΨΗ.....	5
ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	7
ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ:Ανήλικοι παραβάτες και εγκληματικότητα.....	10
1.1 Η έννοια του παραβατικού ανήλικου	10
1.2 Η έννοια της εγκληματικότητας.....	11
1.3 παραβατικότητα ανηλίκων στην Κρήτη- έννοια και σχετικές έρευνες.....	13
ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ: Η κρίση του θεσμού της οικογένειας.....	19
2.1 Διαζύγιο γονέων και επίδραση στα παιδιά.....	20
2.2. Μονογονεϊκή οικογένεια.....	22
2.3 Εγκληματικότητα γονέων.....	24
2.3.1. Φυλακισμένοι γονείς.....	25
2.4. Ενδοοικογενειακη βία.....	26
2.5. Αδέλφια- δίδυμα -μοναχοπαίδι- πολύτεκνες οικογένειες- οικογενειακός αστερισμός.....	29
2.5.1. Δίδυμα.....	29
2.5.2. Πολύτεκνες οικογένειες και οικογένειες με ένα παιδί.....	29
2.5.3. Οικογενειακός αστερισμός.....	30
2.6.Εργασία- μόρφωση- κατοικία γονέων.....	33
2.7. Ανεκτικότητα και τιμωρία- υπερπροστασία και αδιαφορία.....	36
ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΡΙΤΟ: Παράγοντες που συμβάλλουν στην ανάπτυξη παραβατικής συμπεριφοράς των ανηλίκων	39

3.1 Ατομικοί παράγοντες	40
3.1.1 Φύλο.....	41
3.1.2 Κληρονομικότητα.....	41
3.1.3 Φυσιογνωμία.....	42
3.1.4 Ψυχική Υγεία.....	43
3.1.5 Αντικοινωνική προσωπικότητα.....	45
3.1.6 Εφηβεία.....	46
3.2 Κοινωνικοί παράγοντες.....	47
3.2.1 Παιδεία, σχολείο.....	47
3.2.2 Παρέες συνομηλίκων.....	48
3.2.3 Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης.....	50

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΕΤΑΡΤΟ

4. Το σύστημα δικαιοσύνης απέναντι στους ανήλικους παραβάτες.....	53
4.1 φορείς επίσημου κοινωνικού έλεγχου του εγκλήματος.....	53
4.1.1 Ανήλικα άτομα και αστυνομία.....	53
4.1.2 Επιμελητές ανηλίκων και δικαστήρια ανηλίκων.....	54
4.2 Νομοθετικό πλαίσιο (ποινές που επιβάλλονται).....	56
4.2.1 Επίπληξη.....	56
4.2.2 Υπεύθυνη επιμέλεια γονέων	57
4.2.3 Επιμέλεια Υπηρεσίας Επιμελητών Ανηλίκων.....	58
4.2.4 Τοποθέτηση ανηλίκου σε κατάστημα ή ίδρυμα αγωγής.....	59
4.2.5 Επιβολή ποινών σε άτομα μετεφηβικής ηλικίας.....	60
4.2.6 Απεγκληματοποίηση.....	61

4.2.7 Αποϊδρυματοποίηση.....	62
4.2.8 Θεραπευτικά μέτρα.....	62
4.3. Ο ρόλος της Κοινωνικής Εργασίας.....	64

ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΟ ΜΕΡΟΣ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΕΜΠΤΟ: ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ.....	68
5.1 Αντικείμενο.....	68
5.2 Υποθέσεις εργασίας.....	68
5.3 Ερευνητικά εργαλεία.....	69
5.4 Εξεύρεση και επιλογή των υλικών μέσων της έρευνας.....	72
5.5 Περιγραφή διαδικασίας στατιστικής ανάλυσης.....	73
5.6 Δείγμα και δημογραφικά χαρακτηριστικά.....	73
Αποτελέσματα.....	76
Συμπεράσματα.....	112
Συζήτηση.....	114
Βιβλιογραφία.....	115
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ.....	120

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η παρούσα πτυχιακή εργασία ασχολείται με το προφίλ των γονιών των παιδιών με παραβατική συμπεριφορά στη Κρήτη. Αν και κατά καιρούς στο Τμήμα Κοινωνικής Εργασίας του Τει, έχουν διεξαχθεί πολλές πτυχιακές εργασίες με θέμα την παραβατικότητα ανηλίκων, εμείς θέλαμε να ερευνήσουμε το προφίλ των γονέων, το οποίο αποτελεί και τον σημαντικότερο παράγοντα όσον αφορά την εκδήλωση παραβατικότητας σε ανήλικους από μικρή ηλικία. Αν υποθέσουμε λοιπόν ότι κυριότερος όλων των παραγόντων είναι ο χαρακτήρας των γονέων και η συμπεριφορά τους απέναντι στα παιδιά, εμείς μέσα από την ερευνητική διαδικασία θελήσαμε να παρουσιάσουμε το πώς χαρακτηρίζονται οι γονείς των ανηλίκων. Είναι τρυφεροί και υποστηρικτικοί απέναντι στα παιδιά τους; Είναι αυστηροί και τιμωρητικοί ή αδιαφορούν για την ανατροφή των παιδιών;

Η έρευνα πραγματοποιήθηκε στις Υπηρεσίες Επιμελητών Ανηλίκων και στους τέσσερις νομούς της Κρήτης και ερευνήθηκαν οι περιπτώσεις ανηλίκων των δυο τελευταίων χρόνων(2006-2008).

Το δείγμα αποτελείται από ανήλικους ηλικίας 8 έως 24 ετών. Από μαθητές δηλαδή Δημοτικού, Γυμνασίου και Λυκείου. Ακόμη από φοιτητές και φαντάρους, οι οποίοι είχαν κάνει κάποια παράβαση μέχρι την ηλικία των 17 ετών.

Κατά τη διάρκεια της ερευνητικής διαδικασίας στα ατομικά δελτία των ανηλίκων παραβατών, κωδικοποιήθηκε και το ατομικό δελτίο των Υπηρεσιών έτσι ώστε να είναι εφικτή τόσο η καταγραφή των δεδομένων στο πρόγραμμα spss όσο και η ανάλυση και σύγκριση των ευρισκόμενων αποτελεσμάτων. Τα στατιστικά μέτρα που χρησιμοποιήσαμε ήταν : Frequencies, Pearson Correlation, T-test και One-Way ANOVA.

Από τα αποτελέσματα της παρούσας έρευνας προκύπτει ότι η παραβατικότητα ανηλίκων είναι αυξημένη στις αστικές περιοχές σε σχέση με την περιφέρεια. Επίσης, η περιοχή που ζει η οικογένεια μολονότι δεν επηρεάζει τον χαρακτήρα των γονέων, επηρεάζει στατιστικά σημαντικά τη συμβίωσή τους και διαφοροποιεί αρμονικές και μη αρμονικές συμβιώσεις.

Επίσης, οι σχέσεις των μελών της οικογένειας διαφοροποιούνται ανάμεσα σε οικογένειες που ο πατέρας είναι αυταρχικός-αδιάφορος ή φιλήσυχος-εργατικός ή δημοκρατικός-συνεργάσιμος. Όταν ο πατέρας είναι αυταρχικός-αδιάφορος τότε οι

σχέσεις των μελών της οικογένειας είναι κατά πλειοψηφία κακές. Όταν ο πατέρας είναι φιλήσυχος δεν υπάρχουν συγκρουσιακές σχέσεις ενώ όταν ο πατέρας είναι συνεργάσιμος οι σχέσεις κατά πλειοψηφία είναι καλές.

Έτσι και οι δημοκρατικές συνεργάσιμες μητέρες δημιουργούν οικογένειες με μέτριες έως καλές σχέσεις και καθόλου συγκρουσιακές, ενώ οι αυταρχικές αδιάφορες μητέρες δημιουργούν οικογένειες με πολύ έντονα συγκρουσιακές σχέσεις.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Συχνά γίνεται λόγος για το φαινόμενο της νεανικής παραβατικότητας το οποίο τα τελευταία χρόνια αυξάνεται με δραματικό ρυθμό, τόσο στην Ελλάδα όσο και διεθνώς. Σκοπός της εργασίας αυτής είναι η παρουσίαση της νεανικής παραβατικότητας καθώς και το πώς συσχετίζεται με τις συνθήκες που επικρατούν μέσα στην οικογένεια και με τους γονείς πιο συγκεκριμένα.

Η εργασία αυτή θα χωριστεί σε τέσσερα κεφάλαια. Το πρώτο κεφάλαιο θα αφορά τους ανήλικους παραβάτες και την εγκληματικότητα ως έννοια, αλλά και την νεανική παραβατικότητα στην ευρύτερη περιοχή της Κρήτης.

Το δεύτερο κεφάλαιο θα αφορά τη νεανική παραβατικότητα αλλά και την συσχέτιση της με δυσμενείς συνθήκες που επικρατούν στην εκάστοτε οικογένεια. Θα δούμε δηλαδή κατά πόσο ένα διαζύγιο, μια οικογένεια μ' ένα γονέα σε όλες τις μορφές, η ενδεχόμενη εγκληματικότητα των γονέων, ή η τυχόν φυλάκιση ενός εκ των δύο, ο αλκοολισμός, η ενδοοικογενειακή βία, η μόρφωση, η υπερπροστασία ή η αδιαφορία και οι συνθήκες διαβίωσης, επηρεάζουν το παιδί και συσχετίζονται με τη παραβατική του συμπεριφορά. Χαρακτηριστικό είναι ότι το περιβάλλον έχει σημαντική επίδραση τόσο στην ανάπτυξη της παραβατικότητας όσο και στις συμπεριφορικές αντιδράσεις των ανηλίκων. Σημαντικό ρόλο παίζει και το γεγονός αν τα ίδια τα παιδιά επιλέγουν ή όχι το περιβάλλον που ζούνε. Οι έφηβοι έχουν μεγάλη επίδραση από τους γονείς τους, είτε θετική είτε αρνητική.

«Ένας μελετητής της παραβατικότητας ο J. Chazal διαπιστώνει πως ολοένα και περισσότερο στις μέρες μας οι γονείς αδυνατούν να ασκήσουν τους ρόλους τους ως φυσικών παιδαγωγών» (Φαρσεδάκη: 1985)

«Τα παιδιά πολλές φορές αφήνονται ελεύθερα να παίζουν στους δρόμους με αποτέλεσμα να μην καλλιεργείται η ικανότητα τους στο να εκμάθουν τους κοινωνικούς κανόνες. Αυτό σύμφωνα με τον Φαρσεδάκη οφείλεται σε έλλειψη γονικής στοργής, με αποτέλεσμα να νιώθει όλο και πιο πολύ μόνος του και κατά συνέπεια να αυξάνεται το αίσθημα της ανασφάλειας». (Φαρσεδάκη: 1985)

Το τρίτο κεφάλαιο αναφέρεται στους παράγοντες που σχετίζονται με την ανάπτυξη την παραβατικής συμπεριφοράς του ανηλίκου. Παράγοντες ατομικοί όπως φύλο, κληρονομικότητα, ψυχική υγεία. Κοινωνικοί παράγοντες όπως σχολείο, παρέες συνομηλίκων, Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης.

Καθημερινά κατακλυζόμαστε από διαφημίσεις νέων καταναλωτικών προϊόντων. Δημιουργείται στους εφήβους το αίσθημα της απόκτησης αυτών των προϊόντων. Πολλές φορές στερούνται την δυνατότητα νόμιμης απόκτησης αυτών των προϊόντων, με αποτέλεσμα να μην έχουν αναπτύξει σε μεγάλο βαθμό τον αυτοέλεγχο τους. Δηλαδή να προβαίνουν σε πράξεις και σε γεγονότα που δεν τους αντιπροσωπεύουν. Αυτό εδώ θεωρείται και ως κοινωνικό ζήτημα. Τα Μέσα Μαζικής Επικοινωνίας, παίζουν σημαντικό ρόλο στην κατασκευή της κοινής γνώμης και συγκεκριμένα των εφήβων. Από τα «ερεθίσματα» λοιπόν που παίρνουν από την τηλεόραση, αντιγράφουν και μιμούνται διότι τα παιδιά και οι έφηβοι αναζητούν πρότυπα και τους δημιουργείται το αίσθημα της μίμησης και της υποβολής.

Σύμφωνα με τον Chazal, «δεν αρκεί η απλή σχηματική ανάλυση των παραγόντων γένεσης της παραβατικής συμπεριφοράς των νέων.» (Φαρσεδάκη: 1985) Δηλαδή δεν πρέπει να γνωρίζουμε μόνο τους λόγους, τους παράγοντες, που οδηγούν τους νέους μας σε αυτή την «έκρηξη». Πρέπει να γνωρίζουμε τόσο τον εσωτερικό τους κόσμο όσο και να κατανοούμε τις πράξεις τους. Πολλές φορές, αν όχι και όλες, οι πράξεις αυτές εκφράζουν μια μορφή εξέγερσης κατά της κοινωνίας, μια μορφή αγωνίας για ένα κόσμο χωρίς επικοινωνία, μια απεγνωσμένη προσπάθεια για να ζητήσουν βοήθεια στα αδιέξοδα που έχουν να αντιμετωπίσουν.

Στο τέταρτο κεφάλαιο θα αναφερθούμε στους επίσημους φορείς κοινωνικού ελέγχου της παραβατικότητας, αστυνομία, δικαστήρια και επιμελητές ανηλίκων καθώς και τα μέτρα που επιβάλλονται στους ανηλίκους ανάλογα με την πράξη τους.

Τέλος στο θεωρητικό μέρος θα μιλήσουμε και για τον ρόλο της κοινωνικής εργασίας στην περίπτωση αυτή της νεανικής παραβατικότητας. Αμέσως μετά θα παρατεθεί και το δεύτερο μέρος της εργασίας το οποίο θα είναι το ερευνητικό και θα αφορά την έρευνα που πραγματοποιήθηκε από τις σπουδάστριες στα δικαστήρια ανηλίκων και στους τέσσερις νομούς της Κρήτης.

Μία κοινή λοιπόν διαπίστωση των ειδικών γύρω από το έγκλημα λένε πως ο ανήλικος δεν αποτελεί μικρογραφία του ενήλικου.

«Είναι μια ύπαρξη ιδιόρρυθμη που διαφέρει από τον ενήλικο και ποσοτικά και ποιοτικά ώστε οι αντιδράσεις του στα περιβαλλοντικά ερεθίσματα είναι διαφορετικές».(Φαρσεδάκη:1985)

Τα βιώματα που έχει ένας άνθρωπος από την παιδική του ηλικία παίζουν σημαντικό ρόλο στην εξέλιξη και την παρουσία του μέσα στο κοινωνικό πλαίσιο.

Σύμφωνα με το Φαρσεδάκη ο ανήλικος είναι μία προσωπικότητα «εν τω γίνεσθαι» και έχει την ελπίδα πως ότι μέτρα και αν θέλουν να θέσουν γι' αυτόν οι μεγαλύτεροι του, για τη σωστή του κοινωνικοποίηση θα έχουμε σημαντική αποτελεσματικότητα.

Η μετάβαση λοιπόν ενός παιδιού από την ανηλικότητα στην ενηλικίωση που είναι συνυφασμένη με την παραβατική συμπεριφορά θεωρείται πως δεν αποτελεί τόσο σημαντική ένδειξη που θα οδηγήσει έναν νεαρό στην παραβατικότητα και κατ' επέκταση στο έγκλημα.

Ο νέος φτάνει σε ένα σημείο που θέλει να δοκιμάσει τα όρια του από την μία, την ίδια του την ελευθερία, και από την άλλη την ανοχή της κοινωνίας». (Νεανική παραβατικότητα στην Ελλάδα,2003).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ

Ανήλικοι παραβάτες και εγκληματικότητα

1. Η ΕΝΝΟΙΑ ΤΟΥ ΠΑΡΑΒΑΤΙΚΟΥ ΑΝΗΛΙΚΟΥ

«Κοινή είναι η διατύπωση πως ο ανήλικος δεν αποτελεί μικρογραφία του ενήλικου. Είναι μια ύπαρξη ιδιόρρυθμη που διαφέρει από τον ενήλικο και ποσοτικά και ποιοτικά ώστε και οι αντιδράσεις του στα περιβαλλοντικά ερεθίσματα είναι διαφορετικές». (Φαρσεδάκης, 1985: 11) Η ανηλικότητα είναι μια από τις σημαντικότερες φάσεις, αν όχι η σημαντικότερη, στην ανάπτυξη της προσωπικότητας του ανήλικου. Σε έρευνες που έχουν πραγματοποιηθεί σε ενήλικους εγκληματίες, έδειξαν πόσο καθοριστικά είναι τα βιώματα της παιδικής ηλικίας στην μετέπειτα ζωή του ανθρώπου.

Εξ άλλου το γεγονός πως ο ανήλικος είναι μια προσωπικότητα «εν τω γίνεσθαι» επιτρέπει την ελπίδα πως τα οποιαδήποτε μέτρα που στοχεύουν στη σωστή κοινωνικοποίηση του θα έχουν μεγαλύτερη αποτελεσματικότητα απ' ότι στην περίπτωση των ενηλίκων. (Φαρσεδάκης, 1985: 11)

Οι ανήλικοι παραβάτες λοιπόν είναι μια ιδιαίτερη κατηγορία παραβατών οι οποίοι παρουσιάζουν παραβατικές συμπεριφορές και αντιμετωπίζονται από το ποινικό δίκαιο καθώς και από το σύστημα απονομής δικαιοσύνης με ιδιαίτερο τρόπο. «Ως ανήλικοι «εγκληματίες» εννοούνται σύμφωνα με το ισχύον Ελληνικό Ποινικό Δίκαιο αυτοί που διατρέχουν το 7^ο έτος της ηλικίας τους έως το 17^ο έτος συμπληρωμένο. Από αυτούς όσοι έχουν ηλικία μέχρι και το 12^ο έτος τους συμπληρωμένο ονομάζονται ΠΑΙΔΙΑ και οι υπόλοιποι ΕΦΗΒΟΙ. Οι ανήλικοι υποβάλλονται σε αναμορφωτικά ή θεραπευτικά μέτρα ή σε ποινικό σωφρονισμό». (Παπακωνσταντής, 2006: 97) Βέβαια αρκετά συχνά οι ανήλικοι αποτελούν θύματα οργανωμένου εγκλήματος, αλλά παρουσιάζουν και οι ίδιοι παραβατικές συμπεριφορές.

Βασική διαφορά μεταξύ ανήλικου και ενήλικου παραβάτη είναι το γεγονός ότι ο ανήλικος δεν έχει κοινωνικοποιηθεί ακόμη πλήρως και δεν έχει την απόλυτη ευθύνη των πράξεων του. Η προσωπικότητα του βρίσκεται σε μια φάση εξέλιξης προς την ενηλικίωση και κοινωνικοποίηση του. Σ αυτό το διάστημα ο ανήλικος είναι άμεσα εξαρτημένος από την οικογένεια του και έτσι επηρεάζεται άμεσα και σε

μεγάλο βαθμό από τα γεγονότα τα οποία συμβαίνουν μέσα σ αυτή. Έτσι θα μπορούσαμε να πούμε ότι η διαφοροποίηση μεταξύ ανήλικου παραβάτη και ανήλικου που δεν είναι παραβάτης οφείλεται στις συχνές διαταραχές τόσο στο οικογενειακό όσο και στο κοινωνικό περιβάλλον του ανήλικου.

Σύμφωνα μάλιστα με την Μπεζέ Λ., η επίδραση που ασκεί το οικογενειακό περιβάλλον στην διαμόρφωση ανήλικων παραβατών είναι καθοριστική σε συνδυασμό πάντα με το κοινωνικό περιβάλλον. (Παπακωνσταντής, 2006: 97)

Μέσα από έρευνες που έχουν διεξαχθεί κατά καιρούς για την εικόνα του οικογενειακού περιβάλλοντος του ανήλικου παραβάτη έχει προκύψει ότι αυτή η εικόνα χαρακτηρίζεται από έλλειψη συνθηκών σταθερότητας, ασφάλειας, κύρους, πειθαρχίας και έλλειψη της κατάλληλης στοργικής ατμόσφαιρας. Να αναφέρουμε σ αυτό το σημείο λοιπόν και μερικά στοιχεία που μας παρουσιάζουν το γεγονός ότι η οικογένεια επηρεάζει άμεσα το παιδί, την συμπεριφορά και την ανάπτυξη της προσωπικότητας του και το καθιστούν έτσι παραβάτη ή μη παραβάτη. Τα στοιχεία αυτά είναι οι διακεκομμένες σχέσεις παιδιού με πατέρα ή μητέρα, οι συχνές μετακομίσεις και αλλαγή περιβάλλοντος, ο χωρισμός γονέων, οι πολυπληθείς οικογένειες, οι διαταραγμένες σχέσεις μητέρας- πατέρα καθώς και η αντικοινωνική προσωπικότητα των γονέων.

Αυτά λοιπόν είναι μερικά από τα στοιχεία που μας βοηθούν να κατανοήσουμε το πόσο καθοριστικό ρόλο παίζει η οικογένεια στο αν το ανήλικο μέλος της παρουσιάζει παραβατική συμπεριφορά. Σε επόμενο κεφάλαιο θα αναφερθούν περισσότερα στοιχεία για το ρόλο της οικογένειας. (Μπεζέ, 2006,98-99)

1.2.Η ΕΝΝΟΙΑ ΤΗΣ ΕΓΚΛΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑΣ

Σ αυτό το σημείο κάποιος θα μπορούσε να αναφέρει 3 όρους σχετικά με το παράπτωμα στο οποίο έχει επέλθει το άτομο. Οι 3 αυτοί όροι είναι έγκλημα, εγκληματικότητα και εγκληματίας που μπορούν να αναφερθούν και ως παράπτωμα, παραπτωματικότητα, παραβάτης.

Ας ξεκινήσουμε με την αναφορά μας στο έγκλημα, στην πράξη δηλαδή που επέρχεται το άτομο, μια πράξη που θεωρείται άδική, είναι καταλογιστή στο δράστη (δηλαδή την διαπράττει με απόλυτη συναίσθηση του τι ποιεί), προβλέπεται και

τιμωρείται από το νόμο. Η έννοια αυτή αποτελεί την νομική διάσταση του εγκλήματος. Η ουσιαστική έννοια του εγκλήματος όμως αναφέρεται στις πράξεις εκείνες οι οποίες ανεξάρτητα από το αν τις προβλέπει ή όχι ο νόμος, προσβάλλουν αξίες της κοινωνικής ζωής, οι οποίες είναι κοινά αποδεκτές.

«Οι κανόνες δικαίου λοιπόν που χαρακτηρίζουν ορισμένες πράξεις ως εγκληματικές, εξαρτώνται από τις γενικά παραδεκτές κοινωνικές αξίες και τη φύση του συγκεκριμένου κράτους, ιδιαίτερα από τη συγκρότηση της πολιτικής εξουσίας, και το βαθμό που σ αυτή αντανακλώνται οι κοινωνικές διεργασίες». (Παπακωνσταντής, 2006: 15)

Εγκληματικότητα τώρα ονομάζουμε το μέγεθος εκείνο, το οποίο είναι ο αριθμός των εγκλημάτων που συμβαίνουν σε μια συγκεκριμένη περιοχή, ένα συγκεκριμένο χρονικό διάστημα. Βέβαια όπως εύκολα καταλαβαίνουμε το μέγεθος της εγκληματικότητας έχει μια ποσοτική και μια ποιοτική διάσταση.

Η ποσοτική διάστασή σημαίνει την ποσότητα των εγκλημάτων. Η ποιοτική από την άλλη σημαίνει τη βαρύτητα που έχουν οι πράξεις σε σχέση με τις κοινωνικές αξίες που προσβάλλουν. Στην ποσοτική διάσταση, προσμετρούνται όλα τα εγκλήματα ανεξάρτητα από το πόσο σημαντικά είναι. Συχνά στην καθημερινότητα μας τους όρους του εγκλήματος και της εγκληματικότητας τους χρησιμοποιούμε για συγκεκριμένα εγκλήματα, όπως φόνοι, κλοπές, όμως η πραγματική έννοια της εγκληματικότητας περιλαμβάνει το σύνολο όλων των εγκλημάτων.

Η ποιοτική διάσταση από την άλλη, εξαρτάται από τη βαρύτητα που έχει κάθε πράξη και στο σύνολο απαρτίζεται από το ποιοτικό σύνολο των εγκληματικών πράξεων, καθώς διαφορετική βαρύτητα έχει για παράδειγμα η κλοπή ενός κινητού, από την κλοπή αντικειμένων αξίας.

«Γενικότερα τώρα η βαρύτητα της εγκληματικότητας εξαρτάται από τη ιεραρχική κλίμακα των αξιών της συγκεκριμένης κοινωνίας, από τις πολιτισμικές συνθήκες, το βαθμό ανεκτικότητας σε μια κοινωνία, από την κυρίαρχη ιδεολογία και την πολιτική εξουσία, από τη χρονική συγκυρία και από τον τρόπο προβολής των εγκλημάτων στα ΜΜΕ. Η εκτίμηση λοιπόν της βαρύτητας της εγκληματικότητας, είναι στην ουσία μια διαδικασία με έντονα κοινωνικά και πολιτικά χαρακτηριστικά». (Παπακωνσταντής, 2006: 20)

Εδώ λοιπόν καλό θα ήταν να αναφέρουμε για τους ανήλικους, να μην χρησιμοποιούνται οι τρεις όροι του εγκλήματος, της εγκληματικότητας και του εγκληματία, αλλά οι όροι παράπτωμα, παραπτωματικότητα, παραβάτης όπως

προτάθηκε από την κυρία Σπινέλη, έτσι ώστε να αποφευχθεί ο μετέπειτα κοινωνικός στιγματισμός των ανηλίκων.(Φαρσεδάκης, 1985: 12)

1.3 ΠΑΡΑΒΑΤΙΚΟΤΗΤΑ ΑΝΗΛΙΚΩΝ ΣΤΗΝ ΚΡΗΤΗ- ΕΝΝΟΙΑ ΚΑΙ ΣΧΕΤΙΚΕΣ ΕΡΕΥΝΕΣ

Το φαινόμενο της παραβατικότητας των ανηλίκων απασχολεί ιδιαίτερα τόσο τους ειδικούς όσο και το κοινωνικό σύνολο, καθώς τα τελευταία χρόνια παρατηρείται διεθνώς μια ποσοτική και κυρίως ποιοτική αλλαγή στα αδικήματα που διαπράττονται από ανηλίκους.

Ως ανήλικοι παραβάτες σύμφωνα με το ισχύον Νομοθετικό Δίκαιο, θεωρούνται αυτοί που διατρέχουν το 7^ο έτος της ηλικίας τους έως το 17^ο συμπληρωμένο. Όσοι έχουν ηλικία έως το 12^ο έτος τους συμπληρωμένο ονομάζονται "παιδιά" και οι υπόλοιποι "έφηβοι".

Οι ανήλικοι υποβάλλονται σε αναμορφωτικά ή θεραπευτικά μέτρα ή σε ποινικό σφραγισμό. Για τα παιδιά 8-13 ετών καθιερώνεται το αμάχητο τεκμήριο ποινικής ανευθυνότητας και οι κυρώσεις είναι μόνο θεραπευτικά και αναμορφωτικά μέτρα. Η σχετική ποινική ενηλικότητα αρχίζει στο 13ο έτος της ηλικίας και λήγει με τη συμπλήρωση του 18ου έτους.

“Όταν αναφερόμαστε στους ανήλικους παραβάτες, εννοούμε τους ανήλικους οι οποίοι παραβαίνουν κάποιον ή κάποιους κανόνες δικαίου.

Όταν αναφερόμαστε στον όρο εγκληματίας, εννοούμε κάποιον άνθρωπο, ο οποίος έχει διαπράξει κάποιο έγκλημα, μια πράξη δηλαδή η οποία επισύρει ποινή. Είναι λοιπόν χρήσιμο να διευκρινίσουμε ότι για τους ανήλικους εύλογα ο όρος εγκληματίας έχει αντικατασταθεί από τον όρο παραβάτης καθώς κρίνεται ως λιγότερο στιγματιστικός. «Ο όρος παραβατικότητα, θα λέγαμε ότι πλησιάζει περισσότερο στον ορισμό που δίνεται στο εγκληματικό φαινόμενο από τις κοινωνικές επιστήμες και δεν περιορίζεται τόσο σε αυτόν που δίνεται από το Ποινικό Δίκαιο. Έτσι, σύμφωνα με το Ποινικό Δίκαιο το έγκλημα ορίζεται ως κάθε πράξη που τιμωρείται από τον Ποινικό Νόμο. Στην επιστήμη της Εγκληματολογίας,

όμως, το έγκλημα αποτελεί ένα σύνθετο κοινωνικό φαινόμενο με βαθύτερους προσδιοριστικούς παράγοντες και προεκτάσεις κοινωνικές».(Κουράκης, 2004: 6)

Ο όρος «νεανική παραβατικότητα» «Juvenile Delinquency» γεννήθηκε στην Αγγλία το 1815 με την ίδρυση του P. Bedford, μιας εταιρείας για την πρόληψη της παραβατικότητας των ανηλίκων. Σήμερα ο όρος χρησιμοποιείται σχεδόν σε όλες τις χώρες του κόσμου.

Η Σπινέλλη πρότεινε πολύ ορθά την αντικατάσταση του όρου «ανήλικοι εγκληματίες» του Κεφ. Θ' του Π.Κ. με τον όρο «ανήλικοι παραβάτες». Ο όρος αυτός προσφέρεται διότι αφορά στην αντικειμενική αντίθεση προς τον απαγορευτικό κανόνα δικαίου, δεν περιέχει κατ' ανάγκη καταλογισμό και επιπροσθέτως δεν έχει αρνητική φόρτιση, σε σχέση με τον όρο «εγκληματίας». (Σπινέλλη, 1992 σελ799)

Εξάλλου οι όροι «ανήλικος παραβάτης» του Ποινικού Νόμου και «ανήλικος εγκληματίας» χρησιμοποιούνται ως ισοδύναμες έννοιες. Σύμφωνα με το άρθρο 14 Ποινικού Κώδικα (Π.Κ.), απαραίτητη προϋπόθεση για να θεωρηθεί το έγκλημα τετελεσμένο είναι ο καταλογισμός της πράξης στο δράστη - παραβάτη. Ωστόσο οι περισσότερες πράξεις των ανηλίκων δεν είναι καταλογιστέες, εφόσον απουσιάζει σ' αυτούς το στοιχείο της πλήρους ικανότητας προς καταλογισμό (άρθρο 126 Π.Κ. όπως αντικαταστάθηκε με το άρθρο 1 § 7 του Ν. 3189/2003) .

Ολοένα και μεγαλύτεροι αριθμοί νέων διολισθαίνουν προς τη συστηματική κοινωνική απειθαρχία. Ένα δε μικρότερο, αλλά αυξανόμενο μέρος αυτών, διολισθαίνει από την παραβατικότητα στη σοβαρή εγκληματικότητα.

Το πρόβλημα εμφανίζεται και ως κρίση των θεσμών, η οποία δεν φαίνεται να είναι παροδική. Οι γονείς περιορίζουν τη φροντίδα τους προς τα παιδιά, αλλά και χάνουν το κύρος τους απέναντί τους. Το σχολείο και η γειτονιά υποχωρούν ως θεσμοί που προσφέρουν συνεχή φροντίδα και νόημα στη ζωή και σκοπούς για το μέλλον. Στις συνθήκες αυτές, συχνά το παιδί βρίσκεται σε κατάσταση ανομίας, μόνιμης απογοήτευσης και οργής.

Στην Ευρώπη και άλλες χώρες, η «δεύτερη γενιά» μεταναστών χαρακτηρίζεται από πολύ υψηλότερη παραβατικότητα και σκληρή εγκληματικότητα σε σύγκριση με άλλες κατηγορίες ανηλίκων.

Είναι ενδιαφέρον ότι η εγκληματικότητα των ανηλίκων στις ευρωπαϊκές χώρες και την Ελλάδα παρουσιάζει νέες μορφές που δεν έχουν συναντηθεί στο παρελθόν και μάλιστα σ' αυτές τις κλίμακες. Επίσης, αυξάνονται τα συμμοριακά

φαινόμενα και η ανάπτυξη μιας «κουλτούρας του δρόμου» που αντιτίθεται στην «κουλτούρα της πειθαρχίας των θεσμών».

Στις μεγάλες πόλεις εμφανίζονται στέκια νέων με αυξανόμενα στοιχεία παραβατικότητας που φοβίζουν τους περαστικούς και τους περιοίκους. Η εκτεταμένη χρήση ναρκωτικών και αλκοόλ- που αγγίζει και ηλικίες παιδιών του Δημοτικού- εντείνει την κατάσταση. Οι μορφές αυτές παίρνουν ένα συστηματικό και μόνιμο χαρακτήρα χάνοντας το συνηθισμένο παλαιότερα συγκυριακό και ευκαιριακό τους χαρακτήρα της «νεανικής ανεμελιάς». (Σταθουλοπούλου, Μηλιώνη, 2000).

Πρόσφατη έρευνα που έγινε από το Εθνικό Κέντρο Κοινωνικών Ερευνών (ΕΚΚΕ-2000), του τμήματος Ψυχολογίας του Πανεπιστημίου Κρήτης, σε 305 μαθητές Γυμνασίου και Λυκείου, χαρακτηρίζουν τη ζωή τους μέσα σε κακές οικογενειακές σχέσεις και χωρίς ενδιαφέροντα. Αυτός είναι ο λόγος που ζητούν επιβεβαίωση και συμμετέχουν σε νεανικές συμμορίες.

Η έρευνα αυτή πραγματοποιήθηκε από το τμήμα Ψυχολογίας σε Γυμνάσια και Λύκεια του νομού Ρεθύμνης, με επιστημονική υπεύθυνο την καθηγήτρια Αναστασία-Βαλεντίνη Ρήγα και τη συμμετοχή των ερευνητών Γρ. Μαυριδάκη, Ευστ. Γεωργιάδη, Ι. Τζουανάκη και Ευγενίας Ζερβέα. Τα ευρήματά της στηρίζονται στις απαντήσεις που έδωσαν οι ίδιοι οι μαθητές σε ερωτηματολόγια με 81 ερωτήσεις. Σε ποσοστό 10,9% λοιπόν, οι μαθητές δηλώνουν ότι συμμετείχαν κάποτε σε εφηβική συμμορία, ενώ το 74,3% δηλώνει ότι γνωρίζει για τις συμμορίες αυτές.

Πώς λειτουργεί όμως μια εφηβική συμμορία σύμφωνα με τους ίδιους τους εφήβους; «Κάνουν τους μάγκες» απαντά το 35,1% των ερωτηθέντων, έχουν «κακές» συνήθειες λέει το 20% και ακολουθούν περιγραφές όπως: ασκούν βία (16,9%), παραβιάζουν τον νόμο (8%), έχουν οικογενειακά προβλήματα (8%), κάνουν καταστροφές (4,9%), δεν αρέσουν στους άλλους (2,7%).

Και για ποιο λόγο εντάσσονται κάποιοι σε μια συμμορία; Οι περισσότεροι (23,68%) λένε ότι «προστατεύουν τη γειτονιά από άλλες συμμορίες», το 21,05% ότι «τους άρεσε το κλίμα», το 13,16% μιλούν για κοινή ιδεολογία, το 10,53% ότι «τρομάζουν άλλα παιδιά», το 7,89% ότι εξερευνούν την περιοχή και το 10,53% επικαλούνται άλλους λόγους (Νεανική παραβατικότητα στην Ελλάδα, 2003)

Πώς συσχετίζονται όμως οι οικογενειακές σχέσεις με την ένταξη σε μια νεανική συμμορία;

Από εκείνους που λένε ότι οι ενδοοικογενειακές σχέσεις είναι «πολύ καλές», το 8% δηλώνει ότι συμμετείχε κάποτε σε συμμορία. Το ποσοστό τριπλασιάζεται (24,1%) όταν οι σχέσεις είναι μέτριες και εξακοντίζεται στο 100% όταν οι σχέσεις είναι «όχι και τόσο καλές». Αντίστοιχα κλιμακώνονται οι θετικές απαντήσεις στην ερώτηση εάν κάποτε κατέστρεψαν ένα αντικείμενο (από το 18,5% στο 50%). Όσοι δηλώνουν ότι δεν έχουν ποικίλα ενδιαφέροντα απαντούν σε ποσοστό 100% ότι συμμετείχαν κάποτε ή ότι θα ήθελαν να ενταχθούν σε συμμορίες ανηλίκων.

Σχετικά μεγάλο (31,7%) εμφανίζεται και το ποσοστό των μαθητών που λένε ότι το σχολείο και η εκπαίδευση οδηγούν τα παιδιά σε βίαιη συμπεριφορά είτε γιατί τα παιδιά καταπιέζονται και ξεσπούν (30,5%), είτε γιατί οι καθηγητές τα προσβάλλουν (22,9%), είτε γιατί παρασύρονται από άλλα παιδιά (29,5%) και δεν τους αρέσει το σχολείο (4,8%).

Οι μαθητές κάνουν επίσης και προτάσεις για τη μείωση της βίας. Το 21,6% μιλά για τον έλεγχο της οικογένειας, το 17,57% για καλλιέργεια του πνεύματος, το 16,55% για ανάπτυξη άλλων ενδιαφερόντων, ενώ το 10,47% ζητεί να υπάρχουν ψυχολόγοι στα σχολεία. Ποσοστά κάτω από 4% συγκεντρώνουν οι απαντήσεις που μιλούν για πιθανή συμβολή της Αστυνομίας, του κράτους, των ΜΜΕ και της Εκκλησίας. (Γιαννοπούλου, Τσομπάνογλου, 2003).

Η αντίδραση στην απόρριψη είναι διαφορετική για τα αγόρια από ότι για τα κορίτσια, ανάλογα και με τα κυρίαρχα πρότυπα συμπεριφοράς. Τα κορίτσια οδηγούνται στην απόσυρση και όχι στην επιθετικότητα όπως τα αγόρια.

Αυτή η επισήμανση γίνεται στο πλαίσιο της έρευνας του εργαστηρίου Ποινικών και Εγκληματολογικών Ερευνών του Πανεπιστημίου Αθηνών για τις «Συμμορίες Ανηλίκων στην Ελλάδα. Πορίσματα και αποφάσεις του Δικαστηρίου Ανηλίκων Αθηνών», που διενεργήθηκε το 2000 υπό τον επιστημονικό υπεύθυνο Νέστωρα Κουράκη και δημοσιεύτηκε το 2003. Η έρευνα ασχολήθηκε με 177 αποφάσεις του Δικαστηρίου Ανηλίκων κατά το 2000 που αντιστοιχούν σε 355 δράστες και 317 αδικήματα. Οι υποθέσεις αυτές είχαν ως κοινό στοιχείο τη διάπραξη αδικημάτων από περισσότερους του ενός δράστες.

Σύμφωνα λοιπόν με αυτή, το 44,5% των ανηλίκων παραβατών είναι ηλικίας 16 ετών. Ακολουθούν σε συχνότητα παραβατικής δραστηριότητας οι ανήλικοι των 15 και 14 ετών (19,1%), των 13 ετών (6,4%), των 12 ετών (5,5%), των 8 ετών (2,7%), των 10 ετών (1,8%) και των 11 ετών (1%).

Ως προς την εθνική προέλευση, τα πράγματα μοιράζονται: το 53,8% ήταν Έλληνες και το 46,2% αλλοδαποί, μεταξύ των οποίων υπερέχουν οι Αλβανοί (86,1%) και ακολουθούν οι ανήλικοι πολωνικής καταγωγής (4,1%), ρουμανικής καταγωγής (2,5%), βουλγαρικής (1,6%), ρωσικής (1,6%) και μαροκινής (1,6%). (Σταθουλοπούλου, Μηλιώνη, 2000).

Ως προς την παραβατικότητα των ανηλίκων, η Ελλάδα ακολουθεί τις ευρύτερες εξελίξεις στην Ευρωπαϊκή Ένωση με μια καθυστέρηση μεταξύ δυο και πέντε ετών. Μέχρι στιγμής, χαρακτηρίζεται από μικρότερα μεγέθη ανήλικης παραβατικότητας, αλλά συγχρόνως και από μίαν ισχυρή δυναμική διαφοροποίησης και ανόδου. (Γιαννοπούλου, Τσομπανογλου, 2003)

Πέντε με έξι χιλιάδες ανήλικοι, από 7 έως 15 ετών, περνούν κάθε χρόνο από το Δικαστήριο με σωρεία παραπτωμάτων. Η ραγδαία επιδείνωση του συγκεκριμένου προβλήματος δεν αφορά μόνο αριθμητικά δεδομένα, αλλά, και την ποιότητα των αδικημάτων. Ένα άλλο ενδιαφέρον σημείο είναι και η ηλικία κατά την οποία διαπράττονται τα περισσότερα αδικήματα. Σύμφωνα με έρευνα στα Σωφρονιστικά καταστήματα Ανηλίκων (ΕΚΑ) Κορυδαλλού και Κασαβέτειας των καθηγητών Ν. Κουράκη, Φ. Μηλιώνη και ομάδες σπουδαστών Νομικής Αθηνών και η οποία έρευνα έχει δημοσιευτεί στην εφημερίδα "ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ" (2-4-1995), ενώ, η παραβατικότητα των ανηλίκων αφορούσε κατά μέσο όρο εφήβους 15-16 ετών, σήμερα η ηλικία αυτή έχει κατέβει στα 12-13 χρόνια. (Καραϊσκάκη, 1995).

Το φαινόμενο της παραβατικότητας ανηλίκων είναι πολυσύνθετο και πολυδιάστατο και η αντιμετώπιση του απαιτεί δράση σε διάφορα επίπεδα όπως σε επίπεδο οικογένειας, εκπαίδευσης (σχολείο), ευρύτερου κοινωνικού περιβάλλοντος, μέσων μαζικής ενημέρωσης, τεχνολογίας, ποινικής δικαιοσύνης, ψυχαγωγίας κ.α.

Οι ανήλικοι αποτελούν κατηγορία πληθυσμού με ιδιαιτερότητες, τόσο ως προς την ψυχοσύνθεση και την ταυτότητά τους, όσο και ως προς τη νομική ικανότητά τους σε σχέση με τους ενήλικες. Αυτές οι ιδιαιτερότητες άλλοτε προσλαμβάνονται από τους ενήλικες ως «μη φυσιολογικές». Έτσι, διαμορφώνεται ένα πλαίσιο αποδεκτών και μη αποδεκτών συμπεριφορών, που συνιστά και το μέτρο της ικανότητας του ανηλίκου, όπως αυτή γίνεται αντιληπτή από τους ενήλικες και από το σύστημα θεσμών που αυτοί δημιούργησαν.

«Πριν δεκαετίες, η κύρια μορφή παραβατικότητας και εγκληματικότητας των ανηλίκων χαρακτηριζόταν από πράξεις όπως κλοπές και φθορά ξένης περιουσίας, όπως είπαμε και παραπάνω κυρίως στις ηλικίες 15-16 ετών. Στις μέρες μας, αν και

έχει μειωθεί το όριο ηλικίας των ανήλικων παραβατών, έχει αυξηθεί κυρίως η ποιότητα των αδικημάτων που διαπράττουν και σε αυτά συγκαταλέγονται η ληστεία, ο βιασμός, τα ναρκωτικά, η βία στα γήπεδα, η παράνομη οπλοφορία, ο εμπρησμός, η σύσταση συμμοριών και η παράβαση του Ν.Β 29/71 για τα ηλεκτρονικά παιχνίδια». (Μπεζέ, 1991,18)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ

Η κρίση του θεσμού της οικογένειας.

Στο πλαίσιο κοινωνικών εξελίξεων και μεταβολών εγγράφονται διαφοροποιήσεις στη μορφή και στη δομή της οικογένειας και συνακόλουθα στα εμφανιζόμενα σχήματα οργάνωσης του ιδιωτικού βίου. Μια σειρά από δημογραφικές μεταβολές όπως η πτώση του αριθμού των γεννήσεων, η αύξηση των γεννήσεων εκτός γάμου, η αύξηση του μέσου όρου ηλικίας της γυναίκας κατά τον πρώτο γάμο, η γέννηση παιδιών σε μεγαλύτερη ηλικία, η αύξηση των διαζυγίων και των δεύτερων γάμων ασκούν επίδραση στις οικογενειακές συμπεριφορές. Νέα μοντέλα οργάνωσης του ιδιωτικού βίου όπως η μονογονεϊκή οικογένεια, το ομόφυλο ζευγάρι, η ελεύθερη συμβίωση με ή χωρίς παιδιά εμφανίζονται με μεγαλύτερη συχνότητα καθώς τα άτομα επιλέγουν το σχήμα που καλύπτει καλύτερα τις ανάγκες και τις προσδοκίες τους.

Η ρευστότητα που χαρακτηρίζει τις οικογενειακές συμπεριφορές δε συνιστά υποχρεωτικά έκφραση της κρίσης της οικογένειας αλλά κρίση του κυρίαρχου προτύπου, της συζυγικής οικογένειας με το/α παιδί/ιά της, που δεν αποτελεί το μοναδικό τρόπο οργάνωσης της ιδιωτικής ζωής. Στη σύγχρονη μεταβαλλόμενη κοινωνία η πολλαπλότητα των οικογενειακών σχημάτων δείχνει την ανθεκτικότητα και τη διαχρονικότητα της οικογένειας που όμως δεν ταυτίζεται με το συμβατικό σχήμα της συζυγικής οικογένειας.

«Η συσχέτιση δυσμενών οικογενειακών συνθηκών και παραβατικής συμπεριφοράς ανηλίκων, είναι γεγονός. Βέβαια κάθε θεωρία επιστημονικής φύσης προσδίδει διάφορες ιδιότητες και «ευθύνες» στην οικογένεια, βασιζόμενος όμως, ως επί το πλείστον, στο ανωτέρω μοτίβο. Σε κάθε περίπτωση δομείται η εικόνα της οικογένειας ενός προπαραβατικού ανηλίκου, η οποία και φέρει την ευθύνη για την υιοθέτηση παραβατικής συμπεριφοράς από το παιδί και η οποία σε γενικές γραμμές χαρακτηρίζεται από προβλήματα είτε στις διαπροσωπικές σχέσεις των γονιών, που είναι ασταθείς και ανεύθυνες, είτε στις γονικές τους ευθύνες, καθώς συχνά παραμελούν τις βασικές συναισθηματικές του ανάγκες και αναθέτουν εύκολα τη φροντίδα των παιδιών τους σε άλλους» (Γεωργούλας, 2000: 88).

2.1 ΔΙΑΖΥΓΙΟ ΓΟΝΕΩΝ ΚΑΙ ΕΠΙΔΡΑΣΗ ΣΤΑ ΠΑΙΔΙΑ

«Στις παραδοσιακές αγροτικές κοινωνίες, η λύση του γάμου οφείλεται σχεδόν αποκλειστικά στο θάνατο του ενός από τους δύο συζύγους. Αντίθετα στις σύγχρονες κοινωνίες και ιδιαίτερα μεταξύ των νέων μελών τους, η λύση του γάμου οφείλεται με αυξανόμενη συχνότητα σε διαζύγιο. Διαμορφώθηκε έτσι σταδιακά μια κατάσταση κατά την οποία τα τελευταία δέκα τουλάχιστον χρόνια, οι γάμοι που διαλύονται λόγω διαζυγίου τείνουν να είναι περισσότεροι εκείνων που διαλύονται λόγω του θανάτου του ενός των συζύγων» (Μουσούρου, 1993: 50).

Στην Ελλάδα τα περισσότερα διαζύγια συνήθως εκδίδονται μετά την συμπλήρωση πέντε ετών γάμου καθώς επίσης στην χώρα μας παρατηρείται το φαινόμενο αυξημένων διαζυγίων άτεκνων ζευγαριών.

«Το διαζύγιο νομιμοποιεί την ασυμφωνία, καταλήγει στην απελευθέρωση από την ατμόσφαιρα διαμάχης και σε ένα νέο καθεστώς για τα παιδιά» (Φρανσουάζ Ντόλτο, 1993: 11).

Διπυρηνική τείνει να λέγεται η οικογένεια στην οποία υπάρχει χωρισμός ή διαζύγιο, το παιδί όμως, εξακολουθεί, όπως είναι αυτονόητο να έχει δυο γονείς. Ο όρος διπυρηνική οικογένεια είναι σαφέστερος από τον όρο μονογονεϊκή, στην οποία παλαιότερα συνήθιζαν να συμπεριλαμβάνουν όλες τις διαφορετικές οικογένειες.

«Στην Ελλάδα, δυο τρεις δεκαετίες παλαιότερα, το διαζύγιο εθεωρείτο στίγμα. Η κατακραυγή στρεφόταν κυρίως εναντίον της γυναίκας, ανεξάρτητα αν ήταν υπαίτια ή όχι. Στις ειδήσεις και στις στήλες των εφημερίδων, σχεδόν για κάθε παραβατικότητα και για κάθε εγκληματική πράξη, συμπλήρωναν με στόμφο: είναι παιδί διαλυμένης οικογένειας, ανεξάρτητα αν ήταν ή όχι. Η οικογένεια, που στους κόλπους της υπήρχε ένα διαζύγιο, εθεωρείτο το φυτώριο κάθε παραβατικής συμπεριφοράς» (Τζωρτζακάκη, 2005: 105).

Με τις ραγδαίες κοινωνικές αλλαγές, άλλαξε και η ελληνική κοινωνία τις απόψεις της για το διαζύγιο, και σιγά σιγά το τοποθετεί στις ορθές του διαστάσεις. Οι αλλαγές στις απόψεις της κοινωνίας, βοηθούν να αντιμετωπίζονται αυτές οι μορφές οικογένειας όχι ως προβληματικές αλλά ως διαφορετικές.

Συνήθως σε περιπτώσεις διαζυγίου ο πατέρας είναι αυτός που φεύγει από το σπίτι παρόλο που πολλές φορές φεύγει η μητέρα και κρατά ο πατέρας τα παιδιά. Αν

φύγει ο πατέρας από το σπίτι το εισόδημα της οικογένειας μειώνεται έτσι λοιπόν υπάρχουν περιπτώσεις που η μητέρα δεν εργαζόταν μέχρι τώρα και αναγκάζεται να βγει πρώτη φορά στην αγορά εργασίας ή αναγκάζεται να βρει δεύτερη δουλειά για να αυξήσει το εισόδημα της οικογένειας. Η προσπάθεια της μητέρας να συντηρήσει την οικογένεια έχει πολλές επιπτώσεις: απουσιάζει πολλές ώρες και δυσκολεύεται να βάλει όρια, να επιβλέψει και να παρακολουθήσει τη ζωή των παιδιών, τα οποία χρειάζονται συμπαράσταση καθώς είναι αναστατωμένα από το χωρισμό. Τα αναστατωμένα παιδιά αμύνονται και δύσκολα δέχονται κανόνες ή όρια.

«Οι αντιδικίες και τα προβλήματα μεταξύ των συζύγων έχει σαν αποτέλεσμα πολλές φορές ο γονέας που είναι με τα παιδιά να τα στρέφει εναντίον του άλλου γονέα ηθελημένα ή όχι» (Τζωρτζακάκη, 2005: 107).

Τα παιδιά διατηρούν τη διαίσθησή τους και αντιλαμβάνονται την ένταση που υπάρχει στη σχέση των γονιών τους, ή την ψυχρότητα και την αδιαφορία του ενός για τον άλλο, πριν ακόμη πάρουν την απόφαση να χωρίσουν. Σκέπτονται ότι ίσως φταίνε αυτά, για την δύσκολη σχέση των γονιών, και αυτή η υπόνοια τους προξενεί σύγχυση, μείωση της αυτοεκτίμησης και αδιαφορία για το σχολείο.

«Υπάρχουν περιπτώσεις οικογενειών, που η ένταση και η αποδιοργάνωση της καθημερινότητας και των σχέσεων είναι τόσο βασανιστική για όλους, ώστε την απόφαση του χωρισμού την δέχονται με ανακούφιση, ακόμη και τα παιδιά (Τζωρτζακάκη, 2005: 110)».

Κάτω από την πίεση της καθημερινότητας, τα δύσκολα οικονομικά, την μοναξιά, το άγχος για το αύριο, την απομάκρυνση ή τα δυσμενή σχόλια ορισμένων συγγενών και φίλων, ο γονιός εύκολα μπορεί να πέσει στην παγίδα της αυτολύπησης και της δραματοποίησης. Έτσι επιδιώκει –ενδόμυχα- να πάρει με το μέρος του το παιδί, να το κάνει να είναι πειθαρχικό και υπάκουο και να εξασφαλίσει τη συμπάθειά του, αφού ο γονιός περνά τόσα βάσανα. Ο γονιός που μένει πίσω κατακλύζεται από αισθήματα οργής, θυμού, μίσους και εκδικητικότητας, τα οποία μεταδίδει στα παιδιά. Αυτά τα συναισθήματα αποδιοργανώνουν τα παιδιά, τα οποία παρουσιάζουν πολύ συχνά προβλήματα συμπεριφοράς (λένε ψέματα, κλέβουν, δοκιμάζουν διάφορες ουσίες, εκδηλώνουν τάσεις φυγής ή έντονη επιθετικότητα). Αν τα προβλήματα δεν αντιμετωπιστούν έγκαιρα κινδυνεύουν να μετατραπούν σε διαταραχές συμπεριφοράς. Τέλος επειδή το οικογενειακό σχήμα είναι ασταθές και δεν τους προσφέρει ασφάλεια, επιδιώκουν να οργανωθούν σε ομάδες, ή γίνονται μέλη μικροσυμμοριών, για να βιώσουν την αίσθηση ότι «ανήκουν». Ενώ άλλα παιδιά, προσπαθούν να

ισορροπήσουν τον κλωνισμένο ψυχισμό τους και την ασταθή εικόνα του εαυτού τους, με την συνέπειά τους, την επιμέλεια στα μαθήματα, τη σοβαρότητα και την υπευθυνότητα, το θάρρος και την αναζήτηση εσωτερικής αυτοεκτίμησης και καλής εικόνας προς τα έξω. Αυτά τα παιδιά επουλώνουν πιο γρήγορα τις πληγές τους καθώς κάνουν τα ίδια συνειδητή προσπάθεια (Τζωρτζακάκη, 2005: 114).

2.2. ΜΟΝΟΓΟΝΕΪΚΗ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ

«Σήμερα η έννοια της οικογένειας έχει υποστεί πολύ σημαντικές αλλαγές. Υπάρχουν πολλές οικογένειες με ένα γονέα, συνήθως τη μητέρα, επειδή ο πατέρας έχει πεθάνει ή είναι απών. Αυτός ο γονέας, και το παιδί ή τα παιδιά, αποτελούν τη μονογονεϊκή οικογένεια» (Τζωρτζακάκη, 2005: 88).

«Ο θεσμός της «μονογονεϊκής οικογένειας» απέκτησε και νόμιμη υπόσταση το 1982 στη Γαλλία και αργότερα στις άλλες χώρες. Μονογονεϊκές θεωρούνται οι οικογένειες που αποτελούνται από ένα γονέα, στην πλειοψηφία των περιπτώσεων γυναίκα, άγαμη, χήρα, ή διαζευγμένη, με παιδί. Σε κάποιες περιπτώσεις η οικογένεια γίνεται μονογονεϊκή επειδή ο πατέρας την εγκατέλειψε, μετανάστευσε, ή μπήκε στη φυλακή. Στη Βόρεια Ευρώπη οι μονογονεϊκές οικογένειες αποτελούν το 20% περίπου του συνόλου των οικογενειών, στην κεντρική Ευρώπη το 10-15% και στις μεσογειακές χώρες το 5-7%. Στη χώρα μας με βάση τα στοιχεία της Eurostat του 2001 οι μονογονεϊκές οικογένειες αποτελούν το 3% περίπου του συνόλου των οικογενειών»(Κ.Μάτσα,22/3/2008)

«Οι μονογονεϊκές οικογένειες, ιδιαίτερα αυτές που έχουν ως αρχηγό τους μια γυναίκα, είναι ιδιαίτερα ευάλωτες στη φτώχεια και τον κοινωνικό αποκλεισμό. Αυτός φαίνεται πως είναι ο κύριος λόγος που «μόνοι γονείς» με ανήλικα παιδιά, σε ποσοστό 3-4%, αποφασίζουν να μη δημιουργήσουν τη δική τους μονογονεϊκή οικογένεια, αλλά να «συνοικήσουν» είτε με την πατρική, είτε συχνότερα με μια καινούργια οικογένεια την οποία δημιουργούν με νέο γάμο. Έτσι, ο οικογενειακός αστερισμός γίνεται εξαιρετικά πολύπλοκος. Οι οικογένειες που δημιουργούνται από έναν προηγούμενο, διαλυμένο γάμο, απ' τον οποίο υπάρχουν και παιδιά από τη μεριά του ενός ή και των δυο συζύγων, καλούνται να ενσωματώσουν όλα αυτά τα πρόσωπα στην καινούρια δομή, που έχει προκύψει.»(Κ. Μάτσα 22/3/2008).

Τα παιδιά που μεγαλώνουν σ' αυτόν τον οικογενειακό αστερισμό είναι υποχρεωμένα να κάνουν συμμαχίες ή αντίθετα – και συχνότερα – να συγκρουσθούν με τα πρόσωπα που απαρτίζουν αυτό τον αστερισμό. Αυτό, βέβαια, δεν συνεπάγεται, κατ' ανάγκη, την εμφάνιση ψυχολογικών προβλημάτων. Απλά και μόνο οι όροι διαμόρφωσης του ψυχισμού τους είναι εξαρχής επισφαλείς. Αυτό που δεν μπορεί να αναπτυχθεί είναι το αίσθημα του ανήκειν σε μια ομάδα ανθρώπων, που μοιράζονται μια κοινή ιστορία, κοινές καταβολές, κοινές αναφορές, μια διαδοχή γενεών με χαρακτηριστικά που προσδίδουν σ' αυτή την οικογένεια τη μοναδικότητά της.

«Οι μονογονεϊκές οικογένειες αντιμετωπίζουν ένα συνδυασμό προκαταλήψεων και πρακτικών προβλημάτων όπως είναι η μειωμένη δυνατότητα ανεύρεσης ικανοποιητικά αμειβόμενης εργασίας από τις γυναίκες- αρχηγούς τους- ακριβώς επειδή είναι γυναίκες. Αλλά τα οικονομικά (κυρίως) προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι μονογονεϊκές οικογένειες με αρχηγό γυναίκα δεν πρέπει να μας οδηγούν στην αποσιώπηση των πρακτικών κυρίως, προβλημάτων που αντιμετωπίζουν οι μονογονεϊκές οικογένειες με αρχηγό άνδρα. Τα προβλήματα αυτά οφείλονται στο ότι οι άνδρες δεν προετοιμάζονται για το ρόλο του γονέα (που έχει μόνος την ευθύνη των παιδιών) και ούτε είναι συναισθηματικά έτοιμοι να τον αναλάβουν. Οι οικογένειες αυτές θεωρούνται παθογόνες κυρίως όσον αφορά την ανάπτυξη των παιδιών και την κοινωνικοποίησή τους » (Μουσούρου, 1993: 83).

Γενικά, η θεωρία και τα κλινικά δεδομένα δείχνουν ότι τα παιδιά που μεγάλωσαν με έναν γονέα βιώνουν, συχνά, βαθιά αισθήματα εγκατάλειψης και ενοχής : έχουν ασυνείδητα την εντύπωση, ή ακόμη και την πεποίθηση, ότι εγκαταλείφθηκαν από το γονέα που χάθηκε ή ότι αυτά είναι η αιτία της απουσίας του γονέα. Η μεγαλύτερη προσέγγιση του παιδιού με το μόνο-γονέα δημιουργεί τέτοια αποκλειστική σχέση, που είναι δύσκολο για το μόνο-γονέα να χειριστεί ισορροπημένα τις καθημερινές αλληλεπιδράσεις. Ο μόνος-γονέας δεν μπορεί να εφαρμόσει με αυστηρότητα ένα μέτρο, χωρίς να θέσει σε κίνδυνο την αγάπη, την οποία ωστόσο πρέπει να δείχνει στο παιδί.

Είναι αρκετά διαδεδομένη η αντίληψη ότι η μονογονεϊκή οικογένεια είναι μια “παθολογική ή αποκλίνουσα” οικογένεια και ότι παράγει ψυχοπαθολογικές καταστάσεις, τουλάχιστον όσον αφορά στο σκέλος των παιδιών. Παρά την κοινή αυτή αντίληψη υπάρχουν ερευνητικά δεδομένα που στηρίζουν την αντίθετη άποψη,

ότι δηλαδή, η μονογονεϊκή οικογένεια ως σύστημα δεν είναι αναγκαστικά αποδιοργανωμένο, ούτε καταστροφικό για τα μέλη του.

2.3.ΕΓΚΛΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ ΓΟΝΕΩΝ

Η οικογένεια αποτελεί καθοριστικό παράγοντα για τη διαμόρφωση της ώριμης και αυτόνομης προσωπικότητας του παιδιού. Στα πλαίσια της οικογένειας το παιδί μαθαίνει τις κοινωνικά αποδεκτές συμπεριφορές, τις αξίες, τους κοινωνικούς κανόνες, τα πρότυπα των ρόλων, καθώς και την ικανότητα να αναπτύσσει κοινωνικές σχέσεις. Συνεπώς, η οικογένεια καθορίζει τη στάση ζωής που θα υιοθετήσει το παιδί.

Μια παράμετρος για την παραβατικότητα των ανηλίκων είναι και η εγκληματικότητα των γονέων, καθώς και άλλα προβλήματα κοινωνικής δυσπροσαρμοστικότητας που τους χαρακτηρίζουν και που καλλιεργούν τους αναγκαίους όρους υιοθέτησης παραβατικής συμπεριφοράς από τα ανήλικα παιδιά. «Οι όροι αυτοί εξηγούνται με βάση τους νόμους της μίμησης που ανέπτυξε ο Tarde. Σύμφωνα με αυτούς, η μίμηση είναι ο βασικός παράγοντας που ενισχύει την εγκληματικότητα, καθώς όλες οι σημαντικές πράξεις τελούνται κάτω από την επίδραση του κακού. Μάλιστα, γίνεται πιο έντονη όσο περισσότερο στενά συνδεδεμένα είναι το υποκείμενο με το αντικείμενο της μίμησης. Γι αυτόν το λόγο η αντικοινωνικότητα των γονιών έχει καταγραφεί επιστημονικά ως ένας σημαντικός παράγοντας ένδειξης «προπαραβατικότητας» των ανηλίκων παιδιών» (Γεωργούλας, 2000: 88).

«Φαίνεται πως οι διεφθαρμένες οικογένειες παράγουν με μεγαλύτερη συχνότητα παραβατικά παιδιά. Η μίμηση των γονεϊκών προτύπων, ιδιαίτερα της εγκληματικότητας των γονέων είναι πολλές φορές υπεύθυνη για την παραβατικότητα των ανηλίκων, ως αποτέλεσμα της εκμάθησης της επιθετικότητας μέσω άμεσων εμπειριών ή με την παρατήρηση προσώπων μέσα στα πλαίσια της οικογένειας» (Φαρσεδάκη, 1985: 61).

«Στα ίδια αποτελέσματα κατέληξαν και οι έρευνες του Johnson (1967) στη Σουηδία (17% των παραβατικών ανηλίκων είχαν γονείς υπότροπους εγκληματίες, έναντι ποσοστού 4,5% της ομάδας ελέγχου των μη παραβατικών ανηλίκων) και των West και Farrington (1973 και 1975) στην Αγγλία και Herjanic (1975) διαπίστωσαν, μάλιστα, πολύ ισχυρότερη σχέση, στην περίπτωση που οι γονείς ήταν υπότροποι και συνέχιζαν την εγκληματική τους δραστηριότητα κατά την διάρκεια ανατροφής των παιδιών τους» (Φαρσεδάκη, 1985: 61).

2.3.1. ΦΥΛΑΚΙΣΜΕΝΟΙ ΓΟΝΕΙΣ

«Ιδιαίτερες δυσκολίες αντιμετωπίζουν εκείνα τα παιδιά, που ο πατέρας τους πρέπει ν' απουσιάσει, γιατί έχει υποπέσει σε ποινικά αδικήματα και πρέπει να εκτίσει μία πολύχρονη ποινή. Όταν τα παιδιά είναι ακόμη μικρά, οι σύζυγοι των καταδικασμένων σε φυλάκιση ανδρών προσπαθούν να αποκρύψουν το γεγονός τόσο από τα παιδιά, όσο κι από του γείτονες. Τις περισσότερες όμως φορές τα παιδιά πληροφορούνται την αλήθεια. Οι μητέρες έχουν δυσκολία να μετατρέψουν ένα τέτοιον άνδρα σε «ιδεώδες» για τα παιδιά τους. Πολλές έχουν δυσκολία να μείνουν κοντά σε τέτοιους άνδρες και να τους προσφέρουν συμπαράσταση και βοήθεια. Πολλοί γάμοι διαλύονται, ενώ ο άνδρας βρίσκεται στην φυλακή, γιατί οι γυναίκες δεν είναι σε θέση να αντιμετωπίσουν και να ξεπεράσουν όλα τα προβλήματα και τις δυσκολίες που δημιουργούνται» (Κάνιτζ, 1981: 138).

Αν τα παιδιά είναι μεγαλύτερης ηλικίας, όταν υπέπεσε ο πατέρας στο αδίκημα, κι έχουν αντιληφθεί και ζήσει τα γεγονότα, που οδήγησαν στην καταδίκη του, αισθάνονται σημαδεμένα, γιατί είναι τα παιδιά ενός ποινικού κατάδικου. Αυτό αποτελεί μια ιδιαίτερα δυσμενή προϋπόθεση για την «κοινωνική τους θέση» ιδιαίτερα όταν ο πατέρας έχει υποπέσει σε σοβαρό ποινικό αδίκημα.

Ο «εγκληματίας» πατέρας μπορεί να γίνει το πολύ ένα αρνητικό αντικείμενο ταύτισης- όταν λένε τα παιδιά «δεν θέλω να γίνω σαν το πατέρα μου».

«Κι αν γίνονται συχνά σαν τον πατέρα τους, αυτό οφείλεται μόνο στην απουσία του πατέρα, που εκτίει την ποινή του στη φυλακή, αλλά τουλάχιστον εξίσου και στις συνθήκες, που περιπίπτουν σε ποινικά αδικήματα., δε δείχνουν συχνά ιδιαίτερο ενδιαφέρον για τα παιδιά τους- ασχολούνται με άλλα πράγματα. Οι γυναίκες αυτών των ανδρών είναι τις περισσότερες φορές τόσο πολύ φορτωμένες με

προβλήματα – που δημιουργούνται από την συμπεριφορά των ανδρών τους- ώστε δεν μπορούν να ασχοληθούν όσο χρειάζεται με τα παιδιά τους. Έτσι ολόκληρη η κατάσταση της οικογένειας είναι τόσο παθολογική, ώστε τα περισσότερα παιδιά δεν είναι σε θέση να την αντιμετωπίσουν χωρίς ζημιές.

Επομένως δεν προκαλεί έκπληξη το γεγονός, ότι ανακαλύπτει κανείς στο ιστορικό νεαρών κακοποιών οικογενειακές καταστάσεις, όπως αυτές που περιγράψαμε. Αυτό όμως δεν επιτρέπεται να οδηγήσει στο συμπέρασμα, ότι η εγκληματική συμπεριφορά είναι κάτι το κληρονομικό» (Κάνιτζ, 1981: 139).

2.4. ΕΝΔΟΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗ ΒΙΑ

Οι κοινωνικές και οικονομικές εξελίξεις των τελευταίων δεκαετιών, ο τρόπος ζωής και οι συνθήκες εργασίας στις σύγχρονες πόλεις, αλλά και οι παρατηρούμενες μεταβολές στους ρόλους των φύλων, είχαν σημαντικές επιπτώσεις στην σύγχρονη οικογένεια. Μολονότι η πίεση όλων αυτών των παραγόντων επί της συνοχής της οικογένειας είναι αναμφισβήτητη, δεν σχεδιάστηκαν τα τελευταία χρόνια στη χώρα μας μακροπρόθεσμες πολιτικές ενίσχυσης της οικογένειας και τόνωσης των αξιών της. Έτσι, παρατηρούνται συχνά στην οικογένεια δείγματα άσκησης βίας, λεκτικές προσβολές και άλλες μορφές ταπεινωτικής μεταχείρισης. Οι συμπεριφορές αυτές ασκούν αρνητικές επιδράσεις στην συναισθηματική και διανοητική εξέλιξη των μελών της οικογένειας, ιδίως μάλιστα των παιδιών, ενώ προσβάλλουν και την φυσική και ψυχική τους υγεία.

Όσον αφορά τα παιδιά είναι λάθος να προσανατολίζεται η βία μόνο στη σωματική τους κακοποίηση. Δεκάδες άλλες μορφές συνιστούν μία άνευ προηγουμένου βία. Η ψυχολογική πίεση για ολοένα και μεγαλύτερο βαθμό -ειδικά σε σπίτια που κανείς δεν ασχολείται με το ίδιο το παιδί και το διάβασμά του-, οι τιμωρίες για τις κακές επιδόσεις (είτε στο σχολείο είτε εξωσχολικά). Στο ίδιο κλίμα και οι φωνές. Γίνεται φανερό ότι κάθε τι που δε στηρίζεται στο διάλογο στα πλαίσια της διαπαιδαγώγησης αποτελεί μορφή βίας, η οποία ενισχύει την ήδη αυξανόμενη κοινωνική βία που βιώνει ένα παιδί.

«Τα χτυπήματα, οι κατσάδες, οι κουβέντες και οι άδικες τιμωρίες θέλουν να ΕΞΕΥΤΕΛΙΣΟΥΝ, να μειώσουν τον άλλο. Η βία όμως μπορεί να υπάρχει καμουφλαρισμένη και κάτω από την πιο μεγάλη ευγένεια: Ο ΨΥΧΟΛΟΓΙΚΟΣ

ΕΚΒΙΑΣΜΟΣ, αυτό που μας αναγκάζουν να κάνουμε ή μας το απαγορεύουν «για το καλό μας» ή γιατί θα προκαλούσε «μεγάλη λύπη» στον τάδε ή στην τάδε, όλα αυτά συμβάλουν σε μία οργανωμένη καταστολή, μέσα σε ένα κλίμα μεγάλης φαινομενικής ευγένειας. Πρόκειται όμως για πραγματική βία.» (Φ. Ντόλτο, 2007:99).

«Μερικά παιδιά όταν τα δέρνουν ή όταν δέχονται επίθεση από τους γονείς, μένουν τελείως παθητικά και αμέτοχα, γιατί, εάν άρχιζαν να σκέφτονται και να αντιδρούν, μόνο σκέψεις και αντιδράσεις ΜΙΣΟΥΣ θα είχαν» (Φ. Ντόλτο, 2007:100).

«Η έρευνα των Bandura και Walters βασίζεται στην υπόθεση πως η επιθετικότητα είναι μια εκδήλωση κινήτρων, που έχουν ήδη μαθευτεί και αναπτύσσονται κατά την διάρκεια μερικών ετών με την αλληλεπίδραση των γονέων και άλλων προσώπων. Οι αιτίες για την ανάπτυξη και την σταθεροποίηση των επιθετικών προτύπων συμπεριφοράς βασίζονται στον τρόπο με τον οποίο οι γονείς συμπεριφέρονται στα παιδιά και μάλιστα στα πρώτα χρόνια της παιδικής ηλικίας όπως επίσης και στην μετέπειτα κατάστασή τους» (Βουϊδάσκη, 1987: 53)

Όπως έδειξε πρόσφατη έρευνα στην Ευρώπη, βασικό θύμα των μορφών αυτών βίαιης συμπεριφοράς είναι οι γυναίκες, και μάλιστα σε ποσοστό 98%. Αναφέρεται μάλιστα χαρακτηριστικά ότι 1 στις 4 γυναίκες έχει πέσει θύμα ξυλοδαρμού από το σύζυγο ή τον σύντροφό της τουλάχιστον μία φορά στην οικογενειακή ζωή της. Ένα άλλο χαρακτηριστικό γνώρισμα της βίας αυτής είναι ότι, όπως αναφέρεται, τα δύο τρίτα των δραστών που κακοποιούν την γυναίκα τους, κακοποιούν συνήθως και το παιδί τους. Τα δε παιδιά που ζουν σκηνές οικογενειακής βίας έχουν περισσότερες πιθανότητες να καταφύγουν αργότερα και τα ίδια στην βία. Πράγματι, από έρευνα του τομέα Ποινικών και Εγκληματολογικών Επιστημών του Πανεπιστημίου Αθηνών που διεξήχθη μεταξύ ανηλίκων κρατουμένων στα Σωφρονιστικά Καταστήματα της χώρας μας προκύπτει ότι περίπου ο 1 στους 3 ανήλικους που βιαιοπραγεί είχε και ο ίδιος υποστεί κακομεταχείριση στο σπίτι του. Η αναπαραγωγή των επικίνδυνων προτύπων που εντυπώνονται στον ανήλικο από την ενδοοικογενειακή ζωή, είναι κατά την εν λόγω έρευνα αδιαφιλονίκητη (<http://www.ministryofjustice.gr>).

Οι δράστες συνήθως είναι άτομα με χαμηλή αυτοεκτίμηση, με έντονο στρες, συχνά κάνουν χρήση αλκοόλ ή άλλων τοξικών ουσιών. Η βία από την πλευρά των ανδρών (πατέρας- σύζυγος) συνοδεύεται συνήθως από τεχνικές αποενοχοποίησής τους έτσι ώστε πολύ σπάνια παραδέχονται το λάθος τους.

Οι γυναίκες θύματα κακοποίησης υποφέρουν συχνά από μόνιμο στρες, ή έχουν κατάθλιψη. Πολλές φορές καταφεύγουν στο αλκοόλη σε άλλες ουσίες και σε ψυχοφάρμακα. Συνήθως δεν κατανοούν ότι είναι θύματα και ότι έχουν δικαιώματα και δυνατότητες να βγουν από αυτή την κατάσταση.

Πολλοί σύγχρονοι γονείς μεγαλωμένοι μέσα σε ένα αυστηρό οικογενειακό πλαίσιο δεν αντιλαμβάνονται την καταπίεση και την κακοποίηση που επιφέρει η συμπεριφορά τους στα παιδιά. Μάλιστα, πολλοί παιδοψυχολόγοι χαρακτηρίζουν κακοποίηση και τους καβγάδες των γονέων ή την κακοποίηση της μητέρας μπροστά στα παιδικά μάτια. Γονείς οι οποίοι δεν έμαθαν ποτέ ότι το παιδί τους είναι αυθύπαρκτη προσωπικότητα και πώς μόνο με το διάλογο μπορούν να το διαπαιδαγωγήσουν.

Τα αποτελέσματα δεν είναι μόνο σωματικά, όπως λανθασμένα πολλοί πιστεύουν, αλλά συνήθως ψυχολογικά ή συναισθηματικά. Η βία προκαλεί στρες και άγχος, τραυματικές διαταραχές, κατάθλιψη, ημικρανίες και πολλά άλλα, ανάλογα με την ένταση της. Επιπλέον, οι γυναίκες που κακοποιούνται σεξουαλικά από τους συντρόφους τους, έχουν μεγαλύτερο κίνδυνο να κολλήσουν κάποια σεξουαλικά μεταδιδόμενη ασθένεια, να έχουν ανεπιθύμητη εγκυμοσύνη και άλλα συναφή προβλήματα. Σε μία οικογένεια η βία πάντα μεταφέρεται και στα παιδιά. Αν δεν κακοποιούνται σωματικά, ακόμα και η ύπαρξη βίας στην οικογένεια έχει πολλές αρνητικές συναισθηματικές και ψυχικές συνέπειες, που πολλές φορές τις κουβαλάνε μέσα τους σε όλη τη διάρκεια της ζωής τους. Για τα παιδιά, η βία είναι μία οδυνηρή εμπειρία. Συχνά, εκδηλώνουν συμπτώματα κατάθλιψης, μειωμένης απόδοσης στο σχολείο, επιθετικής συμπεριφοράς και έλλειψης αυτοπεποίθησης(και ανάλογα με την ένταση της βίας ακόμα και σύνδρομο αυτοκτονίας).

2.5. ΑΔΕΛΦΙΑ- ΠΟΛΥΤΕΚΝΕΣ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΕΣ- ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΟΣ ΑΣΤΕΡΙΣΜΟΣ.

2.5.1. ΔΙΔΥΜΑ

Έρευνες αναφέρονται στη σύγκριση του βαθμού ταύτισης συμπεριφοράς- και παραβατικής συμπεριφοράς- μεταξύ μονοζυγωτικών και διζυγωτικών διδύμων.

«Ο Christiansen στη Δανία, με τους συνεργάτες του, εξέτασαν αρχικά 3586 ζεύγη διδύμων αγοριών και διαπίστωσαν και αυτοί –αν και σε μικρότερο ποσοστό- πως η ταύτιση παραβατικής συμπεριφοράς ήταν υπερδιπλάσια στα μονοζυγωτικά αδέρφια (52% έναντι 22%), 2,4 φορές μεγαλύτερη.

Η έρευνα, στη συνέχεια, επεκτάθηκε σε 5111 ζεύγη και, μετά τον θάνατο του Christiansen, οι συνεργάτες του Mednick, Gottesman και Hutchings ερευνούν σε 13000 ζεύγη και μάλιστα, τώρα, όχι μόνο για μια γενική κατ' αρχήν ταύτιση συμπεριφορών, αλλά προχωρούν σε βάθος και προσπαθούν να συγκρίνουν, ανάμεσα στα άλλα, και την ταύτιση ως προς τον τύπο παραβατικής συμπεριφοράς.

Είναι αυτονόητο πως οι έρευνες αυτές, συγχρόνως, κατά τρόπο αρνητικό, επιβεβαιώνουν και τη σημαντική επίδραση του περιβάλλοντος, μια και, αν τέτοια δεν υπήρχε, θα έπρεπε η συμπεριφορά των μονοζυγωτικών διδύμων να ταυτιζόταν απόλυτα σε ποσοστό 100%, αφού αυτοί προέρχονται από την γονιμοποίηση του ίδιου ωαρίου και έχουν, κατά συνέπεια, το ίδιο γενετικό υλικό (ή σχεδόν το ίδιο για την ακρίβεια, μια και ενδεχόμενες ανωμαλίες στο στάδιο της χρωματικής μείωσης μπορεί να οδηγήσουν σε μικροδιαφορές)» (Φαρσεδάκης, 1985: 39).

2.5.2. ΠΟΛΥΤΕΚΝΕΣ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΕΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΕΣ ΜΕ ΕΝΑ ΠΑΙΔΙ

«Το μέγεθος της οικογένειας, που εμφανίζεται συχνά, στις έρευνες να απαντάται συχνότερα στην ομάδα των παραβατικών ανηλίκων, ασφαλώς δεν αποτελεί καθ' εαυτό παράγοντα της παραβατικότητας, αλλά επιδρά μέσω των μειονεκτικών καταστάσεων (οικονομικών, δυσχερής γονικής επίβλεψης κλπ) που πηγάζουν από το μεγάλο αυτό μέγεθος. Το παρουσιαζόμενο μικρό ποσοστό

παραβατικότητας στα μοναχοπαίδια δείχνει, αντιστρόφως, την ισχύ αυτών των έμμεσων επιδράσεων» (Φαρσεδάκης, 1985: 65).

Η ζωή σε μια πολυμελή οικογένεια φέρνει σε στενή επαφή πολύπλοκες προσωπικότητες: ο πατέρας και η μητέρα ενεργούν και αντιδρούν ανάλογα με τις προηγούμενες εμπειρίες τους που έχουν από τις πατρικές τους οικογένειες. Κάθε παιδί ενεργεί και αντιδρά ανάλογα με τη "θέση" του μέσα στην οικογένεια, τη δική του υποκειμενικότητα, που είναι διαφορετική από εκείνη των γονιών ή των αδελφών του. Καθένας ζει και εξελίσσεται με ψυχολογικά κριτήρια άγνωστα για τους άλλους.

Η ύπαρξη ενός μόνο παιδιού οδηγεί τους γονείς σε υπερβολική προστασία και ικανοποίηση των παράλογων απαιτήσεων του παιδιού, με αποτέλεσμα τα παιδιά αυτά να εκδηλώσουν αρνητική μορφή συμπεριφοράς, μια και θεωρούν αυτή τη συμπεριφορά των ενηλίκων αδυναμία, ή να γίνουν πεισματάρικα, απαιτητικά, ανικανοποίητα, ανάγωγα, εγωκεντρικά. Σε μια ολιγομελή οικογένεια οι γονείς μπορούν να διαθέσουν περισσότερο χρόνο για κάθε παιδί, κατανοούν ευκολότερα τα προβλήματά τους και γίνονται λιγότερο αυταρχικοί, απότομοι και επιθετικοί. Σε μια πολυμελή οικογένεια υπάρχει ο ανταγωνισμός μεταξύ των αδελφών για τη συμπάθεια και την προτίμηση των γονέων οδηγεί σε μορφές επιθετικής συμπεριφοράς, η οποία μπορεί να εκδηλωθεί και εκτός σπιτιού. Η γέννηση ενός αδελφού πολλές φορές εκλαμβάνεται από τον προηγούμενο ως μείωση της γονεϊκής αγάπης. Όλα τα παραπάνω και πολλά άλλα μπορούν να προκαλέσουν λοιπόν δυσφορία και ετοιμότητα για επιθετική συμπεριφορά των αδελφών.

2.5.3. ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΟΣ ΑΣΤΕΡΙΣΜΟΣ

«Η θέση του παιδιού μέσα στην φατριά δεν αποδεικνύει πως σχετίζεται με οποιαδήποτε παραβατική συμπεριφορά. Οι υποθέσεις του Άντλερ για μεγαλύτερη παραβατικότητα των πρωτότοκων, των δευτερότοκων, του μόνου αγοριού ανάμεσα σε κορίτσια- αδέρφια ή του μόνου κοριτσιού ανάμεσα σε αδέρφια- αγόρια, δεν επαληθεύονται από τις έρευνες. Εξάλλου η έρευνα των Glueck (1950) δεν έδειξε να υπάρχει σημαντική στατιστική διαφορά μεταξύ των παραβατικών και μη ανηλίκων ως προς την αποδοχή τους από τα άλλα αδέρφια τους (66,4% αποδοχή των παραβατικών έναντι 85,4% των μη παραβατικών ανηλίκων από τα αδέρφια τους)» (Φαρσεδάκης, 1985: 68).

Σύμφωνα με την θεωρία του Adler, η προσωπικότητα του ανθρώπου σχηματίζεται στα πρώτα χρόνια της ζωής, τα οποία και είναι χρήσιμα για την ισορροπία του παιδιού και, συνεπώς για την ενηλικίωσή του. Η γονεϊκή εκπαίδευση είναι επομένως ζωτική. Για τον Adler η σχέση μεταξύ αδελφών ήταν πολύ σημαντική, έδωσε μεγάλη έμφαση στη σειρά γέννησης αναγνωρίζοντας ότι κάθε παιδί στην οικογένεια έχει μία μοναδική θέση σειράς, που πλάθει την δική του μοναδική προοπτική.

«Το πρώτο παιδί είναι, για ορισμένο χρονικό διάστημα, ένα μοναχοπαιδί. Αυτό το παιδί τραβάει την προσοχή όλων. Κατόπιν όμως με τον ερχομό του δεύτερου παιδιού, εκθρονίζεται ξαφνικά. Το παιδί εξακολουθεί να θέλει να είναι το πρώτο, και παλεύει για να κρατήσει αυτή την θέση. Όταν το πρώτο παιδί δεν καταφέρει να κρατήσει τα πρωτεία με θετική συμπεριφορά, ίσως προσπαθήσει να το πετύχει με άλλο τρόπο» (N. Ντίνκμέγιερ- Γ. Μακ- Κέι, 2004:32).

Είναι πιθανό ότι τα πρωτότοκα παιδιά θα είναι κυρίαρχοι τύποι ατόμου και τα νεότερα παιδιά γόητες(χαριτωμένοι). «Το πρώτο παιδί δημιουργεί αναστατώσεις υποκειμενικές και αντικειμενικές που όμως δεν επαναλαμβάνονται με την γέννηση κάθε παιδιού, γιατί ήδη το ζευγάρι έχει τη δύναμη προσαρμογής και γνώσης» (Μ. Χουρδάκη, 1992).

Η γέννηση κάθε παιδιού φέρνει ένα καινούργιο μέλος στην οικογενειακή ομάδα, και με αυτό φέρνει στην επιφάνεια καινούργια σχήματα αλληλεπιδράσεων. Ο νεοφερμένος μπαίνει σε μία ομάδα όπου υπάρχουν μοντέλα, αλλά αφού φτάσει ο καινούργιος προσθέτει τα δικά του. Δομικοί παράγοντες όπως η σειρά γέννησης, κάνουν περισσότερο πιθανά συγκεκριμένα μοντέλα πρόσληψης και αλληλεπίδρασης, όπως ότι στο πρωτότοκο δίνεται περισσότερη προσοχή και υψηλές γονεϊκές αξίες που πιθανό να μην δοθούν στο δευτερότοκο.

«Το δεύτερο παιδί αντιμετωπίζει κάποιον που πάντα προηγείται. Το παιδί αυτό ίσως νιώσει ανεπαρκές επειδή δεν μπορεί να φτάσει τον μεγαλύτερό του αδελφό. Ίσως προσπαθήσει να βρει μία θέση υπερέχοντας σε τομείς όπου το μεγαλύτερο παιδί δεν είναι αρκετά ικανό. Ίσως γίνει περισσότερο επιθετικό ή πιο παθητικό, πιο εξαρτημένο, πιο κοινωνικό ή πιο αυτάρκες» (N. Ντίνκμέγιερ- Γ. Μακ- Κέι, 2004:32).

Όντας ο τελευταίος, καμιά φορά το μικρότερο παιδί είναι πολύ φιλόδοξο κι αγωνίζεται για δύσκολα κατορθώματα, στην προσπάθειά του να προφτάσει και να ξεπεράσει τα μεγαλύτερά του αδέρφια. Πολλά μεσαία παιδιά αισθάνονται πιεσμένα

και έχουν μια άποψη ότι ο κόσμος και η ζωή είναι άδικη. Συχνά τα μεσαία παιδιά αγωνίζονται να βρουν μια θέση κάνοντας τους διαιτητές που ενδιαφέρονται για δικαιοσύνη.

Σε πολλές οικογένειες το μεγαλύτερο κορίτσι μπορεί να αισθάνεται πάντα αποθαρρυσμένο και ταπεινωμένο εξαιτίας της γέννηση ενός αγοριού στο οποίο δίνεται μεγαλύτερη ελευθερία. Αν μία οικογένεια έχει δυνατό ανταγωνισμό ή δεν δίνει ενθάρρυνση ή έμφαση στο κοινωνικό ενδιαφέρον και στην ισότητα των αξιών, τα παιδιά είναι πιθανότερο ότι θα αναπτύξουν ένα ανταγωνιστικό σχήμα, που θα γίνει πιο φανερό με την ανάπτυξη αντίθετων χαρακτηριστικών της προσωπικότητας.

Καμιά φορά δύο ή περισσότερα αδέρφια σχηματίζουν συμμαχία εναντίον ενός ή περισσότερων κοινών εχθρών. Σε μια τέτοια συμμαχία οι αγώνες των αδελφών θα οδηγήσουν σε ομοιότητες παρά σε παλινδρομικά αντιθετικά γνωρίσματα. Όχι μόνο τα αδέρφια αλλά και οι γονείς και τα παιδιά μπορεί να σχηματίσουν συμμαχίες και ανταγωνισμούς, όπως για παράδειγμα, η μητέρα και το μικρότερο παιδί εναντίον του πατέρα και του μεγαλύτερου παιδιού.

Πολλές φορές το πρωτότοκο ερμηνεύει την γέννηση του δεύτερου παιδιού ως απειλή της θέσης. Αυτό το τυπικό γεγονός συναντάται πολλές φορές στην ιστορία όταν το πρωτότοκο παιδί είναι κορίτσι και το δευτερότοκο αγόρι και η διαδοχή βασίζεται στην αρσενική ιεραρχία. Γενικότερα η πιο συχνή σχέση του πρωτότοκου παιδιού με το δευτερότοκο είναι ο ανταγωνισμός που κάνει και τα δύο να αναπτύξουν αντίθετα χαρακτηριστικά της προσωπικότητας. Συνήθως το πρώτο και το τρίτο συμμαχούν ενάντια στο δεύτερο, παρ' όλο που υπάρχουν πλατιά όρια δυνατοτήτων.

Η διαφορά ηλικίας ανάμεσα στα παιδιά και το φύλλο των αδερφών, το καθένα παίζει ρόλο στον οικογενειακό αστερισμό.

Μια πλήρης περιγραφή του οικογενειακού αστερισμού περιέχει το φύλλο και τις ηλικίες όλων των μελών της οικογένειας που ζούσαν στο σπίτι του παιδιού στα παιδικά χρόνια που το διαμόρφωσαν.

2.6.ΕΡΓΑΣΙΑ- ΜΟΡΦΩΣΗ- ΚΑΤΟΙΚΙΑ ΓΟΝΕΩΝ

«Η εργασία του πατέρα και της μητέρας μακριά από το σπίτι έχει ως αποτέλεσμα την έλλειψη επικοινωνίας των γονέων μεταξύ τους, και με τα παιδιά τους. Ο χρόνος που διατίθεται για αυτήν την επικοινωνία είναι μικρός. Ως επακόλουθο εμφανίζονται οι οικογενειακές δυσαρμονίες, οι σχολικές δυσχέρειες του παιδιού ή οι προστριβές με τους γείτονες κ.λ.π., πράγμα που μπορεί να οδηγήσει σε μορφές άτυπου στιγματισμού. Οι γονείς προσπαθούν, συνήθως, σε αυτές τις περιπτώσεις, να αντισταθμίσουν τα αισθήματα ενοχής τους, για αυτή την αποξένωση από τα παιδιά τους, με την προσφορά διαφόρων δώρων ή χρημάτων. Όμως, αυτό δεν αποτελεί ασφαλώς τον καλύτερο τρόπο επικοινωνίας μαζί τους» (Φαρσεδάκης, 1985: 51).

«Οι κοινωνικοοικονομικές μειονεξίες της οικογένειας, όπως λόγω χάρη η φτώχεια της οικογένειας, οι φτωχικές στεγαστικές συνθήκες, το χαμηλό status κ.λ.π. συνδέονται, κατά κάποιο τρόπο, με την παραβατικότητα. Η οποιοδήποτε, όμως, προδιάθεση προς την παραβατικότητα, που προκύπτει από μειονεξίες αυτού του είδους, δρα, κατά το πόρισμα των ερευνών, μάλλον έμμεσα, μόνο δηλ. μέσω της επίδρασης που ασκούν στους γονείς στους οποίους αναπτύσσονται διαταραχές και εμφανίζονται δυσχέρειες που εμποδίζουν την καλή και σωστή άσκηση της γονικής τους μέριμνας» (Φαρσεδάκης, 1985: 68).

Το χαμηλό οικογενειακό εισόδημα και η αδυναμία των γονιών να ικανοποιήσουν τις ανάγκες τους καθώς και η μη επαγγελματική ικανοποίηση των γονέων, επιδρούν αρνητικά στον τρόπο επικοινωνίας με τα παιδιά τους. Ένα μεγάλο μέρος του επιθετικού δυναμικού που δημιουργείται στους γονείς από τα οικονομικά και κοινωνικά αδιέξοδα, θα το φορτωθούν τα παιδιά..

Η φτώχεια καθεαυτή δεν οδηγεί το άτομο στην παραβατικότητα, καλλιεργεί όμως τους όρους, καθώς μέσα από την αποστέρηση των υλικών αγαθών δημιουργεί ψυχολογική πίεση και αισθήματα ανασφάλειας και αβεβαιότητας που οδηγούν σε συναισθηματική και κοινωνική αστάθεια. Τα παιδιά που μεγάλωσαν σε οικογένειες χαμηλού εισοδήματος έχουν λιγότερη πρόσβαση σε μέσα, όπως εκπαίδευση, με παρεπόμενες συνέπειες τη φτωχή ακαδημαϊκή επίδοση, τα προβλήματα στο σχολείο και τα εργασιακά αδιέξοδα.

«Είναι αναμφίβολο πως η ζωή σε χαμόσπιτα μπορεί να κατευθύνει την προσωπικότητα ενός παιδιού, αλλά, κατά την άποψη των Mc Cord, μόνο στις περιπτώσεις που κι άλλοι παράγοντες του περιγυρού του το καθιστούν ευάλωτο στην υπό- κουλτούρα που το περιβάλλει. Η συνοχή της οικογένειας, η συνεπής πειθαρχηση και η γονική στοργή φαίνεται πως προστατεύουν το αγόρι από τις επιδράσεις της κουλτούρας της ομάδας. Έπειτα ένα παιδί που προέρχεται από μίαν άξεστη και συνεχώς διαπληκτιζόμενη οικογένεια, ακόμα και αν κατοικεί σε μίαν αστική συνοικία με σχετικά μικρή παραβατικότητα, έχει την τάση να γίνει παραβατικό. Αντίθετα, τα αγόρια που προέρχονταν από οικογενειακά περιβάλλοντα με συνοχή και που κατοικούσαν σε φτωχικές συνοικίες δεν είχαν υψηλότερο βαθμό παραβατικότητας από τα αντίστοιχά τους αγόρια ίδιου τύπου οικογένειας που κατοικούσαν σε πλουσιότερες συνοικίες» (Φαρσεδάκης, 1985: 51).

Όσον αφορά τον στενό οικογενειακό χώρο κατοικίας, η οικογένεια απειλείται μέσα στη στενότητα της κατοικίας από τους επιπρόσθετους κινδύνους μιας νεύρωσης όταν υπάρχουν συγκρούσεις και απουσιάζουν διέξοδοι ευχαρίστησης. Η προσπάθεια του παιδιού να διεκδικήσει τη θέση είναι σοβαρή προϋπόθεση για το ξέσπασμα έντασης και επιθετικότητας στον οικογενειακό χώρο.

Παιδιά που έχουν απορριφθεί από γονείς τους, που μεγαλώνουν σε σπίτια όπου λαμβάνουν χώρα συγκρούσεις, ή δεν εποπτεύονται με επάρκεια, βρίσκονται σε μεγάλο ποσοστό διακινδύνευσης να γίνουν ανήλικοι παραβάτες. Τα εγκλήματα των ανηλίκων έχουν σχέση με το «ποσό του χρόνου», κατά το οποίο δεν εποπτεύεται και κατά κοινή ομολογία ο χρόνος αυτός είναι γεμάτος, με ακατάλληλες δραστηριότητες και επαφές με αποκλίνοντα άτομα.

Οι ανήλικοι παραβάτες συνήθως ζουν σε σπίτια και σε κοινωνικό περιβάλλον, απ' όπου απουσιάζει η γονική φροντίδα, οι γονείς και τα σπίτια κρίνονται ακατάλληλα να μεγαλώσουν τα παιδιά τους και ο κοινωνικός περίγυρος μοιάζει με «θερμοκήπιο ανηθικότητας»

Επιπροσθέτως, η εμπειρία της φτώχειας στην ηλικία της ανάπτυξης είναι μία ευρέως ερευνημένη μεταβλητή ως παράγοντας που αυξάνει τον κίνδυνο συμμετοχής των νέων στην παραβατικότητα.

Το επίπεδο της εκπαίδευσης, το ύψος του εισοδήματος, το μέγεθος των περιουσιακών στοιχείων και η διαφορά ηλικίας είναι αποφασιστικοί παράγοντες για τη διαπραγματευτική ισχύ ανδρών και γυναικών, σχετικά με τις αποφάσεις για θέματα του νοικοκυριού.

Οι μορφωμένες γυναίκες, επίσης, επηρεάζουν θετικά και με πολλούς τρόπους τα παιδιά τους. Τα παιδιά των μορφωμένων γυναικών παρουσιάζουν υψηλότερους ρυθμούς επιβίωσης, διατρέφονται καλύτερα και φοιτούν τακτικότερα στα σχολεία..

2.7. ΑΝΕΚΤΙΚΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΤΙΜΩΡΙΑ ΥΠΕΡΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΚΑΙ ΑΔΙΑΦΟΡΙΑ

Μία από τις συνηθισμένες μεθόδους που ακολουθούμε για να πειθαρχήσουμε τα παιδιά είναι να τα αμείβουμε όταν υπακούν, και να τα τιμωρούμε όταν δείχνουν ανυπακοή.

«Η συμπεριφορά του παιδιού είναι ένα είδος διελκυστίνδας με αντίθετες ροπές την υποκίνηση και την καταπίεση της επιθετικότητας. Από την μία μεριά υπάρχουν ματαιώσεις, απειλές και άλλες καταστάσεις, οι οποίες έχουν την τάση να παράγουν επιθετικές πράξεις. Από την άλλη μεριά πάλι υπάρχουν απειλές που καταπιέζουν τις επιθετικές τους τάσεις και επιδιώκουν τη διαμόρφωση μιας συμπεριφοράς, την οποία ο παιδαγωγός βρίσκει περισσότερο αποδεκτή από την επιθετική συμπεριφορά.

Μια φιλελεύθερη μητέρα, που υποκινεί το παιδί της να εκδηλώσει την επιθετικότητά του με την υπόσχεση ότι δεν θα το τιμωρήσει για αυτό, δε θα βοηθήσει πολύ να απαλλαγεί από το φόβο του για την επιθετικότητά του. Αυτό όμως θα το πετύχει εκείνη η μητέρα, η οποία κατά τη γνώμη της υπολογίζει πως με την εκδήλωση της επιθετικότητάς του θα κάνει τη συμπεριφορά του παραδεκτή. Αντίθετα η μη ανεκτική μητέρα δεν παραδέχεται καμία μορφή επιθετικής συμπεριφοράς στο παιδί της και επιχειρεί με κάθε τρόπο να το αποτρέψει. Και το παιδί αυτό όπως και των άλλων δύο μητέρων, εκπληρώνει την προσδοκία της μητέρας του χωρίς όμως ποτέ να απελευθερωθεί από την επιθετικότητά του. Αυτή ακριβώς η διάσταση της ανεκτικότητας είναι ένα μέτρο κατά πόσο η μητέρα ουδετεροποιεί η παρεμποδίζει εκ των προτέρων την επιθετικότητα του παιδιού της. Πολλές έρευνες έχουν αποδείξει πως περισσότερο ανεκτικοί στην επιθετική συμπεριφορά των παιδιών τους είναι οι άνδρες σε σύγκριση με τις γυναίκες» (Βουϊδάσκη, 1987: 94).

«Η μέθοδος της αμοιβής και της τιμωρίας, το σύστημα πειθαρχίας με το οποίο ανατράφηκαν οι περισσότεροι σημερινοί γονείς, έχει ορισμένα μειονεκτήματα:

- Κάνει τους γονείς υπεύθυνους για την συμπεριφορά των παιδιών τους.
- Εμποδίζει τα παιδιά να μάθουν να παίρνουν τις δικές τους αποφάσεις και, κατά συνέπεια, να υιοθετούν κανόνες θετικής συμπεριφοράς.
- Υπονοεί ότι περιμένουμε την παραδεκτή συμπεριφορά μόνο μπροστά στα άτομα που εκπροσωπούν την εξουσία.

- Προκαλεί την αντίδραση, γιατί προσπαθεί να υποχρεώσει τα παιδιά να συμμορφωθούν» (Ντινκμέγιερ- Μακ Κέι, 2004: 85).

Με την τιμωρία το παιδί συμπεριφέρεται πολύ διαφορετικά κι όλοι οι ανεπιθύμητοι τρόποι συμπεριφοράς του ενισχύονται, εφόσον δίνεται στις ανάρμοστες πράξεις του περισσότερη προσοχή.

«Οι Glueck (1950) διαπίστωσαν πως το 70% των περιπτώσεων των παραβατικών ανηλίκων οι γονείς τους κατέφευγαν στη λήψη εσφαλμένων μέτρων τιμωρίας για να επιτύχουν πειθάρχησή τους (ασυνέπεια και ακραία ποικιλία στάσεων). Επίσης, πως μία ανύπαρκτη πειθαρχία χωρίς επίβλεψη που αφήνει στο παιδί απόλυτη ελευθερία είναι πολύ πιο συχνή στους παραβατικούς ανήλικους απ' ότι στους μη παραβατικούς (56,8% έναντι 11,7% από την πλευρά της μητέρας και 26,6% έναντι 17,9% από την πλευρά του πατέρα), ενώ μια πολύ αυστηρή και παράλογη πειθάρχιση συναντάται, επίσης πιο συχνά στους πατέρες των παραβατικών ανηλίκων απ' ότι σε εκείνους των μη παραβατικών. Τέλος σε νεότερη έρευνα τους, διαπιστώνουν πως το 65% των περιπτώσεων που ερευνήθηκαν εμφανίζουν ως κύρια ή κυριαρχούσα αιτιώδη προϋπόθεση παραβατικότητας την αστάθεια του οικογενειακού περιβάλλοντος και την παιδευτική αρμοδιότητα των γονέων» (Φαρσεδάκης, 1985: 58).

«Η αδιαφορία των γονέων, οι αλλοπρόσαλλες καταναγκαστικού τύπου στάσεις, αναφορικά με την πειθαρχία συναντώνται, κατά κύριο λόγο, σε όλους τους τύπους παραβατικής συμπεριφοράς. Οι αδιάφορες μητέρες παρήγαγαν ένα υψηλό ποσοστό γιων με παραβατική σεξουαλική δραστηριότητα, ενώ οι υπερπροστατευτικές μητέρες παρήγαγαν ένα υψηλό ποσοστό γιων με παραβατικότητα βίαιης μορφής (κατά της ζωής και σωματικής ακεραιότητας)» (Φαρσεδάκης, 1985: 58).

Ιδιαίτερα σημαντικά συμβάλλει στην παραβατικότητα των ανηλίκων το γεγονός πως ανήκουν σε οικογένειες που μειονεκτούν παιδευτικά και από άποψη στοργής, γιατί έτσι δεν επιτυγχάνεται η σωστή κοινωνικοποίηση του παιδιού.

«Η έλλειψη στοργής που μπορεί να εμφανίζεται ως αδιαφορία ή και εχθρότητα ή να οφείλεται σε απουσία των γονέων, μπορεί να οδηγήσει σε αποστερήσεις που είναι πιθανό να οδηγήσουν ένα ή και όλα τα παιδιά της οικογένειας στην παραβατικότητα. Αλλά και η αγχωτική στοργή θέτει σε κίνδυνο την ψυχική ισορροπία του παιδιού. Η τεταμένη ατμόσφαιρα την οποία συντηρεί το οδηγεί στην αστάθεια. Τέλος η υπερπροστατευτική στοργή δημιουργεί παιδιά απαιτητικά που δεν

μαθαίνουν να συμμορφώνονται στις διάφορες υποχρεώσεις της ζωής, ούτε να αντιστέκονται στους διάφορους πειρασμούς» (Φαρσεδάκης, 1985: 62)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΡΙΤΟ

ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ ΠΟΥ ΣΥΜΒΑΛΛΟΥΝ ΣΤΗΝ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΠΑΡΑΒΑΤΙΚΗΣ ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΑΣ ΤΩΝ ΑΝΗΛΙΚΩΝ

Η νεανική εγκληματικότητα ή παραβατικότητα των ανηλίκων είναι ένα φαινόμενο σύνθετο με πολλές όψεις: φαινόμενο ατομικό, φαινόμενο διατομικό και φαινόμενο κοινωνικό.

«Αποτελεί ένα σημείο όπου διασταυρώνονται ψυχολογικές και κοινωνιολογικές έννοιες. Έννοιες που αφορούν τόσο το άτομο που εγκληματεί, την προσωπικότητά του, το κοινωνικό πλαίσιο διαβίωσής του, την επαφή του με το σύστημα δικαιοσύνης, την αντιμετώπισή του από αυτό· όσο και το κοινωνικό σώμα». (Μπεζέ, 1985, 11)

Είτε μιλήσουμε από τη νομική σκοπιά για «παράβαση του νόμου», είτε από τη σκοπιά της κοινωνιολογίας για «παράβαση του κοινωνικού κανόνα», είτε από την πλευρά της κοινωνικής ψυχολογίας για «κοινωνική απροσαρμοστικότητα», είτε τέλος, από την πλευρά της ψυχοπαθολογίας για έκφραση κάποιων ψυχολογικών δυσκολιών ή ακόμα και ψυχοπαθολογικών διαταραχών, πάντα έχουμε τη σχέση μεταξύ ατόμου και κοινωνίας.

«Οι θεωρίες γύρω από την εγκληματικότητα των ανηλίκων ακολούθησαν δυο διαφορετικούς αλλά συγκλίνοντες δρόμους: άλλοτε στράφηκαν προς το άτομο-θεωρίες της «πραγμάτωσης μιας πράξης»- και άλλοτε στράφηκαν προς τους τρόπους με τους οποίους η κοινωνία ελέγχει, αντιδρά –θεωρίες της «κοινωνικής αντίδρασης». (Μπεζέ, 1991: 11-12)

3.1 ΑΤΟΜΙΚΟΙ ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ

3.1.1 ΦΥΛΟ

Είναι γνωστό πως όταν αναφερόμαστε στον παραβατικό ανήλικο, συνήθως εννοούμε τον αρσενικού γένους ανήλικο. Αυτό συμβαίνει ήδη στην ηλικία κατά την οποία οι ανήλικοι λαμβάνουν την ανατροφή και την διαπαιδαγώγησή τους. Όμως η ανατροφή και η διαπαιδαγώγηση των κοριτσιών, διαφέρει από αυτήν των αγοριών. Τα κορίτσια υποδύονται ένα ρόλο που συγκεκριμένοι θεσμοί επιτάσσουν. Και που σε αυτό το ρόλο, η βία, δεν έχει λόγο. Τα παιχνίδια τους δεν είναι τα στρατιωτάκια, αλλά οι κούκλες. Δεν θα βγουν στο δρόμο να παίζουν. Δεν θα ασκήσουν βία σε συνομήλικό τους. «Όταν η αναπαράσταση ενός ανηλίκου εμπεριέχει και τη βία, τότε το φύλο αυτό του ανηλίκου αποτελεί ένα συνειρμικό κώδικα οριοθέτησης της συγκεκριμένης κοινωνικής αναπαράστασης.

➤ Τα κορίτσια απονέμουν ελαφρότερες ποινές σε όλους τους δράστες των αδικημάτων, με εξαίρεση εκείνους που επιτίθενται σε πρόσωπα.

➤ Οι ηθικές κρίσεις των κοριτσιών μοιάζουν αποδεσμευμένες από την αρχή της ανταποδοτικότητας και στρέφονται μάλλον προς τον σεβασμό των ατομικών δικαιωμάτων.

Για τους δράστες όμως των άλλων κατηγοριών αδικημάτων, τα κορίτσια δείχνουν να υιοθετούν μια στάση επιείκειας, μια στάση μάλλον κατανόησης παρά τιμωρίας. Μια τέτοια στάση αντιμετώπισης των δραστών θα μπορούσε να σημαίνει εκτός των άλλων και ένα ανώτερο επίπεδο ηθικής ανάπτυξης των κοριτσιών με τα αγόρια της ίδιας ηλικίας». (Μπεζέ, 1991: 48-49)

«Βέβαια υπάρχουν και αντικοινωνικές ανήλικες. Η αντικοινωνικότητά τους εντοπίζεται κυρίως στο χώρο της ηθικής. Σύμφωνα με αυτή την οπτική, τα κορίτσια δεν έχουν βίαιο χαρακτήρα, αλλά είναι ανήθικα. Εκτός αυτού, κάτω από την πίεση των κοινωνικών αλλαγών στο χώρο της οικονομίας, της οικογένειας, της πολιτικής αλλά και του φεμινιστικού κινήματος, οι τάσεις για το συγκεκριμένο φαινόμενο έχουν διαφοροποιηθεί. Τα κορίτσια, διεκδικούν την ταυτότητα του βίαιου ατόμου. Ρόλο που κατείχε μόνο το αγόρι. Παρ' όλα αυτά, η γυναικεία εγκληματικότητα βρίσκεται ακόμη σε πολύ μικρά ποσοστά. Καθώς όμως αυτός ο ρόλος και η θέση

αλλάζουν, η γυναικεία εγκληματικότητα θα διαφοροποιηθεί ποσοτικά και ποιοτικά, χωρίς αυτό να σημαίνει πως θα φτάσουν στα ίδια ποσοστά». (Γεωργούλας, 2002:42)

3.1.2 ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΚΟΤΗΤΑ

Υπάρχει μια αρκετά μεγάλη πιθανότητα η κληρονομικότητα να θεωρηθεί ως ένας από τους παράγοντες που μπορούν να συντελέσουν ώστε να διαπράξει στο μέλλον ο ανήλικος αξιόποινη πράξη.

Πριν αναπτυχθεί ο κλάδος της εγκληματολογίας, οι αρχαίοι Έλληνες συγγραφείς είχαν τονίσει το ρόλο της κληρονομικότητας στο σύνολο της προσωπικότητας.

➤ Τα παιδιά που έχουν φυσικούς πατέρες με βεβαρημένο παρελθόν, χωρίς καν να τους έχουν γνωρίσει, είχαν περισσότερες πιθανότητες να διαπράξουν κάποιο αδίκημα σε σχέση με τα παιδιά των οποίων οι θετοί γονείς είχαν ποινικό μητρώο, χωρίς να έχουν οι φυσικοί γονείς.

➤ Η εγκληματολογική επιστήμη τονίζει το ρόλο της κληρονομικότητας στη διάγνωση της προεγκληματικής κατάστασης ενός ανηλίκου.

➤ Ο προπαραβατικός ανήλικος με βάση αυτές τις θεωρίες σημασιολογείται είτε ως ένα βιολογικό τέρας, ένας υπάνθρωπος, ή έστω απλώς ως ένα άτομο που εμφανίζει μια διαφορετικότητα οργανικής φύσης, η οποία αγγίζει τα όρια της αρρώστιας.

➤ Δεν αποδεικνύεται η μοναδικότητα της μεταβλητής μέσω μιας βιολογικής ντετερμινιστικής θεωρίας που κατευθύνει μια τυχόν αποκλειστική σχέση.

(Γεωργούλας, 2006: 52-56)

«Οι εγκληματολογικές έρευνες αναπτύχθηκαν πάνω σε δυο πλάνα δράσης. Το πρώτο αφορά την μελέτη στη μετάβαση μιας παραβατικής κληρονομιάς από τους γονείς στα παιδιά, από γενιά σε γενιά. Και το δεύτερο αφορά τη μελέτη των διδύμων, ώστε να ερευνηθεί ο παράγοντας κληρονομικότητα με όσο το δυνατόν μικρότερη επίδραση από περιβαλλοντικούς παράγοντες.

Όσον αφορά το πρώτο πλάνο ερευνητικής προσπάθειας, διακρίνουμε πρώτα απ' όλα τον έλεγχο της κληρονομικής τάσης προς εγκληματικότητα μέσω της μελέτης απογόνων και γενεαλογικών δέντρων διαφόρων οικογενειών που εξετάστηκαν. Οι έρευνες όμως αυτές περικλείουν τον κίνδυνο της άμεσης επίδρασης στο οικογενειακό

περιβάλλον. Γι' αυτό οι έρευνες που έχουν να κάνουν με την κληρονομικότητα μεταφέρονται στον τομέα των υιοθετημένων παιδιών που οι φυσικοί γονείς έχουν να επιδείξουν εγκληματικό παρελθόν.

Με αυτές τις έρευνες όμως δεν εξαλείφεται η επίδραση των κοινωνιών και ψυχολογικών παραγόντων στην υιοθέτηση παραβατικής συμπεριφοράς». (Γεωργούλας, 2000: 51-52)

3.1.3 ΦΥΣΙΟΓΝΩΜΙΑ

Παλαιότερα, η σωματική μειονεξία σηματοδοτούσε μια έκδηλη αντικοινωνική νοοτροπία και το φόβο εκδήλωσης μιας ανάλογης συμπεριφοράς. Υπήρξαν άνθρωποι ήδη από την αρχαιότητα, που μέσω των θεωριών τους προσπαθούσαν να αποδείξουν την ύπαρξη σχέσης μεταξύ της φυσιογνωμίας ορισμένων εγκληματιών και της κεφαλής άγριων θηρίων. Επίσης, υποστηρίχτηκε ότι υπάρχει σχέση μεταξύ κρανιακής διάπλασης και ιδιοτήτων του χαρακτήρα που μπορεί να ενέχονται σε μια προεγκληματική κατάσταση.

Στο συγκεκριμένο πλαίσιο που αφορά τις εγκληματολογικές θεωρίες για τα κριτήρια επικινδυνότητας ενός ανηλίκου, οι έρευνες που διεξήχθησαν σχετικά με τη σωματική κατασκευή υπογράμμιζαν το ίδιο στερεότυπο, αυτό της επικινδυνότητας του διαφορετικού.

Συνοψίζοντας λοιπόν για τη φυσιογνωμία του ανηλίκου, διακρίνουμε δυο ειδών κώδικες που εκπορεύονται από δυο αντίστοιχα εγκληματολογικές σχολές. Η πρώτη αναφέρεται στον εκ γενετής εγκληματία και η δεύτερη στην επικινδυνότητα ενός ανηλίκου με βάση τον σωματότυπό του. Σύμφωνα με την πρώτη θεώρηση, ένας παραβατικός ανήλικος διακατέχεται από σημάδια μη σωστής σωματικής διάπλασης και άρα η προεγκληματική του κατάσταση είναι εύκολα αναγνωρίσιμη. (Φαρσεδάκης, 1985: 41)

Σύμφωνα με την δεύτερη περίπτωση, ο ανήλικος που είναι εξωστρεφής, επιθετικός, με έντονη σωματική δύναμη μπορεί να μην έχει σημάδια βιολογικής κατωτερότητας, αλλά είναι διαφορετικός από τον μέσο όρο των ατόμων με κανονικό σωματότυπο, που δεν χαρακτηρίζονται από ανάλογη επικινδυνότητα. Συγκεκριμένα, ο τύπος του ομαλού είναι ένας ανήλικος λεπτός, εσωστρεφής, ήρεμος ενώ ένας

παραβατικός ανήλικος διακρίνεται από μια διάπλαση που φανερώνει σωματική δύναμη και έντονη διάθεση εξωστρέφειας. Παρατηρούμε δηλαδή, την ανάδυση ενός ρεύματος επιστροφής στους ατομικούς παράγοντες μετάβασης στην πράξη που συνδυάζεται με ένα αντίστοιχο ρεύμα αντεγκληματικής πολιτικής τροποποίησης της συμπεριφοράς. (Γεωργούλας, 2000: 49).

Η μεσομορφία λοιπόν, είναι ένα στοιχείο αναφοράς για την πρόβλεψη μελλοντικής παραβατικής συμπεριφοράς, με κίνδυνο να σχηματιστεί μια τάση αρνητικής προκατάληψης σε σχέση με παιδιά που διαθέτουν δυνατό μεσομορφικό σωματότυπο. Τέλος υπάρχει άμεσος κίνδυνος μιας τάσης υποτίμησης των μηχανισμών κοινωνικής λειτουργίας για τις συνθήκες που ευνοούν την εμπλοκή σε μια εγκληματική συμπεριφορά.

3.1.4 ΨΥΧΙΚΗ ΥΓΕΙΑ

Η κοινωνία στο σύνολό της πιστεύει ότι ένας ψυχικά άρρωστος ανήλικος μπορεί να διαπράξει μελλοντικά κάποια παραβατική πράξη. Αυτό λοιπόν ερευνάται μέσα από επιστημονικές θεωρίες που προσπαθούν να δομήσουν την έννοια του παραβατικού ανηλίκου. «Κάποιες από αυτές τις θεωρίες λοιπόν, έδειξαν ότι ο εκ γενετής εγκληματίας είναι γεννημένος με σοβαρή εγκληματική ροπή είτε γιατί το έχει κληρονομήσει από τους προγόνους του, είτε λόγω κάποιας ψυχικής ασθένειας ακόμα και λόγω της διανοητικής καθυστέρησης». (Γεωργούλας, 2000: 56)

«Υπάρχουν βέβαια έρευνες που προσεγγίζουν πιο εξειδικευμένα τα θέματα αυτά των ψυχικών ασθενειών, παρουσιάζοντας ταυτόχρονα και το αντίστοιχο εγκληματικό ενδιαφέρον. Όταν για παράδειγμα οι εξωγενείς ψυχώσεις προέρχονται από οργανικές βλάβες του εγκεφάλου οφειλόμενες σε εξωτερικά αίτια, ιδιαίτερη σημασία έχουν οι εγκεφαλικές βλάβες της νηπιακής ηλικίας, που δημιουργούν διάφορες ψυχικές ανωμαλίες κινητικής ή χαρακτηρισολογικής φύσης. Αποτέλεσμα αυτών των ανωμαλιών μπορεί να είναι μια σοβαρή ανικανότητα προσαρμογής στην κοινωνία.

Στις ενδογενείς τώρα ψυχώσεις που προέρχονται από τον εσωτερικό κόσμο του ατόμου ο ανήλικος μπορεί να διακατέχεται από μια μορφή σχιζοφρένειας που μοιάζει με κρίση εφηβείας. Ο σχιζοφρενής δηλαδή, προσπαθώντας να σχηματίσει μια ενιαία προσωπικότητα εκδηλώνει μια εγκληματική συμπεριφορά». (Γεωργούλας, 2000: 61)

«Σύμφωνα με μελέτες του Healy για τους προπαραβατικούς ανήλικους, η παραβατικότητα δεν αντιμετωπίζεται ως εκδήλωση αποκλειστικά συστασιακή, αλλά και ως ψυχογενή. Δηλαδή δεν αντιμετωπίζει τον ψυχικά ασθενή ως "προπαραβατική" οντότητα εκ συστάσεως, αλλά δέχεται ότι υφίσταται μια δυναμική διαδικασία υιοθέτησης παραβατικού ρόλου λόγω ψυχικών ανωμαλιών που εκτυλίσσονται κατά τη διάρκεια της ζωής του ατόμου, και ιδιαίτερα μέσα από τις συγκρούσεις στο οικογενειακό περιβάλλον». (Γεωργούλας, 2000:59-60)

Αποδείξεις της σχέσης διανοητικής καθυστέρησης και επικινδυνότητας με μεταβλητή το δείκτη νοημοσύνης βρίσκονται σε έρευνες αρκετών εγκληματολόγων. Τέτοιες είναι του Vervaeck, των West και Farrington (1973) και αρκετές άλλες. Οι περισσότερες έρευνες επιβεβαιώνουν τις θετικές συσχετίσεις. Οι ερμηνείες όμως επιχειρήθηκαν σε παράγοντες όπως τη σχολική αποτυχία, τις μαθησιακές δυσκολίες καθώς και παράγοντες κοινωνικο-οικογενειακούς.

Μεταγενέστερες έρευνες όμως κατέρριψαν την άποψη ότι υπάρχει μεγαλύτερο ποσοστό διανοητικά καθυστερημένων στον εγκληματικό πληθυσμό. Άλλωστε ας μην αγνοούμε ότι οι διανοητικά καθυστερημένοι ανήλικοι εγκληματίες είναι δύσκολο να καταμετρηθούν στο μη εγκληματικό πληθυσμό. Κι αυτό γιατί λόγω της χαμηλής ευφυΐας οι ανήλικοι αυτοί δεν μπορούν να παραμείνουν στο αδήλωτο ποσοστό. Η πιθανότητα να αποκαλυφθούν και να συλληφθούν είναι κατά πολύ μεγαλύτερη από αυτή των ευφυέστερων δραστών που είναι σε θέση να προστατέψουν περισσότερο τον εαυτό τους και να μην γίνουν αντιληπτοί από τα όργανα επίσημου κοινωνικού ελέγχου. (Γεωργούλας, 2000:60-61)

3.1.5 ΑΝΤΙΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΤΗΤΑ

Μέσα από πολύπλοκες έρευνες και μελέτες ψυχολογικής κατεύθυνσης διακρίνουμε μια προσπάθεια δόμησης ενός παραβατικού ανηλίκου, στη βάση της ύπαρξης μιας διαφορετικής αντικοινωνικής προσωπικότητας.

Η δομή αυτής της προσωπικότητας πηγάζει από διαταραχές μιας ομαλής προσωπικότητας, οι οποίες οριοθετούνται μέσα από έννοιες-κλειδιά, όπως ένστικτα και αποστέρηση. Η συμπεριφορά του ανηλίκου με προπαραβατική συμπεριφορά δεν είναι φυσιολογική καθώς είναι προϊόν ψυχοβιολογικών δυνάμεων στο μεγαλύτερο μέρος του. Έτσι αυτός ο ανήλικος αποτελεί μια διαφορετικότητα, στο μέτρο που την αποτελεί ο παραβατικός ανήλικος ως άρρωστος. Το έγκλημα δεν είναι προϊόν της βούλησης του αλλά κάποιων παραγόντων που βρίσκονται κρυμμένα σε βαθύτερα ψυχολογικά αίτια.

«Η αντικοινωνική συμπεριφορά εκδηλώνεται γιατί η προσωπικότητα του ανηλίκου έχει δομηθεί λανθασμένα από την βρεφική του ηλικία. Για παράδειγμα, όπως έχει αναφέρει ο Freud, σε κάθε ανθρώπινη προσωπικότητα κυριαρχούν τρία στοιχεία, το **εγώ**, το **αυτό** και το **υπερεγώ**. Το **αυτό**, αντιπροσωπεύει τις ορμές, οι οποίες είναι συνήθως αποδοκιμαζόμενες επιθυμίες. Το **εγώ**, αντιπροσωπεύει την αυτοκυριαρχία του ατόμου και το **υπερεγώ** είναι η γονεϊκή επιρροή, που είναι έντονη τα πρώτα χρόνια της ζωής του ανθρώπου. Όταν ο ανήλικος δεν μπορέσει να κρατήσει ισορροπία ανάμεσα στο Εγώ και στο Αυτό και όταν το Υπερεγώ δεν είναι αρκετά ανεπτυγμένο, τότε οι εσωτερικές συγκρούσεις του ατόμου εκδηλώνονται με τη μορφή αντικοινωνικής συμπεριφοράς». (Γεωργούλας, 2000:69) Ο ανήλικος δηλαδή, δεν μπορεί να ελέγξει τον εαυτό του λόγω της σύγχυσης που κυριαρχεί μέσα του και άρα εξελίσσεται σε κοινωνικά απροσάρμοστο άτομο.

Επίσης, η έννοια της αντικοινωνικής προσωπικότητας δεν δομείται μόνο λόγω της ύπαρξης ανεξάρτητων και ασυνείδητων ψυχικών δυνάμεων αλλά και λόγω της ύπαρξης εξωτερικών ερεθισμάτων, με σημαντικότερο αυτό της κοινωνικοποίησης.

«Το μικρό παιδί, σχηματίζει ασυνείδητα την έννοια του καλού και του κακού, κυρίως από τις απαγορεύσεις ή τις προτροπές, από την καταπίεση ή τη στοργή των γονιών, ή ακόμα και από τη διαδικασία της ταύτισης. Όταν όμως αυτές οι εξωτερικές διαδικασίες αποτύχουν, οι ψυχολογικές αντιδράσεις του παιδιού δεν θα είναι οι αναμενόμενες». (Γεωργούλας, 2000:71-72)

3.1.6 ΕΦΗΒΕΙΑ

Η εφηβεία είναι το σημαντικότερο και δυσκολότερο στάδιο στη ζωή του ανθρώπου καθώς επιφέρει τόσο σωματικές όσο συναισθηματικές και συμπεριφορικές αλλαγές και διακυμάνσεις. Είναι η περίοδος της ζωής του ανθρώπου που αρχίζει με το τέλος της παιδικής ηλικίας και οδηγεί στην ενηλικίωση, μια κατεξοχήν κρίσιμη περίοδος που βρίσκεται στο μεταίχμιο μεταξύ παιδικότητας και ενηλικίωσης. Είναι μια εξελικτική φάση που κατά τη διάρκειά της συμβαίνουν βιολογικές, σωματικές και ψυχολογικές μεταβολές, που επηρεάζουν και διαμορφώνουν τη συμπεριφορά του εφήβου, τη στάση του απέναντι στους άλλους, ενήλικες και συνομηλίκους, τις απόψεις και τις ιδέες του απέναντι σε αρχές και αξίες που επικρατούν στην κοινωνία όπου ζει.

«Η εφηβεία χαρακτηρίζεται από ιδιαιτερότητες και ανάγκες που κάποιες φορές συγκρούονται με τα κυρίαρχα μοντέλα ανάπτυξης που η σύγχρονη κοινωνία επιβάλλει. Αυτή η σύγκρουση αναφέρεται κυρίως στην επιθυμία του έφηβου να ικανοποιήσει τις προσωπικές του αναζητήσεις και ενδοσκοπήσεις και στην ανάγκη για άμεση ένταξη του στην κοινωνική και επαγγελματική πραγματικότητα.

Πρόκειται δηλαδή για μια σημαντική αντίφαση στη ζωή των νέων που είναι η πιο ευαίσθητη πλευρά της κοινωνίας και η περισσότερο επιρρεπής στις παρεκκλίσεις.

Για το λόγο αυτό φαινόμενα, όπως η παραβατικότητα, η χρήση παράνομων τοξικών ουσιών αλλά και άλλου είδους εκκεντρικές και αποκλίνουσες συμπεριφορές πολλές φορές σηματοδοτούν την γεμάτη απόγνωση προσπάθεια των νέων ν' ανταπεξέλθουν στην σύγκρουση αυτή. Η εφηβική περίοδος, είναι μια φάση εξερεύνησης και ανακάλυψης αλλά και αποφάσεων που σχετίζονται με την οικογένεια, τους φίλους, το σχολείο αλλά και την μελλοντική σταδιοδρομία του ατόμου».(Φυδανίδου, 2004: σελ 8, 11)

3.2 ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΙ ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ

Οι θεωρίες που τονίζουν τους κοινωνικούς παράγοντες, εστιάζουν την προσοχή τους είτε στην κοινωνία ευρύτερα, είτε στην κοινωνικοποίηση του νέου μέσα από ομάδες, θεσμούς και πρότυπα, είτε και στο ίδιο το περιβάλλον.

3.2.1 ΠΑΙΔΕΙΑ, ΣΧΟΛΕΙΟ

Το σχολείο, αμέσως μετά την οικογένεια, αποτελεί ένα από τους σημαντικότερους φορείς κοινωνικοποίησης του ατόμου. «Η άποψη η οποία υποστηρίζει ότι στην οικογένεια πραγματοποιείται "συναισθηματική κοινωνικοποίηση", ενώ στο σχολείο "πνευματική", δεν έχει γεννηθεί τυχαία».

(Λαμπροπούλου, 1994:84-85)

«Η βασική ιδέα των περισσότερων κοινωνιολογικών θεωριών που ερευνούν το φαινόμενο της παραβατικότητας των ανηλίκων, είναι ότι το σχολείο χτίζει το «σωστό» άνθρωπο, ενώ, ο ανεκπαιδευτος ρέπει προς την παραβατική συμπεριφορά».

(Φαρσεδάκης,1985,67)

Η α παιδευσία εμποδίζει την άσκηση σωστής αγωγής και την κοινωνική προπαρασκευή του παιδιού. Άλλωστε το σχολείο δεν δίνει μόνο γραμματικές γνώσεις αλλά και ήθος, φτιάχνει τον χαρακτήρα του ατόμου γιατί εθίζει τα παιδιά στην τάξη, στην πειθαρχία, στην εκμάθηση των κανόνων συμπεριφοράς. Με την διδασκαλία οι μαθητές μαθαίνουν να είναι εγκρατείς, καταργείται η θρασύτητα, αναπτύσσεται η φιλοτιμία και ανοίγουν οι διανοητικοί ορίζοντες του παιδιού. Το παιδί μαθαίνει δηλαδή να προσαρμόζεται στο κοινωνικό περιβάλλον. (Μπεζέ, 1991: 54)

Μέσα στο σχολείο ο ανήλικος αναγκάζεται να ακολουθήσει μια συγκεκριμένη κοινωνική στάση, παρά το γενικότερο χαρακτήρα του μέσα στην οικογένεια. Το παιδί θα υιοθετήσει τις αρετές του καλού πολίτη, την ηθική ακεραιότητα και την υποταγή στους νόμους.

Ο απαιδευτος ανήλικος από την άλλη, ενεργεί παρορμητικά, παρασυρμένος από τα πάθη του. Ακόμη, αυτός ο ανήλικος έχει μεγαλύτερες πιθανότητες να συλλάβει κάποιες αντικοινωνικές ιδέες απ'ότι ένας επιστήμονας ή ένας καλλιτέχνης, καθώς δεν έχει ανασταλτικούς φραγμούς, οι οποίοι δημιουργούνται κάτω από την επίδραση της γνώσης. «Για τους λόγους αυτούς ο ΟΗΕ, με τη Διακήρυξη της 10-12-1948 ζήτησε από τα κράτη-μέλη να καταστήσουν την Παιδεία και τη μόρφωση

προσιτή σε όλους ώστε τα άτομα να προφυλάσσονται από τον κίνδυνο της οκνηρίας». (Σταθόπουλος, 1999:369)

Τις περισσότερες φορές, οι απαιδευτοι είναι εκείνοι που κατηγορούνται για βαριάς μορφής εγκλήματα όπως κλοπές, φόνους, βιασμούς. Ενώ τα άτομα με μια στοιχειώδη εκπαίδευση, κατηγορούνται για μικρότερης βαρύτητας εγκλήματα, όπως οι μικροκλοπές, απάτες, απιστίες. Όταν το στίγμα του προπαραβατικού ανηλικού περιλαμβάνει μια βίαιη, επιθετική συμπεριφορά, η συσχέτιση με την ελλειπή μόρφωση είναι προφανής.

Παρ' όλα αυτά μελέτες που φτιάχνουν μια θετική εικόνα για το σχολείο και την παιδεία και μια αρνητική συσχέτιση με την εγκληματικότητα, αν και τα βρίσκουμε και σε νεότερες θεωρίες, έχουν καταρριφθεί ερευνητικά. Επίσης, υπάρχει η άποψη ότι η παιδεία δεν συμβάλλει σημαντικά στη μείωση της εγκληματικότητας, καθώς είναι ένα μέσο που μπορεί να χρησιμοποιηθεί σωστά ή όχι. (Γεωργούλας, 2000:106).

3.2.2 ΠΑΡΕΕΣ ΣΥΝΟΜΙΛΗΚΩΝ

Οι νέοι άνθρωποι έχουν ανάγκη να ανήκουν και να γίνονται αποδεκτοί σε μια ομάδα συνομηλίκων με αποτέλεσμα να υιοθετούν συμπεριφορές που γίνονται αποδεκτές στα πλαίσια αυτής. Στη φάση της σχολικής ηλικίας, τα παιδιά αρχίζουν να διαμορφώνουν τον ελεύθερο χρόνο τους έξω από το σπίτι της οικογένειας. Η συναναστροφή τους αυτή, με άτομα της ίδιας ηλικίας, αναδεικνύεται σε ένα σημαντικό παράγοντα κοινωνικοποίησης. Συχνά φαίνεται οι παρέες να καθορίζουν αποφασιστικότερα, απ' ότι η οικογένεια και οι δάσκαλοι, τη στάση του νέου στην καθημερινότητα.

«Το κίνητρο που ωθεί τα παιδιά και τους εφήβους να συγκροτήσουν ομάδες με συνομηλίκους είναι σχεδόν πάντοτε το ίδιο, όσο και αν ποικίλουν οι προσωπικότητες τους και αυτό είναι η ασφάλεια». (Burt, 1989: 83). Το ευάλωτο της ηλικίας τους, η ανάγκη τους για εκτίμηση, απόκτηση δύναμης και αγάπης, αλλά και η κάλυψη του αισθήματος του "ανήκειν", είναι μόνο μερικά από τα κίνητρα που ωθούν τους νέους να δημιουργήσουν ομάδες συνομηλίκων.

«Τα παιδιά ανήκουν σε δυο κόσμους: σε αυτόν των ενηλίκων και σε αυτόν των συνομηλίκων, χωρίς αυτό να σημαίνει ότι ανήκουν σε διαφορετικούς κόσμους. Όπως υποστηρίζουν ψυχολόγοι που έχουν απασχοληθεί με το φαινόμενο της επιθετικότητας και τη συμβολή των συναναστροφών των ανηλίκων στη διαμόρφωσή του, η επιτυχία ή η αποτυχία του παιδιού στον ένα κόσμο επηρεάζει καθοριστικά την προσαρμογή του στον άλλο».(Γιαννικόπουλος, 1991: 73)

Έχει διαπιστωθεί ότι η διαμόρφωση της παιδικής παραπτωματικότητας επηρεάζεται αποφασιστικά από το συναισθηματικό κλίμα που επικρατεί στην ομάδα των συνομηλίκων. Ένα είδος ομάδας για παράδειγμα μια νεανική συμμορία, μπορεί να ευνοήσει στάσεις εχθρότητας και ανυπακοής και να διαμορφώνει αντικοινωνικά τη νοοτροπία του ακαταστάλακτου, του χωρίς σκοπό περιπλανώμενου. Ακόμη, άλλη ομάδα μπορεί να αναδείξει συνεργατικά, ευέλικτα, αλτρουιστικά και με ιδεώδη για το μέλλον παιδιά.

«Ο Bandura και οι συνεργάτες του ξόδεψαν πολύ χρόνο με σειρά ερευνών για να αποδείξουν ότι η διαμόρφωση της παιδικής παραπτωματικότητας έχει άμεση σχέση με τις συναναστροφές του παιδιού, αποδεικνύοντας μέσα από πειράματα με παιδιά σχολικής ηλικίας την άποψη που είχε εκφραστεί από τον 1^ο μ.χ αιώνα από τον ρητοροδιδάσκαλο Κουίντλιανο, ότι δηλαδή το παιδί μιμείται προθυμότερα τη συμπεριφορά των συνομηλίκων του παρά των ενηλίκων». (Γκότοβος, Α.,1996: 206)

Ο Cusson (1981) κάνοντας μια επισκόπηση και σύνοψη σχετικών ερευνών, ασχολείται αναλυτικά με την επίδραση της ομάδας συνομηλίκων στην ανάπτυξη παραβατικής συμπεριφοράς. Διακρίνει σε δυο φάσεις ανάλογα το αν ο ανήλικος είναι αρχάριος ή αν έχει κάποια σχετική εμπειρία.

Στην πρώτη φάση οι παραβάσεις είναι σχετικά απλές στην εκτέλεση τους και λιγότερο σοβαρές (Βανδαλισμοί). Τη φάση αυτή ο Cusson την ονομάζει φάση της αμοιβαίας επίδρασης. Οι παραβάσεις σ' αυτή τη φάση τείνουν στην ικανοποίηση τεσσάρων στόχων: τη διέγερση, το παιχνίδι, την απόκτηση κύρους και την έντονη επιθυμία. Συνιστάται σε μια διαδικασία αλληλεπίδρασης και αμοιβαίας ενίσχυσης που μπορεί να αναλυθεί σε τέσσερα στοιχεία: τη μίμηση, την παρακίνηση, τη βοήθεια, την επιδοκιμασία. (Κορώσης, 1997: 101)

Η δεύτερη φάση, την οποία ο Cusson τη ονομάζει εκμάθηση της αναγκαίας τεχνικής είναι και η πιο δύσκολη. Όπως αναφέρουν οι έρευνες αφορά κυρίως ανηλίκους μεγαλύτερης ηλικίας (16-18 ετών). Οι παραβάσεις είναι πιο σοβαρές, ενώ υπάρχει ένα πλήθος λεπτομερειών, ανάλογα με το είδος της παράβασης, τις οποίες θα

πρέπει να μάθουν οι ανήλικοι με τη βοήθεια του αναγκαίου δασκάλου. (Φαρσεδάκης, 1985: 76)

Ο Cusson μέσα από έρευνες προσπάθησε να δώσει μια απάντηση για το ποιος είναι ο λόγος που ανήλικοι προτιμούν να δρουν από κοινού, σαν ομάδες, όταν προβαίνουν σε παραβατικές πράξεις. Οι ψυχολόγοι εξηγούν ότι η ικανοποίηση που αισθάνονται κατά την παράβαση οι ανήλικοι, είναι πολύ μεγαλύτερη όταν γίνεται από ομάδα. Για παράδειγμα, οποιοσδήποτε βανδαλισμός δεν είναι διασκεδαστικός όταν δεν γίνεται με τη συντροφιά των άλλων.

Συνοψίζοντας τα παραπάνω, μπορεί κανείς να διαπιστώσει τον σημαντικότερο ρόλο των ομάδων ανηλίκων στη διαμόρφωση του χαρακτήρα ενός παιδιού. Αυτό βέβαια δεν σημαίνει, ότι οι ομάδες ομηλικών είναι ο μόνος και καθοριστικός παράγοντας που ωθεί ένα παιδί σε υιοθέτηση ή μη παραβατικής συμπεριφοράς. Τόσο η οικογένεια, όσο και τα Μ.Μ.Ε. έχουν το δικό τους μερίδιο ευθύνης στη διάπλαση και διαμόρφωση της προσωπικότητας του ανηλίκου.

3.2.3 ΜΕΣΑ ΜΑΖΙΚΗΣ ΕΝΗΜΕΡΩΣΗΣ

Από αρκετούς ερευνητές, ψυχολόγους, εγκληματολόγους, κοινωνιολόγους και παιδαγωγούς έχουν γίνει προσπάθειες διερεύνησης του παράγοντα των Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης και της συμβολής του στην ανάπτυξη ή μη επιθετικής συμπεριφοράς στα παιδιά.

«Έρευνες στο Πανεπιστήμιο Stanford στις Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής και στο Πανεπιστήμιο του Λονδίνου, έδειξαν ότι το τι παίρνουν τα παιδιά από την τηλεόραση και το πόσο αυτή τα επηρεάζει, καθορίζεται σε μεγάλο βαθμό από το πώς τα έχουν μάθει οι γονείς τους να χρησιμοποιούν την τηλεόραση». (Herbert, 1993: 58)

«Έρευνες της H. Himmelweit και των συνεργατών της στην Μ. Βρετανία, έδειξαν ότι η επίδραση της τηλεοπτικής βίας και επιθετικότητας είναι ισχυρότερη στα παιδιά και τους νέους οι οποίοι δεν έχουν ολοκληρώσει ακόμα τη στάση τους προς το κοινωνικό σύστημα αξιών. Στην ίδια έρευνα διαπιστώθηκε πως τα παιδιά που έβλεπαν ευχαρίστως βίαιες και επιθετικές τηλεοπτικές σκηνές είχαν δυσκολίες τόσο με τον ίδιο τους τον εαυτό, όσο και με τους γονείς, τους συμμαθητές και γενικότερα με τον κοινωνικό τους περίγυρο». (Βουϊδάσκης, 1992: 78-89)

Σε μια λεπτομερή ανάλυση των προγραμμάτων που παρουσιάζουν τη βία, στις ΗΠΑ, διαπιστώθηκε πως οι βίαιες μέθοδοι είναι το μοναδικό και το πιο διαδεδομένο μέσο που χρησιμοποιούν οι τηλεοπτικοί «ήρωες» για να πετύχουν επιθυμητούς στόχους, ενώ παράλληλα απαράδεκτες κοινωνικά μέθοδοι προβάλλονται ως επιτυχής πολύ πιο συχνά από ότι κοινωνικώς παραδεκτές.

Τα συνηθέστερα είδη προτύπων που προβάλλονται κατά κόρον από τα μέσα μαζικής ενημέρωσης και κυρίως από την τηλεόραση είναι τα εξής: αυτό του κακού δυναμικού, που είναι βίαιος και επιτυχημένος και αυτό του καλού αλλά παθητικού. Ο νέος καλείται να επιλέξει ποιο απ' αυτά τα δύο τον εκφράζουν. Τα τελευταία χρόνια μάλιστα έχει προστεθεί ένα τρίτο πρότυπο, που έχει μεγάλη αποδοχή από το νεανικό κοινό της τηλεόρασης. Είναι ο καλός - δυναμικός, που λειτουργεί εκτός νόμου με σκοπό την εκδίκηση και τη χρησιμοποίηση της βίας για τη βία. Η αλόγιστη χρήση βίας για το «καλό» είναι συνηθισμένο μοτίβο στις παραγωγές των ΜΜΕ που απευθύνεται σε νέους. Η διαδικασία της μύησης κι η ευάλωτη ηλικία των παιδιών και των εφήβων είναι καθοριστικοί παράγοντες στην υιοθέτηση της αντικοινωνικής συμπεριφοράς που προβάλλεται από το πρότυπο – ήρωα. (Βουϊδάσκης, 1982:118-119)

Η τηλεόραση όμως δεν έχει κατηγορηθεί μόνο για τις εκπομπές και τα πρότυπα που προβάλλονται από αυτές, αλλά και για τις διαφημίσεις. Οι ερευνητές εξηγούν πως η διαφήμιση συμβάλει στην υιοθέτηση αντικοινωνικών στερεοτύπων και προτύπων μέσα από μια συμβολική λειτουργία των αντικειμένων, εμπορευμάτων ή και μηνυμάτων για τους κοινωνικούς ρόλους όπως αυτοί καταδεικνύονται από τις διαφημίσεις, αλλά και ταυτόχρονα συμβάλει και στη δημιουργία τεχνητών αναγκών και καταναλωτικά αγαθά. Είναι γεγονός ότι αρκετές διαφημίσεις στοχεύουν στο ευάλωτο, όπως έχει χαρακτηριστεί, καταναλωτικό κοινό των ανηλίκων.

Οι έρευνες φανερώνουν μια διάχυτη ανησυχία για την επιρροή που πιθανώς να ασκεί επάνω στην επιθετικότητα των παιδιών η βία που βλέπουν στην τηλεόραση. (Λαμπροπούλου, 1997: 82-87)

«Σαφείς απαντήσεις για την συσχέτιση Μ.Μ.Ε και παραβατικής συμπεριφοράς, ακόμη δεν έχουν δοθεί. Κάθε ερευνητής που έχει απασχοληθεί με το θέμα κρατά τις επιφυλάξεις του». (Herbert, 1993: 82-87). Άλλοι διαφωνούν μεταξύ τους, ενώ κάποιοι υπεκφεύγουν δίνοντας απαντήσεις με πολλούς περιοριστικούς προσδιορισμούς. Αρκετοί υποστηρίζουν ότι τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης είναι βασικές πηγές δημιουργίας ή σταθεροποίησης της εγκληματικής τάσης του ατόμου, δίνοντας παράλληλα ειδικές γνώσεις στους δέκτες, γύρω από την αντικοινωνική

συμπεριφορά, ενώ άλλοι υποστηρίζουν ότι τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης γίνονται το εξιλαστήριο θύμα στην προσπάθεια της οικογένειας να αποποιηθεί τις ευθύνες που της αναλογούν σχετικά με την ανάπτυξη επιθετικής συμπεριφοράς στο παιδί. (Γαλάνης, 1989: 229-234).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΕΤΑΡΤΟ

Το σύστημα δικαιοσύνης απέναντι στους ανήλικους παραβάτες

4.1 ΦΟΡΕΙΣ ΕΠΙΣΗΜΟΥ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΥ ΕΛΕΓΧΟΥ ΤΟΥ ΕΓΚΛΗΜΑΤΟΣ

Αντικείμενο του δικαίου ανήλικων δραστών είναι η συμπεριφορά των ανηλίκων που παραβαίνουν τον νόμο, αλλά κι αυτών που παρουσιάζουν «ηθική παρεκτροπή» καθώς και η απάντηση της πολιτείας σ' αυτές τις συμπεριφορές. Εδώ θα επικεντρωθούμε στη πρώτη κατηγορία ανηλίκων, αυτών δηλαδή που έχουν τελέσει κάποια αξιόποινη πράξη, καθώς και πως αντιμετωπίζονται από τους επίσημους φορείς ελέγχου.

4.1.1 ΑΝΗΛΙΚΑ ΑΤΟΜΑ ΚΑΙ ΑΣΤΥΝΟΜΙΑ

Η Αστυνομία είναι ο πρώτος μεγάλος φορέας κοινωνικού ελέγχου, είναι ο φορέας με τον οποίο ο ανήλικος έρχεται σε επαφή μετά από τους ανεπίσημους φορείς ελέγχου, όπως η οικογένεια και το σχολείο ή και ταυτόχρονα μ' αυτούς. Συνήθως είναι αυτοί που τηρούν και εφαρμόζουν πρώτοι το δίκαιο, το πρώτο δηλαδή σκαλί του συστήματος δικαιοσύνης των ανηλίκων.

Είναι γνωστό πως οι ανήλικοι έρχονται πολύ συχνά σε επαφή με την αστυνομία είτε σαν άτομα που είναι συμμορφωμένα απέναντι στο νόμο, είτε σαν ύποπτοι για κάποιο αδίκημα. Αυτό συμβαίνει κυρίως γιατί η αστυνομία μέσα στις αρμοδιότητές της έχει εκτός των άλλων και τις παρακάτω υποχρεώσεις:

- 1 Την τήρηση των νόμων
- 2 Την διατήρηση της τάξης σε δημόσιους χώρους και συγκεντρώσεις
- 3 Τον έλεγχο λειτουργίας των δημόσιων κέντρων και θεαμάτων
- 4 Την ρύθμιση της κυκλοφορίας πεζών και οχημάτων στους δρόμους και στους υπόλοιπους δημόσιους χώρους
- 5 Την εφαρμογή του κώδικα οδικής κυκλοφορίας
- 6 Τις προανακρίσεις για τα τροχαία ατυχήματα
 - 7 Πρόληψη και καταστολή του εγκλήματος
 - 8 Έλεγχος και δίωξη της παράνομης διακίνησης ναρκωτικών ουσιών
 - 9 Εφαρμογή των διατάξεων για λέσυχες, παίγνια και ήθη

- 10 Έλεγχος των χώρων που συχνάζουν ύποπτοι για κοινά εγκλήματα
- 11 Αναζήτηση διωκόμενων ή επανεμφανιζόμενων προσώπων και κλεμμένων αντικειμένων
- 12 Αντιμετώπιση πράξεων βίας και τρομοκρατίας (Σπινέλη- Τρωϊανού, 1992: 78)

Οι αστυνομικοί σε περιπτώσεις που κάποιος ανήλικος προβεί σε μια πταισματική πράξη καλείται να αποφασίσει εάν η ασήμαντη αυτή πράξη θα πρέπει να ακολουθήσει και τα επόμενα στάδια της δικαιοσύνης με τις εκάστοτε συνέπειες ή αν θα επιτρέψει στον ανήλικο να επιστρέψει σπίτι του χωρίς καμιά άλλη συνέπεια και συνέχεια. (Σπινέλη- Τρωϊανού, 1992: 78)

Στο πλαίσιο των νέων πολιτικών στις οποίες προσανατολίζεται το υπουργείο Δημόσιας Τάξης, εντάσσεται η εκπαίδευση αστυνομικών για το πώς πρέπει να χειρίζονται τέτοιες υποθέσεις ανηλίκων, η ενημέρωσή τους για το πού μπορούν να απευθυνθούν για να ζητήσουν συνδρομή για κάθε ξεχωριστή περίπτωση, ανάλογα με τις ιδιαιτερότητες που αυτή έχει, η αποτελεσματικότερη συνεργασία με τους υφιστάμενους φορείς παροχής συμβουλευτικών υπηρεσιών, αλλά και ενδεχομένως η συνεργασία με πανεπιστημιακές σχολές, μέσω της οποίας τελειόφοιτοι θα μπορούν σε εθελοντική βάση να ενεργοποιηθούν σε ανάλογα προγράμματα. (Σπινέλη- Τρωϊανού, 1992: 79)

Η αστυνομία λοιπόν αντιδρά πρώτα κατασταλτικά, στις περιπτώσεις εκείνες που αντιλαμβάνεται την παραβίαση του νόμου και έτσι εντοπίζει και συλλαμβάνει τον δράστη, και έπειτα προληπτικά, αποτρέποντας τις παραβιάσεις του νόμου. (Λαμπροπούλου, 1994: 206)

4.1.2 ΕΠΙΜΕΛΗΤΕΣ ΑΝΗΛΙΚΩΝ ΚΑΙ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΑ ΑΝΗΛΙΚΩΝ

Οι ειδικές ανάγκες που δημιουργούνται για την αντιμετώπιση της παραβατικότητας ανηλίκων, απαιτούν και τις εξειδικευμένες παρεμβάσεις από ειδικευμένο προσωπικό σε όλα τα στάδια της εφαρμογής των ποινικών κυρώσεων σε βάρος των ανηλίκων. Γι αυτό το λόγο δημιουργήθηκαν λοιπόν τα δικαστήρια ανηλίκων και σχεδόν ταυτόχρονα, σε διεθνή κλίμακα, και ο θεσμός του Επιμελητή Ανηλίκων.

Τα καθήκοντα τώρα του Επιμελητή Ανηλίκων είναι τα εξής:

- 1 Διενέργεια κοινωνικής έρευνας

- 2 Άσκηση του κυριότερου αναμορφωτικού μέτρου της επιμέλειας
- 3 Επιτήρηση στα πλαίσια προστατευτικής επίβλεψης

Γενικότερα ο Επιμελητής αντιμετωπίζει την νεανική παραβατικότητα, τόσο στην πρόληψη όσο και στη καταστολή.(Παπακωνσταντής, 2006: 101)

Σχετικά με την άσκηση των αρμοδιοτήτων του ο Επιμελητής ασχολείται με την ανθρώπινη συμπεριφορά και τις ανθρώπινες σχέσεις λαμβάνοντας υπόψη του τις βασικές αρχές της ψυχολογίας. Συνεργάζεται με όλες τις άλλες συναρμόδιες αρχές, όπως η Αστυνομία που αναφέραμε πιο πάνω, με στόχο την αντιμετώπιση και τη θεραπεία της παραβατικότητας των ανηλίκων.

Βασικός συντελεστής όμως και φορέας της σωφρονιστικής μεταχείρισης νεαρών παραβατών είναι τα γνωστά σε όλους δικαστήρια ανηλίκων. Τα δικαστήρια ανηλίκων είναι άμεσα συνδεδεμένα με την Υπηρεσία Επιμελητών Ανηλίκων, καθώς η υπηρεσία αυτή είναι άμεσος συνεργάτης τους. Το μεγαλύτερο βάρος συμμετοχής σε αυτό το μηχανισμό φέρουν όπως αναφέραμε και πιο πάνω οι Επιμελητές Ανηλίκων.

Άλλοι βοηθητικοί παράγοντες στο έργο των δικαστηρίων ανηλίκων είναι οι εξής:

- 1 Εταιρίες προστασίας ανηλίκων
- 2 Τα αναμορφωτικά και
- 3 Τα σωφρονιστικά καταστήματα

Γενικότερα η αντιμετώπιση της νεανικής παραβατικότητας από τους τρεις φορείς που αναφέραμε πιο πάνω πραγματοποιείται είτε σε ιδρύματα όπου είναι υποχρεωτική η διαμονή του ανήλικου παραβάτη, είτε σε εξωιδρυματικά με παρακολούθηση και επιμέλεια με απώτερο σκοπό την προστασία του ανήλικου από περαιτέρω παραβατικότητα.

Χαρακτηριστικά των δικαστηρίων αυτών είναι η απλή διαδικασία, απαλλαγμένη δηλαδή από δικονομικούς τύπους, η διευκόλυνση του δικαστή στο έργο του και η κατάλληλη ατμόσφαιρα(ανεπίσημη, ήρεμη, φιλική).

4.2 ΝΟΜΟΘΕΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ (ΠΟΙΝΕΣ ΠΟΥ ΕΠΙΒΑΛΛΟΝΤΑΙ)

Το δικαστήριο ανηλίκων , κατέχει σημαντική θέση στο σύστημα της ελληνικής δικαιοσύνης. Ο δικαστής, ο εισαγγελέας και ο επιμελητής ανηλίκων χειρίζονται κάθε περιστατικό που φθάνει στο δικαστήριο, μέσα στα όρια που έχει θέσει ο νομοθέτης. Με τη διακριτική ευχέρεια όμως που παρέχει ο νόμος στον δικαστή ανηλίκων μεταθέτει το κέντρο βάρους κάθε σχετικής έρευνας από το επίπεδο των νομοθετικών ρυθμίσεων και διατάξεων στο επίπεδο της εφαρμογής τους.

4.2.1 ΕΠΙΠΛΗΞΗ

Πρώτο από τα προβλεπόμενα αναμορφωτικά μέτρα που επιβάλλονται στους ανήλικους είναι η συμβολική κύρωση της επίπληξης. Η επίπληξη είναι μια ποινή που επιβάλλεται αρκετά συχνά στους ανήλικους κι αυτό συμβαίνει γιατί ίσως ο δικαστής ανηλίκων να θεωρεί πως η επιβολή του μέτρου αυτού θα οδηγήσει σε διάλογο με το ανήλικο πρόσωπο και κυρίως στο να μπορέσει να αντιληφθεί ο ανήλικος το νόημα της επιβολής του μέτρου αυτού, κάποια από τα χαρακτηριστικά που λείπουν στα παιδιά.

Το αναμορφωτικό μέτρο της επίπληξης επιλέγεται πιο συχνά από τους δικαστές ανηλίκων για παραβάσεις του κώδικα οδικής κυκλοφορίας σε ανήλικους ηλικίας 13- 17 κυρίως.

Η επίπληξη δε έχει γίνει αντικείμενο ιδιαίτερης ανάλυσης. Ωστόσο το μέτρο αυτό προβλέπεται ρητά σε πάρα πολλές νομοθεσίες και εφαρμόζεται στα περισσότερα δικαστήρια, όχι πάντα με το ίδιο πνεύμα ή από τα ίδια άτομα. Αυτό συνάγεται από το ότι οι Γερμανοί χρησιμοποιούν τον όρο «προειδοποίηση», οι Άγγλοι το θεσμό της προειδοποίησης αστυνομίας, οι Γάλλοι τον όρο «προτροπή», ενώ οι Αμερικανοί δικαστές ανηλίκων στην πράξη, οποιοδήποτε κι αν είναι το επιβαλλόμενο μέτρο, καταλήγουν σε παραινήσεις. (Σπινέλη- Τρωϊανού, 1992: 107)

Στην Ελλάδα η επιβολή του αναμορφωτικού μέτρου της επίπληξης γίνεται προφορικά από τον δικαστή ανηλίκων. Αν και ενέχει κάποιο είδος μομφής, υπερτερεί το παραινετικό στοιχείο και τονίζονται οι δυσάρεστες συνέπειες της αντικοινωνικής συμπεριφοράς.

Η επίπληξη είναι ένα άμεσο και ανέξοδο μορφωτικό μέτρο αν και με κάποιο μειονέκτημα που πηγάζει από την κάπως ακαθόριστη και ήπια φύση του μέτρου.

Πολλοί ανήλικοι φεύγουν από την αίθουσα του δικαστηρίου ευχαριστημένοι γιατί δεν συνέβη τίποτα ή ακόμη και με την εντύπωση ότι αθωώθηκαν. (Σπινέλη- Τρωϊανού, 1992: 109)

4.2.2 ΥΠΕΥΘΥΝΗ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΓΟΝΕΩΝ

Το δεύτερο αναμορφωτικό μέτρο που προβλέπει ο Ελληνικός Ποινικός Κώδικας είναι η ανάθεση της επιμέλειας του ανήλικου ατόμου που τέλεσε αξιόποινη πράξη στους γονείς, τους επιτρόπους ή κηδεμόνες. Το μέτρο αυτό, που συνιστάται στην ανάθεση συνήθως στον ένα από τους δυο γονείς, και σπάνια σε συγγενικό πρόσωπο, μιας περισσότερο προσεκτικής και υπεύθυνης φροντίδας, επιβάλλεται τα τελευταία χρόνια πιο συχνά. (Σπινέλη- Τρωϊανού, 1992: 109) Συνήθως επιβάλλεται σε ανήλικα άτομα τα οποία παραβιάζουν τον ΚΟΚ και σε ανήλικα άτομα που παραβαίνουν τις διατάξεις του Ποινικού Κώδικα οι οποίοι προστατεύουν τα έννομα αγαθά της ιδιοκτησίας. Κι αυτό το μέτρο επιβάλλεται συχνά από τον δικαστή ανηλίκων.

Πάντως είναι εύλογο να γεννηθεί το ερώτημα, πως είναι εφικτό να ανατίθεται η επιμέλεια από το δικαστήριο στους γονείς, την στιγμή που πριν το αδίκημα την είχανε πάλι οι ίδιοι και αποδεδειγμένα δεν την άσκησαν αποτελεσματικά (αφού το ανήλικο άτομο κάτω από τη δική τους ευθύνη τέλεσε την αξιόποινη πράξη).

Σε θεωρητικό επίπεδο, θα μπορούσε κανείς να υποστηρίξει, ότι ο δικαστής ανηλίκων σε συνεννόηση και συνεργασία με τον επιμελητή ανηλίκων είναι σε θέση να διαγνώσουν ποιοι γονείς είναι δυνάμει ικανοί να αναλάβουν υπεύθυνα, το έργο της επιμέλειας του ανήλικου μετά την υπόδειξη των καθηκόντων και των υποχρεώσεων τους. Ίσως το μέτρο αυτό να μπορούσε να γίνει πιο αποτελεσματικό εάν παράλληλα με την επιβολή του μέτρου, ενθαρρυνόταν οι γονείς να ζητούν συμβουλές ή υποστηρικτική θεραπεία από ιατροπαιδαγωγικούς σταθμούς, κέντρα κοινωνικής πολιτικής, σχολές γονέων ή άλλους σχετικούς φορείς. (Σπινέλη- Τρωϊανού, 1992: 110)

4.2.3 ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΥΠΗΡΕΣΙΑΣ ΕΠΙΜΕΛΗΤΩΝ ΑΝΗΛΙΚΩΝ

Η επιμέλεια του ανηλίκου σε κάποιους ειδικούς επιμελητές, αποτελεί το σημαντικότερο και το πιο συχνό, ως προς την επιβολή του, αναμορφωτικό μέτρο. Η «δοκιμασία», όπως σωστά έχει ονομαστεί, αποτελεί το ζητούμενο μηχανισμό για την υλοποίηση της ειδικής μεταχείρισης του ανήλικου τέκνου στα πλαίσια του νέου δικαστηρίου. Το μέτρο αυτό πρωτοεφαρμόστηκε σε ενήλικους, συνήθως μέθυσους, των οποίων η φυλάκιση, ήταν δίκαιο να αντικατασταθεί από εγγύηση και επίβλεψη από ένα εθελοντή. Ωστόσο η επιτυχία της επιβολής του μέτρου αυτού, η ευελιξία του, η ανέξοδη διαδικασία και η σχέση του επιβλεπόμενου με τον επιβλέποντα, θεωρήθηκαν στοιχεία ιδανικά για τη μεταχείριση των ανηλίκων.

Στις μέρες μας η «δοκιμασία» παρουσιάζεται με παραλλαγές και διαφορετικά ονόματα στο δίκαιο ανηλίκων όλων των χωρών. Για παράδειγμα στην Αγγλία αναφέρεται ως «απόφαση επίβλεψης», ως «επιβλεπόμενη ελευθερία» στη Γαλλία, ως «σχέδιο δοκιμασίας» στη Γερμανία κ.ο.κ

Στην Ελλάδα το αναμορφωτικό μέτρο της επιμέλειας σε κάποιο επιμελητή, συνίσταται στην επίβλεψη του ανήλικου για κάποιο χρονικό διάστημα, όσο οριστεί από το δικαστήριο, από έναν επιμελητή ανηλίκων, ο οποίος επιβλέπει τον ανήλικο με βάση τις αρχές και τη μέθοδο της κοινωνικής εργασίας σύμφωνα με την εκάστοτε κάθε φορά περίπτωση. Βέβαια το αναμορφωτικό αυτό μέτρο, όλα τα υπόλοιπα μπορεί να αρθεί ή να μεταβληθεί.

Στην Ελλάδα οι επιμελητές ανηλίκων κατά κύριο λόγο:

- 1 Διεξάγουν κοινωνική έρευνα τόσο στο οικογενειακό, όσο και στο ευρύτερο περιβάλλον του ανηλίκου
- 2 Συζητούν με τον ανήλικο που φέρεται ως ο δράστης ή που βρίσκεται σε «ηθικό κίνδυνο» και προσπαθούν να διαγνώσουν τις ανάγκες και τα αίτια της αντικοινωνικής του συμπεριφοράς.
- 3 Συντάσσουν έκθεση και συμπληρώνουν το ατομικό δελτίο του ανηλίκου σύμφωνα με τα στοιχεία που έχουν συγκεντρώσει.
- 4 Προτείνουν εγγράφως στον δικαστή, στην έκθεση, την ενδεικνυόμενη μεταχείριση για τον εκάστοτε ανήλικο
- 5 Παρέχουν συνδρομή στον δικαστή ανηλίκων κατά τη διάρκεια της

δικασίμου

- 6 Συλλέγουν στατιστικά στοιχεία σχετικά με τις υποθέσεις που δικάζονται και τις επιμέλειες που επιβάλλονται και τέλος
- 7 Επιβλέπουν, καθοδηγούν και διαπαιδαγωγούν τον ανήλικο στον οποίο έχει επιβληθεί το μέτρο της επιμέλειας.

Η εκτέλεση όλων αυτών των καθηκόντων μαζί, καθώς και η απαραίτητη στελέχωση των Υπηρεσιών Επιμελητών Ανηλίκων πριν μερικά χρόνια θεωρούνταν πολύ δύσκολη, γι αυτό και περιορισμένη επιβολή αυτού του μέτρου, κάτι που στις μέρες μας δεν λαμβάνεται υπόψη, γι αυτό έχουμε και πολύ συχνή επιβολή του. Συνήθως επιβάλλεται σε ανηλίκους 13- 17 ετών και σε παραπτώματα όπως οι κλοπές.

4.2.4 ΤΟΠΟΘΕΤΗΣΗ ΑΝΗΛΙΚΟΥ ΣΕ ΚΑΤΑΣΤΗΜΑ Ή ΙΔΡΥΜΑ ΑΓΩΓΗΣ

Η στέρηση της ελευθερίας του ανηλίκου αποτελεί και πρέπει να αποτελεί, σύμφωνα με τις σύγχρονες αντιλήψεις, τόσο για τους ανήλικους όσο και για τους ενήλικους παραβάτες του νόμου, την τελευταία εναλλακτική λύση του δικαστή. Έτσι η τοποθέτηση του ανηλίκου σε ένα τέτοιο ίδρυμα και η στέρηση της ελευθερίας αποτελεί ένα αναμορφωτικό μέτρο που δεν επιβάλλεται συχνά, ίσως σε περιπτώσεις που τα παραπτώματα είναι ιδιαίτερα σοβαρά, όπως ανθρωποκτονίες και ασέλγειες. Ωστόσο παλαιότερα αυτό το μέτρο το χρησιμοποιούσαν ακόμη και για απλές κλοπές ή φθορές. Ευτυχώς στις μέρες μας τα πράγματα είναι καλύτερα και όπως αναφέραμε πιο πάνω το μέτρο αυτό της στέρησης της ελευθερίας, με την τοποθέτηση σε ιδρύματα αγωγής και με κύριο στόχο συνήθως την διαπαιδαγώγηση των παιδιών αυτών, δεν επιβάλλεται συχνά και έτσι δεν στερείται η ελευθερία των παιδιών αυτών και τους δίνεται η ευκαιρία μέσα από την επιβολή πιο ελαφρών και πιο ουσιωδών μέτρων να τους βοηθήσουν να μην κάνουν ξανά το ίδιο λάθος.

Η αποτελεσματικότητα της επιβολής του μέτρου αυτού είναι εμφανής σε μερικές περιπτώσεις ανηλίκων ανά την Ελλάδα όπου τα παιδιά αυτά βοηθήθηκαν στα πλαίσια του αναμορφωτικού ιδρυματικού συστήματος. Αντίθετα άλλα άτομα, αυτοβιογραφούμενα αναφέρουν πως η στέρηση της ελευθερίας τους και οι εμπειρίες που αποκόμισαν από τα ιδρύματα αυτά, έπαιξαν σημαντικό ρόλο και στη μετέπειτα αποκλίνουσα συμπεριφορά τους.

Από άποψη δογματική βέβαια η στέρηση της ελευθερίας ανηλίκων έως 17 ετών ως αναμορφωτικό, διαπαιδαγωγικό και προστατευτικό μέτρο με τοποθέτηση σε ίδρυμα αγωγής, διαφέρει από τη στέρηση ελευθερίας ανηλίκων της ίδιας ηλικίας ως ιδιάζουσα ποινή που εκτελείται με περιορισμό σε σωφρονιστικό κατάστημα. Ωστόσο επειδή και τα δύο στερούν την ελευθερία, έστω και αν στην πρώτη είναι ηπιότερη η στέρηση και στη δεύτερη αυστηρότερη, αντιμετωπίζονται από κοινού οι δυνατότητες εξάλειψης ή ελαχιστοποίησης των μειονεκτημάτων των μεθόδων μεταχείρισης οι οποίες στερούν στα ανήλικα άτομα την ελευθερία τους. (Σπινέλη-Τρωϊανού, 1992: 123)

4.2.5 ΕΠΙΒΟΛΗ ΠΟΙΝΩΝ ΣΕ ΑΤΟΜΑ ΜΕΤΕΦΗΒΙΚΗΣ ΗΛΙΚΙΑΣ

Από έρευνες που έχουν γίνει κατά καιρούς, προκύπτει ότι η μεταχείριση ανηλίκων ατόμων 7-21 καλύπτει ένα ευρύ φάσμα αναμορφωτικών, θεραπευτικών, περιορισμού σε σωφρονιστικά καταστήματα αλλά και ποινών. Οι ποινές μάλιστα, κατά παράδοξο τρόπο επιβάλλονται πολύ συχνότερα από οποιαδήποτε άλλη μεταχείριση.

Από τις έρευνες αυτές προκύπτει επίσης ότι σε άτομα ανήλικα έχουν επιβληθεί ποινές ενηλίκων. Από την συνδυασμένη διερεύνηση στατιστικών δεδομένων και διατάξεων του νόμου προκύπτουν τρία ενδιαφέροντα στοιχεία:

A) Όταν αναφερόμαστε στην επιβολή ποινών σε άτομα μετεφηβικής ηλικίας μιλάμε για ποινές που επιβάλει το δικαστήριο σε άτομα τα οποία κατά το χρόνο τέλεσης της αξιόποινης πράξης είναι ανήλικα αλλά τώρα που δικάζονται έχουν συμπληρώσει το 17^ο έτος της ηλικίας τους. Το δικαστήριο λαμβάνοντας υπόψη το α. 83 του Ποινικού Κώδικα μπορεί να επιβάλλει ποινή ελαττωμένη στα άτομα αυτά λαμβάνοντας υπόψη την ηλικία που τελέσθηκε το γεγονός και όχι την ηλικία που δικάζεται.

B) Η Εθνική Στατιστική Υπηρεσία Ελλάδος ακολουθεί τις διακρίσεις του Ποινικού Κώδικα και έτσι όσα στατιστικά δελτία αναφέρουν ως ηλικία το 17^ο έτος, ταξινομούνται αυτόματα από τον υπολογιστή στην κατηγορία 13-17 ετών χωρίς να καταβάλλεται προσπάθεια να διαπιστωθεί εάν το 17^ο έτος είναι συμπληρωμένο.

Γ) Είναι ενδεχόμενο στις παραβάσεις της περί αυτοκινήτων νομοθεσίας, οι

οποίες αποτελούν τις κατεξοχήν αξιόποινες πράξεις των εφήβων να μην καταβάλλεται σε κάθε περίπτωση ιδιαίτερη προσπάθεια απ όλα τα δικαστήρια της χώρας να εξακριβωθεί η ηλικία των ανηλίκων. Έτσι πολύ πιθανό είναι ότι ορισμένα άτομα ηλικίας 16 ή 17 ετών να προσθέτουν ορισμένους μήνες στην ηλικία τους, ώστε να έχουν μεταχείριση ατόμων μετεφηβικής ηλικίας και να αποφύγουν την ουσιαστική παρέμβαση του δικαστηρίου ανηλίκων και το θέμα να λήξει με χρηματική ποινή ή ποινή φυλάκισης μετατρέπόμενη σε χρηματική.

Ο συνδυασμός λοιπόν όλων αυτών που αναφέραμε πιο πάνω, μας δείχνει ότι ουσιαστικά δεν πρόκειται για περιπτώσεις ανηλίκων αλλά για άτομα μετεφηβικής ηλικίας κατά την εκδίκαση της υπόθεσης τους, στα οποία κατά κανόνα το δικαστήριο επιβάλλει κάποια ποινή και κατεξάιρεση κάποιο μέτρο, όπως επίπληξη, επιμέλεια γονέων ή επιμέλεια της Υπηρεσίας Επιμελητών Ανηλίκων.

Η επιβολή ποινής ενηλίκων και όχι ποινικού σωφρονισμού ή απλώς αναμορφωτικών μέτρων σε άτομα μετεφηβικής ηλικίας είναι φυσικά παράνομη. Αυτό αποτελεί θέμα μιας ορθότερης εφαρμογής των νόμων και κατά συνέπεια είναι αναγκαία η εξακρίβωση της ηλικίας του φερόμενου ως δράστη σε κάθε περίπτωση. (Σπινέλη- Τρωϊανού, 1992: 136)

4.2.6 ΑΠΕΓΚΛΗΜΑΤΟΠΟΙΗΣΗ

Η απεγκληματοποίηση, δηλαδή η νομοθετική ενέργεια με την οποία καταργείται το αξιόποينو μιας μορφής συμπεριφοράς, θα ήταν δυνατό να εφαρμοστεί και στο ελληνικό ποινικό δίκαιο ανηλίκων. Δηλαδή για παράδειγμα θα ήταν καλό οι παραβάσεις του Κώδικα Οδικής Κυκλοφορίας να διευθετούνται με κάποιο διοικητικό πρόστιμο ή άλλες διοικητικές κυρώσεις από αρμόδια όργανα και να παραπέμπονται στο δικαστήριο ανηλίκων μόνο κατεξάιρεση, όταν συνοδεύονται και από άλλη σοβαρή αξιόποινη πράξη (π.χ. οδήγηση χωρίς άδεια, η κλοπή μεταφορικού μέσου, η χρήση και κατοχή ναρκωτικών ουσιών). Η αποσυμφόρηση των δικαστηρίων που είναι δυνατό να επιτευχθεί με αυτή την τροποποίηση είναι έκδηλη. (Σπινέλη- Τρωϊανού, 1992: 136)

4.2.7 ΑΠΟΪΔΡΥΜΑΤΟΠΟΙΗΣΗ

Η αποϊδρυματοποίηση, δηλαδή η αποφυγή των παραδοσιακών τρόπων μεταχείρισης ανηλίκων σε κλειστά ιδρύματα, με νέους, οι οποίοι δεν απαιτούν περιορισμό εφαρμόζεται ήδη με επιτυχία σε ευρεία κλίμακα και σε πολλά κράτη. Στη μείωση της χρησιμοποίησης των στερητικών μέτρων ή ποινών της ελευθερίας, εκτός από το θεσμό της διαμεσολάβησης και των «εκπαιδευτικών» ομάδων που μνημονεύτηκαν παραπάνω, συντελούν κυρίως οι θεσμοί της «εργασίας για την κοινότητα» ή κοινωφελούς εργασίας, και της «ενδιάμεσης θεραπείας».

Η εφαρμογή της αποϊδρυματοποίησης σε ανήλικα άτομα, αν και συνίσταται από τους «Κανόνες του Πεκίνου» και από το Συμβούλιο της Ευρώπης δεν απέφυγε κριτικές παρατήρησης. Ιδίως έχουν διατυπωθεί επιφυλάξεις επειδή:

A) Επιβάλλεται μια αναγκαστική εργασία σε ανήλικα άτομα

B) Δεν υποκαθιστά πάντοτε πράγματι τον εγκλεισμό σε ίδρυμα και έτσι εφαρμόζεται αυστηρότερη μεταχείριση, όταν θα αρκούσε και μια πιο ήπια

Γ) Δεν λαμβάνονται μάλλον υπόψη τα συμφέροντα του θύματος, επειδή συνήθως οι δράστες είναι αφερέγγυα άτομα,

Δ) Η σκοπιμότητα της είναι αμφίβολη σε περιόδους ανεργίας,

E) Είναι δυσχερής η εξερεύνηση του άριστου χρόνου υποχρέωσης παροχής κοινωφελούς εργασίας. (Σπινέλη- Τρωϊανού, 1992: 141)

4.2.8 ΘΕΡΑΠΕΥΤΙΚΑ ΜΕΤΡΑ

Τα θεραπευτικά μέτρα που διατάσσει σπάνια το δικαστήριο ανηλίκων συνίσταται στη παραπομπή του ανήλικου σε θεραπευτικό ή άλλο κατάλληλο κατάστημα ύστερα από γνωμοδότηση ειδικού γιατρού. Μέχρι τις μέρες μας οι στατιστικές έχουν δείξει μερικές περιπτώσεις ανηλίκων που παρεπέμφθησαν σε κάποιο αμιγώς θεραπευτικό ίδρυμα.

Αναμφίβολα οι περιπτώσεις αυτές δεν αντικατοπτρίζουν τον πραγματικό

αριθμό των ανηλίκων που έχουν ανάγκη στη σύγχρονη ελληνική κοινωνία από μια εξειδικευμένη ιατρική μεταχείριση. Είναι σημαντικό να αναφέρουμε κάπου εδώ, ότι στην έρευνα που πραγματοποιήσαμε σε όλους τους νομούς της Κρήτης παρατηρήθηκε ότι τα τελευταία δύο χρόνια κανένας ανήλικος δεν παρεπέμφθηκε σε κάποιο τέτοιο θεραπευτικό ίδρυμα.

Τα ανήλικα άτομα που παρουσιάζουν το διπλό πρόβλημα της ψυχικής ή σωματικής ή νοητικής ασθένειας ή κάποιας διαταραχής της προσωπικότητας αφενός και αφετέρου της παραβίασης μιας ποινικής διάταξης, είναι προφανώς πολύ περισσότερα απ' όσα εμφανίζονται σε στατιστικές. Αν λάβει κανείς υπόψη δυο στοιχεία θα κατανοήσει καλύτερα την κατάσταση. Πρώτον ότι μεταξύ των καταστάσεων του δράστη που αναφέρθησαν παραπάνω και της πράξης την οποία τέλεσε δεν απαιτείται η διαπίστωση ουσιώδους συνάφειας. Και δεύτερον, ότι σχετικό άρθρο του Ποινικού Κώδικα αναφέρει ρητά ότι η χρήση και έξη οιοπνευματωδών ποτών ή ναρκωτικών ουσιών και κατ' επέκταση και ο συνδυασμός ποτών και βαρβιτουρικών ή άλλων κατασταλτικών του κεντρικού νευρικού συστήματος, δηλαδή σε γεγονότα που παρουσιάζουν κάποια έξαρση σήμερα μεταξύ των νέων. (Σπινέλη- Τρωϊανού, 1992: 124)

4.3 Ο ΡΟΛΟΣ ΤΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Ο Κοινωνικός Λειτουργός στην Ελλάδα είναι το αναγνωρισμένο από την Πολιτεία όργανο για την άσκηση Κοινωνικής Εργασίας. Οι γνώσεις, οι σκοποί και οι αξίες της Κοινωνικής Εργασίας καθώς και οι ιδιαίτερες επιδιώξεις και γνώσεις, οι αρχές, τα αξιώματα και οι τεχνικές εφαρμογής της Μεθόδου αποτελούν το πλαίσιο εργασίας του κοινωνικού λειτουργού και την ασφαλιστική δικλείδα, από τυχόν υπερβάσεις του για το άτομο. Η επαγγελματική συμπεριφορά του κοινωνικού λειτουργού εκφράζεται, μέσα από παρεμβάσεις που αντιστοιχούν στο σχέδιο δράσης που έχει ετοιμάσει ο ίδιος. (Κατσορίδου-Παπαδοπούλου: 2002)

Οι παρεμβάσεις του κοινωνικού λειτουργού έχουν δύο επίπεδα εφαρμογής:

- 1 Στη μικροκλίμακα υποστηρίζει τους εξυπηρετούμενους δημιουργώντας ομάδες.
- 2 Στη μακροκλίμακα δουλεύει με κοινότητες, οργανώσεις, οργανισμούς και υπηρεσίες παροχής κοινωνικών υπηρεσιών όπου εργάζεται στο πεδίο του κοινωνικού σχεδιασμού.

Πιο συγκεκριμένα οι στόχοι του κοινωνικού λειτουργού είναι:

- 1 Η ομαλή κοινωνική λειτουργία των ατόμων των ομάδων και των κοινοτήτων.
- 2 Η κοινωνική ανάπτυξη και αλλαγή.
- 3 Η βελτίωση της αλληλεπίδρασης ατόμου και περιβάλλοντος.
- 4 Η μελέτη των ανθρωπίνων αναγκών ατόμων για την αυτοεπίλυση των

προβλημάτων τους.

- 1 Η πρόληψη ψυχοκοινωνικών δυσλειτουργιών (Καλλιδικάκη Θεανώ: 1998)

Σε όλους τους τομείς που αφορούν την παραβατικότητα ανηλίκων από την πρόληψη ως την επνακοινωνικοποίηση

Η προσφορά του ρόλου του κοινωνικού λειτουργού στην παραβατικότητα ανηλίκων, έγκειται στους εξής τομείς: Στον τομέα της πρόληψης, της καταστολής, της αποκατάστασης και της επανακοινωνικοποίησης.

Ο Κοινωνικός Λειτουργός μπορεί ως εργαζόμενος σ' αυτές τις υπηρεσίες που ασχολούνται με τον ανήλικο, να εφαρμόσει όλες τις μεθόδους της κοινωνικής εργασίας

Οι κοινωνικές υπηρεσίες στον τομέα της παραβατικότητας ανηλίκων, εξυπηρετούν ανήλικες που έχουν υποπέσει σε παραπτωματική πράξη ή ζουν σε

οικονομικά, κοινωνικά και συναισθηματικά επιβαρημένες συνθήκες οι οποίες είναι πιθανό να τους οδηγήσουν σε συγκρούσεις με το περιβάλλον τους και σε παραβατικότητα.

Η κοινωνική εργασία στον τομέα της παραβατικότητας ασκείται από

Κοινωνικούς Λειτουργούς οι οποίοι απασχολούνται.:

- 2 Σε εταιρείες προστασίας αποφυλακισμένων
- 3 Σε σωφρονιστικά καταστήματα
- 4 Στις εισαγγελίες και στα δικαστήρια ανηλίκων
- 5 Στις υπηρεσίες επιμελητών ανηλίκων
- 6 Σε προγράμματα κοινωνικής επανένταξης. (Καλλινικάκη Θεανώ: 1998)

Ειδικότερα ο Κοινωνικός Λειτουργός, ως εργαζόμενος στην Υπηρεσία Επιμελητών Ανηλίκων αποτελεί το άτομο με το οποίο έρχεται σε πρώτη επαφή ο ανήλικος, πριν εκδικαστεί η υπόθεση του.

Ο Κοινωνικός Λειτουργός κατά την διάρκεια της εφαρμογής των μεθόδων της Κοινωνικής Εργασίας, θα πρέπει εκτός από το αντικείμενο των σπουδών του, να λαμβάνει υπόψη του και τους άλλους παράγοντες της δίκης και πρώτα απ' όλα τις αρχές και τους κανόνες της υπηρεσίας στην οποία εργάζεται. Από την στιγμή που θα γίνει η παραπομπή της περίπτωσης στην υπηρεσία επιμελητών πραγματοποιείται κοινωνική έρευνα με στόχο να γίνει η συλλογή στοιχείων που αφορούν τον ανήλικο και την οικογένεια του και έτσι ο επιμελητής να μπορέσει να κατανοήσει το πρόβλημα.

Στην συνέχεια συζητά με τον ανήλικο και μέσα από την συνέντευξη προσπαθεί να κατανοήσει τις ανάγκες και τα αίτια της αντικοινωνικής του συμπεριφοράς.

Μετά συντάσσει την έκθεση και συμπληρώνει το δελτίο με βάση τα στοιχεία που έχει συγκεντρώσει από την προηγούμενη ερευνά του. Η έκθεση αυτή κατατίθεται γραπτώς στον δικαστή δίνοντας τις προτάσεις του για την μεταχείριση του ανήλικου και παρέχει συνδρομή στον δικαστή κατά την διάρκεια της δίκης.

Παράλληλα, ο Κοινωνικός Λειτουργός συλλέγει στατιστικά στοιχεία από ανάλογες υποθέσεις και καθοδηγεί τον ανήλικο, στον οποίο έχει επιβληθεί το μέτρο της επιμέλειας (προστατευτική επίβλεψη).

Μέσα από την κοινωνική έρευνα και τη βοήθεια ο Κοινωνικός Λειτουργός στοχεύει στην κινητοποίηση των δυνάμεων του ατόμου. Στο επιχείρημα του αυτό, έρχεται σε επαφή και με άλλους φορείς που πιστεύει ότι θα συμβάλλουν θετικά στην

εξέλιξη του ανήλικου.

Συνεργάζεται με την οικογένεια του ανήλικου, με τον δάσκαλο, το συγγενικό του περιβάλλον, με αυτούς που συναναστρέφεται ο ανήλικος και οι οποίοι ασκούν κάποια επίδραση στις αποφάσεις του και στην συμπεριφορά του.

Τονίζει τα θετικά στοιχεία του χαρακτήρα του ανηλίκου με σκοπό να του δείξει ότι το υπολογίζει, ότι τον εκτιμά ως άτομο και επιθυμεί πραγματικά να τον βοηθήσει να αντιμετωπίσει το πρόβλημα του και να διορθώσει την κατάσταση.

Ο Κοινωνικός Λειτουργός που απασχολείται στον τομέα της παραβατικότητας είναι μέλος του επιστημονικού συμβουλίου της φυλακής ή του σωφρονιστικού καταστήματος όπου μεταφέρεται ο εκάστοτε ανήλικος. Συμμετέχει στα συμβούλια και στις επιτροπές που είναι αρμόδιες για την λήψη των αποφάσεων σχετικά με την διαβίωση μέσα στις φυλακές και την μεταχείριση των κρατουμένων από το προσωπικό.

Τέλος ο Κοινωνικός Λειτουργός συμμετέχει στην διεπιστημονική ομάδα του ιδρύματος στο οποίο εργάζεται και πραγματοποιεί εποπτείες με το προσωπικό που θα έχουν επιμορφωτικό και ενημερωτικό χαρακτήρα.

Στην ΚΕΚ ο Κοινωνικός Λειτουργός έρχεται σε επαφή με δημόσιες υπηρεσίες. Εκεί βρίσκει ευκαιρίες να ερμηνεύσει τους σκοπούς του Ιδρύματος, την δουλειά που γίνεται μέσα στο Ίδρυμα και το είδος βοήθειας που παρέχεται.

Πρέπει να γνωρίζει την κοινότητα για να μπορεί να βοηθήσει στην εφεύρεση κατάλληλων πηγών που μπορούν να προσφέρουν βοήθεια στο Ίδρυμα και στα παιδιά.

Επίσης συνεργάζεται με παράγοντες της κοινότητας για να βοηθήσει στην εξάλειψη των προκαταλήψεων από την κοινότητα προς τα παιδιά αυτά καθώς και στην επανένταξη τους. Για να ενισχυθεί η προσωπικότητα του ανηλίκου και να έχει μια σωστή επανένταξη, θα πρέπει να ενισχυθεί η αυτοπεποίθηση του ανηλίκου, να αναγνωρίσει τις αδυναμίες, τα προβλήματα του και κυρίως τις δυνατότητες του. Μέσα απ' αυτό ο ανήλικος αποδέχεται το πρόβλημα και τις διαστάσεις του. Με την ενδυνάμωση του αυτή του δημιουργείται η επιθυμία να ενεργοποιήσει τις δυνάμεις του για να βελτιώσει τη λειτουργικότητα του. (Καλλινικάκη Θεανώ: 1998)

Είναι κατανοητό λοιπόν ότι ο ρόλος του κοινωνικού λειτουργού είναι πολύ σημαντικός τόσο στην πρόληψη όσο και στην καταστολή της παραβατικότητας των ανηλίκων. Η συνεργασία των κατάλληλων επιστημών και φορέων και η οργάνωση της υπηρεσίας μπορούν να οδηγήσουν στη μείωση του προβλήματος της παραβατικότητας των ανηλίκων και να συμβάλλουν στην ομαλή και σωστή

λειτουργία του κοινωνικού συνόλου.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΕΜΠΤΟ: ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΟ ΜΕΡΟΣ

5.1 ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟ

Το αντικείμενο της παρούσας εργασίας είναι «το προφίλ των γονιών που έχουν παραβατικούς ανήλικους στην Κρήτη». Κατά καιρούς έχουν γίνει πολλές έρευνες με θέμα την παραβατικότητα των ανηλίκων στην Κρήτη, τόσο στις αγροτικές όσο και στις αστικές περιοχές. Ποτέ όμως μέχρι τώρα δεν ερευνήθηκε ο χαρακτήρας των γονέων, ο οποίος αποτελεί και τον κυριότερο παράγοντα στην εκδήλωση παραβατικότητας από τους ανήλικους. Το οικογενειακό περιβάλλον είναι αυτό που καθορίζει εξ αρχής τον χαρακτήρα και τη συμπεριφορά του ανηλίκου για τη μετέπειτα ζωή του. Οι γονείς είναι αυτοί που θα δώσουν στο παιδί τις πρώτες αρχές και αξίες που εκείνο θα τηρεί κατά τη διάρκεια της ζωής του, αν τις υιοθετήσει.

Μέσα από την ερευνητική μας μελέτη στις Υπηρεσίες Επιμελητών Ανηλίκων, στόχος μας είναι να αναδείξουμε τον χαρακτήρα των γονέων που τα παιδιά τους είναι παραβατικά από μικρή ηλικία, σε όλη την Κρήτη και να εστιάσουμε περισσότερο στους παράγοντες που ωθούν τους ανήλικους στην παραβατικότητα. Κυριότερος όλων των παραγόντων είναι ο χαρακτήρας των γονέων και η συμπεριφορά τους απέναντι στα παιδιά. Για παράδειγμα, πώς παρουσιάζονται οι γονείς των ανηλίκων μέσα από την έρευνα; Είναι τρυφεροί και υποστηρικτικοί απέναντι στα παιδιά τους; Είναι αυστηροί και τιμωρητικοί ή αδιαφορούν για την ανατροφή των παιδιών;

Απώτερος στόχος μας είναι να δούμε πόσο εστιάζουν οι επαγγελματίες στο οικογενειακό περιβάλλον του ανηλίκου παραβάτη και πόσο μπορούν να τους προσεγγίσουν έτσι ώστε να τους βοηθήσουν περισσότερο.

5.2 ΥΠΟΘΕΣΕΙΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Για να επιτευχθούν οι σκοποί της έρευνας έχει τεθεί ένας αριθμός υποθέσεων εργασίας οι οποίες μέσα από την έρευνα θα επαληθευθούν ή θα απορριφθούν μετά την επεξεργασία των αποτελεσμάτων.

Οι υποθέσεις εργασίας είναι οι εξής:

- Οι γονείς των παραβατικών ανηλίκων έχουν χαμηλό μορφωτικό και οικονομικό επίπεδο.
- Οι γονείς των παραβατικών ανηλίκων έχουν ηθικά ασταθή και αντικοινωνική

προσωπικότητα.

- Η παραβατική συμπεριφορά των ανηλίκων επηρεάζεται από το ηθικό και πνευματικό επίπεδο της οικογένειας.
- Τα αγόρια διαπράττουν σοβαρότερα παραπτώματα σε σχέση με τα κορίτσια.
- Οι οικογένειες των παραβατικών ανηλίκων είναι μονογονεϊκές.
- Η περιοχή που ζει η κάθε οικογένεια, ορεινή ή αστική επηρεάζει τον χαρακτήρα του πατέρα και της μητέρας.
- Τα παιδιά της πόλης εμφανίζουν συχνότερα παραβατική συμπεριφορά.
- Ο χαρακτήρας του πατέρα και της μητέρας επηρεάζουν τις οικογενειακές σχέσεις.

5.3 ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΑ ΕΡΓΑΛΕΙΑ

Το ερευνητικό εργαλείο μας ήταν το ατομικό δελτίο που συμπληρώνεται στις Υπηρεσίες Επιμελητών Ανηλίκων μέσα από συνέντευξη των επαγγελματιών με τους γονείς των παραβατικών ανηλίκων, το οποίο είναι ίδιο σε όλες τις Υπηρεσίες Επιμελητών Ανηλίκων στην Κρήτη.

Το ατομικό δελτίο των ανηλίκων παραβατών αποτελείται από τις εξής θεματικές ενότητες:

Η μεταβλητή ΑΑΔ αναφέρεται στον αριθμό του δικαστηρίου στον κάθε νομό στον οποίο ανήκει κάθε ατομικό δελτίο καθώς τα είχαμε κωδικοποιήσει ως εξής: 1= Χανιά, 2= Ρέθυμνο, 3= Ηράκλειο, 4= Άγιος Νικόλαος.

Η μεταβλητή Α.Α.Α.Δ αναφέρεται στον αριθμό του ατομικού δελτίου όπως είναι καταγεγραμμένο από την κάθε υπηρεσία.

Δημογραφικά χαρακτηριστικά του ανηλίκου, για παράδειγμα, ηλικία, φύλο, εθνικότητα, θρήσκευμα, επάγγελμα (ερωτ 1-5).

Η φύση του παραπτώματος (είδος παραπτώματος, πότε έγινε, πού έγινε, υπήρχαν συνένοχοι, αποδοχή ή όχι της πράξης, περιγραφή ή όχι της πράξης)- (ερωτ. 6-11).

Οικογενειακή κατάσταση του ανηλίκου (ερωτ 12-38)- (ηλικία πατέρα και της μητέρας, ύπαρξη πατριού ή μητριάς, επαγγελματική κατάσταση του πατέρα, της μητέρας, του πατριού, της μητριάς, ύπαρξη αδελφών, πόσα αγόρια και πόσα κορίτσια

και αν είναι μεγαλύτερα ή μικρότερα).

Ανάμεσα στις ερωτήσεις 12-38, υπάρχουν οι ερωτήσεις 13, 17, 21 και 25 που αφορούν το μορφωτικό επίπεδο των γονιών, του πατριού ή της μητριάς (δημοτικό, γυμνάσιο, λύκειο, ανώτατη σχολή, αγράμματος)

Η ερώτηση αε32 αφορά τη φύση του γάμου των γονέων (από αίσθημα, συναισθηματικό ή εξαναγκασμό).

Η ερώτηση αε 33 αφορά τη συμβίωση του ζευγαριού (νόμιμη, αρμονική, νόμιμη και αρμονική, διάσταση, διάζευξη, όχι αρμονική).

Η ερώτηση αε 34 αφορά τα άτομα που μένουν μαζί με τον ανήλικο (με γονείς, με γονείς και παππούδες, μόνο με παππούδες, με τον ένα γονέα κλπ).

Οι ερωτήσεις πμ1 και πμ2 αφορούν το ηθικό και πνευματικό επίπεδο των γονέων με κλίμακα 1=καλό 2=μέτριο, 3=χαμηλό, 4=υψηλό.

Οι ερωτήσεις πμ3 και πμ4 αφορούν τις σχέσεις της οικογένειας και την ανατροφή του ανηλίκου. Δηλαδή αν είναι καλές οι σχέσεις, μέτριες, κακές ή συγκρουσιακές. Και αν ο ανήλικος έχει ανατραφεί σωστά, αν του προσέφεραν όσα ζητούσε, αν είχε συγκροτημένο οικογενειακό περιβάλλον κλπ.

Σωματική και ψυχοδιανοητική υγεία του ανηλίκου και των μελών της οικογένειάς του (ερωτ. πα1-πα9).

Χαρακτήρας του πατέρα και της μητέρας (ερωτ. πα11 και πα12), οι οποίες κωδικοποιήθηκαν ανάλογα με τις συχνότερες απαντήσεις που βρέθηκαν στα ατομικά δελτία.

Η μεταβλητή πα12 αφορά κάποια έκτακτα ή σοβαρά γεγονότα που αξίζει να σημειωθούν (θάνατος γονέα, σοβαρή ασθένεια, πτώχευση, μετανάστευση, διάσταση-διάζευξη γονέων, μακροχρόνια ανεργία γονέων, εμπλοκή με ναρκωτικά, φυλάκιση).

Κατάσταση κατοικίας της οικογένειας (ερωτ. πβ1-πβ7)- (ιδιόκτητο ή όχι, πόσα άτομα μένουν μαζί, υγιεινή κατάσταση κατοικίας, άτομα κατά δωμάτιο και κρεβάτι).

Κατάσταση του ανηλίκου και αντιμετώπιση των γονιών του πριν και μετά τη γέννησή του (ερωτ. πγ1-πγ4).

Η περίοδος της εφηβείας του ανηλίκου και η επίδρασή της πάνω στον ανήλικο (ερωτ. πγ5-πγ7).

Τα χαρακτηριστικά του ανηλίκου (ερωτ. σα1-σβ2)- (ύψος, βάρος, κλπ) τα οποία δεν είχαν απαντηθεί σχεδόν καθόλου από τους ανήλικους και τους γονείς τους.

Οι εξαρτήσεις που πιθανώς να έχει κάποιος ανήλικος (αλκοόλ, κάπνισμα,

τοξικές ουσίες)- (ερωτ. σβ3 και τα6).

Το γενετήσιο ένστικτο των ανηλίκων, αγόρια- κορίτσια (ερωτ. σβ4 και σβ5) , οι οποίες δεν συμπληρώθηκαν καθόλου όπως και οι ερωτήσεις σβ6 και σγ1 που αφορούσαν πόρισμα ιατρικής και ψυχιατρικής εξέτασης.

Η εξέλιξη του ανηλίκου κατά την νηπιακή του ηλικία και την συμπεριφορά τους εντός και εκτός σπιτιού (ερωτ. τα1-τα5).

Οι παρέες του ανηλίκου (ερωτ. τα7-τα9) και τα ενδιαφέροντα του (τηλεόραση, μουσική, υπολογιστές, διάβασμα, αθλητισμός, κλπ).

Η ερώτηση τα10 αναφέρεται στο θρησκευτικό συναίσθημα του ανηλίκου με κλίμακα: 1=αυξημένο, 2= μέτριο, 3=αδιάφορο.

Η ερώτηση τα11 αναφέρεται στον χαρακτήρα του ανηλίκου και κωδικοποιήθηκε ανάλογα με τις απαντήσεις που είχαν καταγραφεί, (φιλότιμος, ανασφαλής, ατίθασος, ζωηρός, κλπ).

Η μόρφωση του ανηλίκου, δηλαδή σε τι σχολείο φοιτά ή φοίτησε(δημόσιο, ιδιωτικό, νυχτερινό), σε ποια ηλικία ξεκίνησε η στοιχειώδης εκπαίδευση, η επίδοσή του στα μαθήματα (1=καλή, 2=μέτρια, 3= κακή) και η φοίτησή του (1=τακτική, 2= μη τακτική, 3= επιτυχής, 4= μη επιτυχής)- (ερωτ. ωα1-ωα6).

Η ερώτηση ωβ1 αναφέρεται στο αν έχει φοιτήσει ή όχι ο ανήλικος σε τεχνική σχολή και η ερώτηση ωβ2 αν έχει πρακτικές τεχνικές γνώσεις, όπως για παράδειγμα ξυλουργική, τέχνη μαχαιροποιού, επιπλοποιία.

Η επαγγελματική επίδοση του ανηλίκου, τις χρηματικές απολαβές από την εργασία και που ξοδεύει τα λεφτά του (ερωτ. ωβ3-ωγ2). Σε αυτές τις ερωτήσεις είχαμε ελάχιστες απαντήσεις από τους ανήλικους.

Η ερώτηση ωγ3 αφορούσε τα περιουσιακά στοιχεία του ανηλίκου και δεν έχει απαντηθεί σχεδόν καθόλου.

Πιθανή είσοδο του ανηλίκου σε κάποιο σωφρονιστικό κατάστημα, την αιτία εισαγωγής και τον χρόνο παραμονής του εκεί και την συμπεριφορά του κατά την έξοδό του. (ερωτ. υε1-υε11). Οι ερωτήσεις αυτές έχουν απαντηθεί από ελάχιστα άτομα.

Οι ερωτήσεις ιχ1-χι1 αναφέρονται στο σωφρονιστικό μέτρο που επιβλήθηκε στον ανήλικο, στην αλλαγή του μέτρου και η εξέλιξή του μετά την απόδοση του μέτρου. Στα σωφρονιστικά μέτρα περιλαμβάνονται τα εξής: επίπληξη, υπεύθυνη επιμέλεια γονέων, υπεύθυνη επιμέλεια υπηρεσία επιμελητών, φυλάκιση, δεν τέλεσε /αθώος, κλπ.

5.4 ΕΞΕΥΡΕΣΗ ΚΑΙ ΕΠΙΛΟΓΗ ΤΩΝ ΥΛΙΚΩΝ ΜΕΣΩΝ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

Για την πραγματοποίηση της ερευνητικής μας μελέτης ήταν απαραίτητη η εξασφάλιση έγκρισης εισόδου μας στις Υπηρεσίες Επιμελητών Ανηλίκων στα δικαστήρια της Κρήτης τόσο από το Υπουργείο Δικαιοσύνης, έτσι ώστε να γίνει άρση του απορρήτου, όσο και από τους αρμόδιους επιμελητές που εργάζονται εκεί. Αυτός ήταν και ο λόγος που καθυστέρησε η ερευνητική διαδικασία καθώς η κάθε Υπηρεσία Επιμελητών Ανηλίκων έπρεπε να πάρει ξεχωριστά έγκριση από το Υπουργείο Δικαιοσύνης.

Η έρευνά μας έγινε στα ατομικά δελτία που συμπληρώνουν στις Υπηρεσίες Επιμελητών Ανηλίκων για κάθε ανήλικο παραβάτη και αφορούσε περιπτώσεις των δυο τελευταίων χρόνων, δηλαδή 2006-2008. Προτιμήθηκε να ερευνηθούν οι περιπτώσεις των δυο τελευταίων χρόνων έτσι ώστε τα αποτελέσματα να είναι πρόσφατα και έγκυρα και να μην υπάρξει μεγάλος όγκος περιπτώσεων και χαθεί το νόημα της έρευνας. Δηλαδή, ο αριθμός των περιπτώσεων ήταν συγκεκριμένος για εκείνη τη χρονολογία ενώ αν ερευνούνταν και οι περιπτώσεις παλαιότερων χρόνων, τα αποτελέσματα θα ήταν πάρα πολλά και πιθανώς να παρεκκλίναμε από την ερευνητική διαδικασία.

Κατά τη διάρκεια της ερευνητικής διαδικασίας αντιμετωπίσαμε μερικές δυσκολίες ως προς την καταγραφή των ατομικών δελτίων. Σε κάποια Υπηρεσία Επιμελητών Ανηλίκων, δεν είχαμε πρόσβαση στα ατομικά δελτία της υπηρεσίας και έπρεπε κάθε φορά να απασχολούμε κάποιο άτομο από το προσωπικό για να μας τα διαβάξει. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα να μην μπορούμε να καταγράψουμε πολλές πληροφορίες αλλά και να γίνει χρονοβόρα η έρευνα. Επίσης, πολλά ατομικά δελτία σε κάποιες υπηρεσίες δεν είχαν συμπληρωθεί πλήρως και έλειπαν βασικά στοιχεία.

Πρέπει να σημειωθεί, ότι εκτός από μια περίπτωση Υπηρεσίας Επιμελητών Ανηλίκων, στις υπόλοιπες Υπηρεσίες είχαμε άμεση πρόσβαση στα ατομικά δελτία των ανηλίκων και όπως είναι αυτονόητο, μπορούσαμε να εκμαιεύσουμε περισσότερες πληροφορίες.

5.5 ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑΣ ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΗΣ ΑΝΑΛΥΣΗΣ

Η διαδικασία της στατιστικής ανάλυσης των ατομικών δελτίων, ξεκίνησε τον Ιούλιο 2008, χρησιμοποιώντας το στατιστικό πακέτο SPSS (SPSS For Windows 11.0). Τα στατιστικά μέτρα που χρησιμοποιήσαμε ήταν :

- 1) Frequencies
- 2) Pearson Correlation
- 3) T-test
- 4) One-Way ANOVA

Κωδικοποιήθηκε το ατομικό δελτίο των Υπηρεσιών Επιμελητών Ανηλίκων έτσι ώστε να είναι εφικτή η καταγραφή των δεδομένων στο πρόγραμμα spss αλλά και η σύγκριση των αποτελεσμάτων που θα προέκυπταν.

5.6 ΔΕΙΓΜΑ ΚΑΙ ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ

Το δείγμα αποτελείται από ανηλίκους ηλικίας 8-24 ετών. Από μαθητές δηλαδή Δημοτικού, Γυμνασίου και Λυκείου. Ακόμη από φοιτητές και φαντάρους, οι οποίοι είχαν κάνει κάποια παράβαση μέχρι την ηλικία των 17 ετών. Το δείγμα αυτό προέρχεται από τις Υπηρεσίες Επιμελητών Ανηλίκων και αποτελεί τις περιπτώσεις που έχουν παραπεμφθεί στις υπηρεσίες αυτές σε όλη την Κρήτη τα τελευταία δυο χρόνια (2006-2008). Η έρευνα διήρκεσε περίπου 1,5 μήνα καθώς η κάθε Υπηρεσία Επιμελητών έπρεπε να στείλει στο Υπουργείο Δικαιοσύνης την άδεια για πτυχιακή εργασία και να πάρουμε άδεια και από εκεί για πρόσβαση στα ατομικά δελτία των περιπτώσεων μας.

Ο τελικός αριθμός του δείγματός μας είναι 218 άτομα, από τα οποία τα 206 είναι αγόρια(94,5%) και τα 12 κορίτσια(5,5%). Στα Χανιά υπήρξαν 41 αγόρια και 2 κορίτσια, στο Ρέθυμνο 38 αγόρια και 4 κορίτσια, στο Ηράκλειο 123 αγόρια και 5 κορίτσια και τέλος στον Άγιο Νικόλαο υπήρξαν 4 αγόρια και 1 κορίτσι.

Όπως προκύπτει από την έρευνα, οι περισσότεροι ανήλικοι είναι Έλληνες, 157 άτομα σε ποσοστό (72%). Ακολουθούν οι Αλβανοί, 25 ανήλικοι σε ποσοστό

(11,5%) , οι Ρώσοι 8 άτομα με ποσοστό 3,7%, οι Βούλγαροι και οι Αθίγγανοι, 7 άτομα από κάθε εθνικότητα σε ποσοστό (3,2%) έκαστοι και οι Νιγηριανοί και οι Σύριοι όπου βρέθηκε μια περίπτωση από την κάθε εθνικότητα με ποσοστό 0,5% έκαστος.

Οι ηλικίες των ανηλίκων κυμαίνονται από 8 χρονών έως 24 χρονών με μέσο όρο τα 15,5 έτη. Το μεγαλύτερο ποσοστό των ανηλίκων ήταν μαθητές με ποσοστό (44,5%) ενώ τα συχνότερα παραπτώματα όπως παρουσιάστηκαν από την έρευνα ήταν η κλοπή, με αμέσως επόμενα τη σωματική βλάβη και τη φθορά σε ξένη περιουσία και έπειτα την οπλοκατοχή και το βιασμό με σημαντικές βέβαια αποκλίσεις στα παραπτώματα ανά νομό. Εδώ πρέπει να σημειωθεί ότι κατά την ερευνητική διαδικασία δεν δόθηκε βάση στις παραβάσεις του κώδικα οδικής κυκλοφορίας (ΚΟΚ), για τις οποίες είχαν παραπεμφθεί οι ανήλικοι καθώς θέλαμε να επικεντρωθούμε στα σοβαρά αδικήματα για τα οποία παραπέμπονταν και στις ποινές που τους επιβάλλονταν ανάλογα με το παράπτωμα.

Από το δείγμα της ερευνάς μας , μόλις 91 άτομα έχουν απαντήσει για τον χαρακτήρα των γονέων ενώ τα 101 για τον χαρακτήρα της μητέρας, που ήταν και το ζητούμενο μας. Όπως αναφέρθηκε και παραπάνω, οι ερωτήσεις γίνονταν από τους επαγγελματίες κοινωνικούς λειτουργούς της κάθε υπηρεσίας, στους γονείς των ανηλίκων καθώς και στους ίδιους τους ανήλικους.

Επίσης, άλλο κριτήριο μας ήταν η μόρφωση του πατέρα και της μητέρας των ανηλίκων παραβατών. Από τους 170 πατεράδες που δήλωσαν τη μόρφωσή τους, μόλις οι 6 ήταν αγράμματοι (2,8%), οι 77 απόφοιτοι δημοτικού (35,3%), οι 46 γυμνασίου (21,1%), οι 29 απόφοιτοι λυκείου(13,3%) και οι 12 απόφοιτοι ανωτέρας σχολής (5,5%).

Αντίστοιχα, οι 190 μητέρες που δήλωσαν τη μόρφωσή τους μόλις οι 8 είναι αγράμματες (3,7%), οι 68 απόφοιτες δημοτικού (31,2%), οι 50 απόφοιτες γυμνασίου (22,9%), οι 42 απόφοιτες λυκείου (19,3%) και οι 22 απόφοιτες ανωτέρας σχολής (10,1%).

Σχετικά με το επάγγελμα της μητέρας από το 80,5% που δήλωσε το επάγγελμα, το 13,8% είναι δημόσιοι υπάλληλοι, το 25,7% ιδιωτικοί υπάλληλοι, το 2,3% επιστήμονες ή διεθντές, το 1,4% ελεύθεροι επαγγελματίες και έμποροι, το 2,8% αγρότισσες, το 23,4% οικιακά, το 0,5% άνεργες και το 0,9% συνταξιούχοι. Αντίστοιχα, από το 78% των πατεράδων που δήλωσαν το επάγγελμά τους, το 9,2% είναι δημόσιοι υπάλληλοι, το 13,8% ιδιωτικοί υπάλληλοι, το 0,5% επιστήμονες ή

διευθυντές, το 1,4% στελέχοι επιχειρήσεων, το 9,6% ελεύθεροι επαγγελματίες και έμποροι, το 11,9% αγρότες και κτηνοτρόφοι, το 25,2% εργάτες και τεχνίτες, το 0,9% καλλιτέχνες, το 0,5% άνεργοι και το 5% συνταξιούχοι.

Τα παραπτώματα που καταγράφηκαν στις υπηρεσίες επιμελητών ανηλίκων διαφέρουν από νομό σε νομό. Για την καλύτερη ανάλυση, κωδικοποιήθηκαν σε: 1=ελαφριά, 2=μέτρια, 3=σοβαρά, 4=πολύ σοβαρά. Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι το Ηράκλειο σαν μεγαλύτερος νομός κρατάει τα πρωτεία καθώς έχει 13 ελαφριά παραπτώματα, 66 μέτρια, 19 σοβαρά και 30 πολύ σοβαρά. Αντίστοιχα στα Χανιά βρέθηκαν 11 ελαφριά, 23 μέτρια, 7 σοβαρά και 2 πολύ σοβαρά. Στο Ρέθυμνο καταγράφηκαν 9 ελαφριά παραπτώματα, 20 μέτρια, 3 σοβαρά αλλά αν και μικρός νομός 10 πολύ σοβαρά παραπτώματα. Ο Άγιος Νικόλαος αν και είχε μόλις πέντε περιπτώσεις, οι 3 από αυτές ανήκαν στα μέτρια παραπτώματα ενώ οι άλλες 2 στα πολύ σοβαρά παραπτώματα. Επίσης, στο νομό Χανίων η κλοπή αποτελεί το 48,84% των παραπτωμάτων, στο νομό Ρεθύμνου το 38,10%, στο νομό Ηρακλείου το 42,97% ενώ στο νομό Λασιθίου το 40%. Ακόμα, στο νομό Χανίων δεν υπάρχουν ανθρωποκτονίες ως παραπτώματα των ανηλίκων του δείγματος ενώ στο νομό Ηρακλείου αποτελούν το 7,81% των παραπτωμάτων.

Το ατομικό δελτίο των ανηλίκων που αποτέλεσε και το ερευνητικό εργαλείο μας, είχε απαντηθεί είτε στις Υπηρεσίες Επιμελητών Ανηλίκων στον κάθε νομό είτε στα σπίτια των ενδιαφερομένων μέσα από μια συνέντευξη που είχε πραγματοποιηθεί μεταξύ του εκάστοτε επιμελητή και τους γονείς των ανηλίκων.

Παρακάτω παρουσιάζονται αναλυτικά τα αποτελέσματα της έρευνας σε πίνακες, ραβδογράμματα και πίτες:

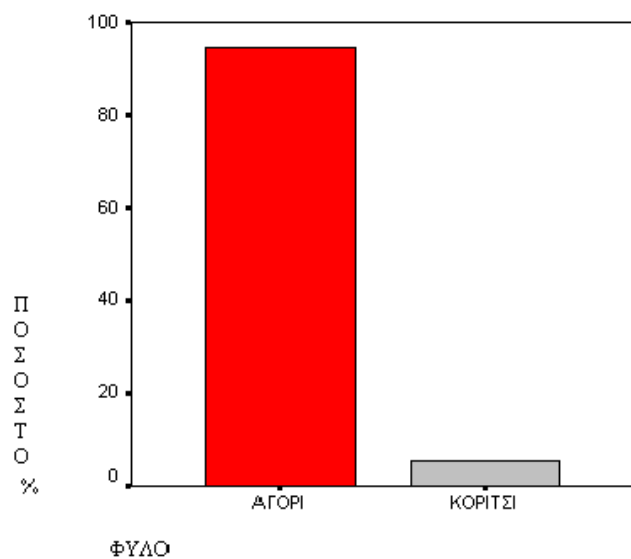
ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ

ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ- ΠΕΡΙΓΡΑΦΙΚΗ ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΗ

Παρακάτω παρουσιάζονται αναλυτικά τα αποτελέσματα της έρευνας σε πίνακες, ραβδογράμματα και πίτες. Αξίζει να αναφερθεί πως στην παρουσίαση των αποτελεσμάτων έχει ακολουθηθεί η δομή των ατομικών δελτίων.

Περιγραφική στατιστική.

Στο ακόλουθο γράφημα παρουσιάζεται η κατανομή φύλου των ανηλίκων:

Γράφημα 1: Κατανομή φύλου των ανηλίκων

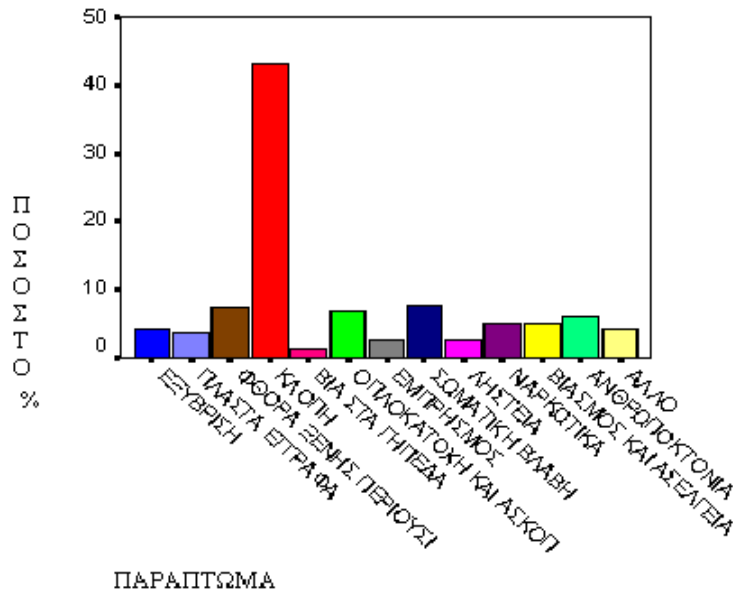
Στο δείγμα υπήρξαν 206 αγόρια (94,5% του δείγματος) και 12 κορίτσια (5,5% του δείγματος)

ανάλογα με τους νομούς της Κρήτης, η κατανομή του φύλου είχε ως εξής:

		Δικαστήρια			
		ΧΑΝΙΑ	ΡΕΘΥΜ ΝΟ	ΗΡΑΚΛ ΕΙΟ	ΑΓΙΟΣ ΝΙΚΟΛΑ ΟΣ
Φύλο	Αγόρι	41	38	123	4
	κορίτσι	2	4	5	1

Σύμφωνα με τα ατομικά δελτία ανηλίκων η κατανομή των φύλων στους νομούς της Κρήτης έχει ως εξής: στα Χανιά υπήρξαν 41 αγόρια και 2 κορίτσια, στο Ρέθυμνο 38 αγόρια και 4 κορίτσια, στο Ηράκλειο 123 αγόρια και 5 κορίτσια και τέλος στον Άγιο Νικόλαο 4 αγόρια και 1 κορίτσι.

Τα διάφορα παραπτώματα που παρατηρήθηκαν κατανεμήθηκαν ποσοστιαία όπως περιγράφει το Γράφημα 2:

Γράφημα 2: Κατανομή παραπτώματων

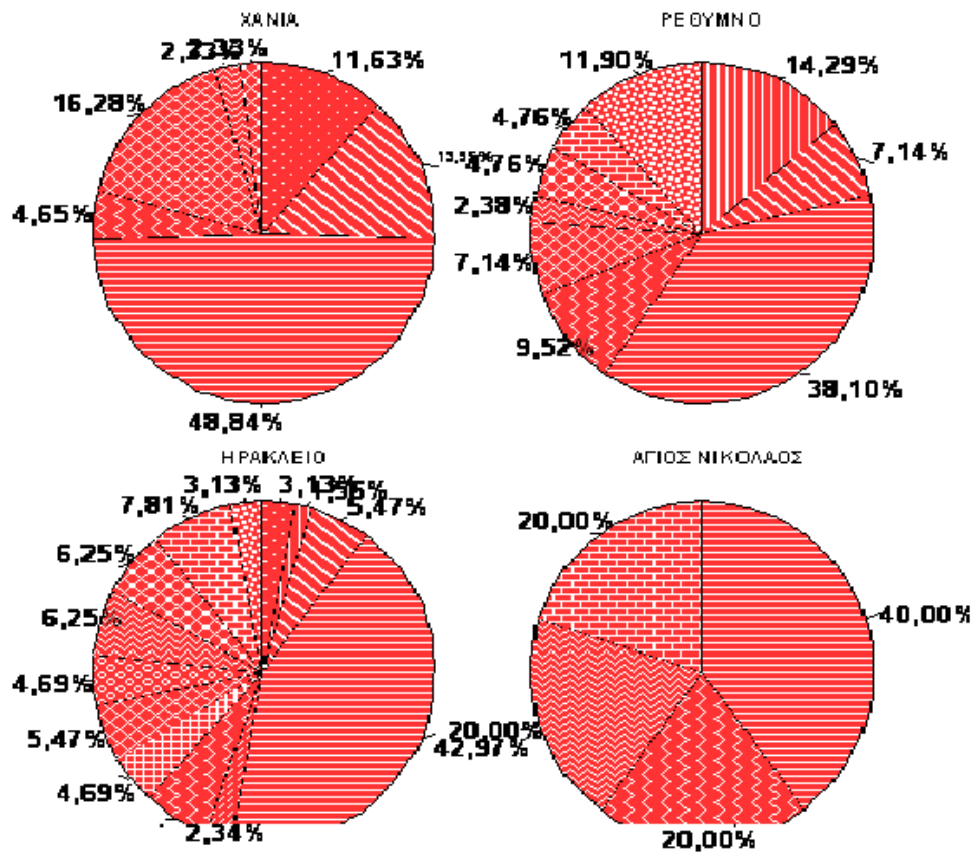
Το γράφημα 3 παρουσιάζει την κατανομή των παραπτώματων ανάλογα με τους νομούς, όπου παρατηρείται διαφορετική και ανομοιομερής κατανομή παραπτώματων σε κάθε νομό.

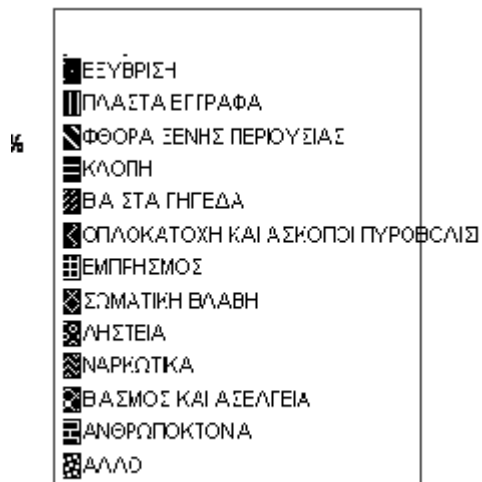
Το συχνότερο παράπτωμα, γενικά, είναι η κλοπή, με αμέσως επόμενα τη σωματική βλάβη και τη φθορά σε ξένη περιουσία και έπειτα η οπλοκατοχή και ο βιασμός.

Όμως η σωματική βλάβη για παράδειγμα, δεν παρουσιάζεται ως παράπτωμα στον Άγιο Νικόλαο, όπως δείχνει το γράφημα 3. Ή ακόμα, η ληστεία και ο εμπρησμός είναι παραπτώματα που παρουσιάζονται μόνο στο νομό Ηρακλείου.

Επίσης στο νομό Χανίων η κλοπή αποτελεί το 48,84% των παραπτώματων, στο νομό Ρεθύμνου το 38,10% , στο νομό Ηρακλείου το 42,97% ενώ στο νομό Αγίου Νικολάου το 40%. Ακόμα στο νομό Χανίων δεν υπάρχουν ανθρωποκτονίες ως παραπτώματα των ανηλίκων του δείγματος ενώ στο νομό Ηρακλείου το 7,81%.

Γράφημα 3: Κατανομή παραπτώματων

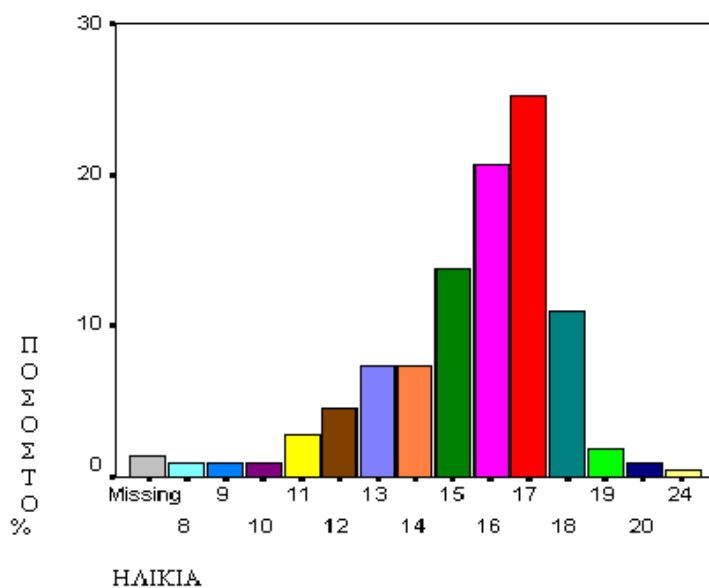

Οι ηλικίες των ανηλίκων κυμαίνονται από 8 ετών έως 24 με μέσο όρο 15,5 έτη και τυπική απόκλιση 2,3 έτη

Η κατανομή των ηλικιών φαίνεται στο Γράφημα 4

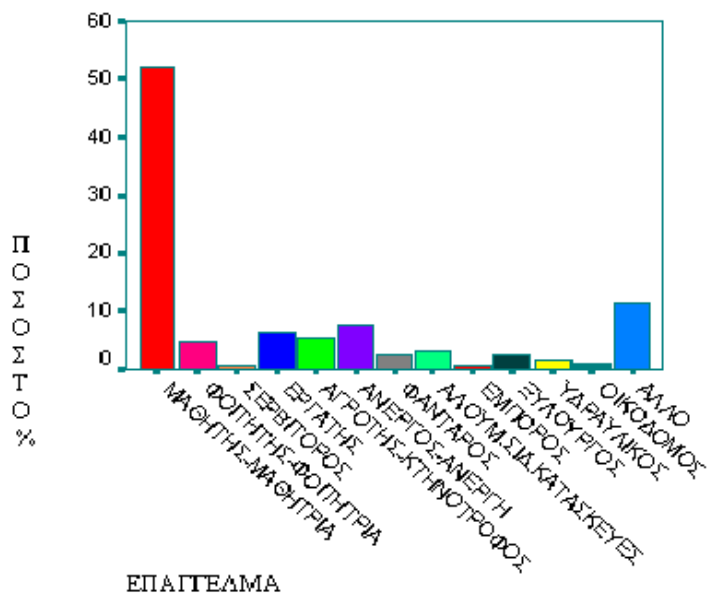
	N	Μικρότερη ηλικία	Μεγαλύτερη ηλικία	Μέση ηλικία	Τυπική απόκλιση
Ηλικία	215	8	24	15,58	2,257
Έγκυρα δελτία	215				

Γράφημα 4: Κατανομή ηλικιών των ανηλίκων

Όπως παρουσιάζεται στο γράφημα η παραβατικότητα των ανηλίκων ξεκινάει κατά την περίοδο της προεφηβείας δηλαδή μεταξύ των 9 με 10 χρόνων ωστόσο, η έξαρση της παραβατικής συμπεριφοράς καταγράφεται την περίοδο της εφηβείας δηλαδή μεταξύ των 16,5 με 17,5 έτη.

Οι ανήλικοι του δείγματος κατά μεγάλη πλειοψηφία είναι άτομα από 15 έως 18 ετών των οποίων τα επαγγέλματα κατανέμονται όπως περιγράφεται στο γράφημα 5

Γράφημα 5: Επαγγέλματα ανηλίκων

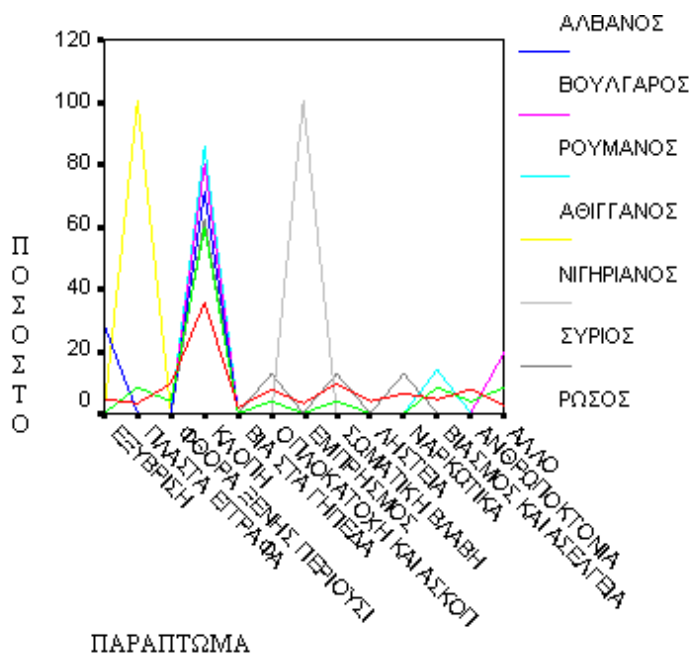
Το μεγαλύτερο ποσοστό των ανηλίκων είναι μαθητές(44,5%). Στη συνέχεια ακολουθεί το "άλλο"(9,6%), το οποίο αναφέρεται σε επαγγέλματα όπως: ελεύθερος επαγγελματίας, μάγειρας, οικιακά, εποχιακός υπάλληλος σε ξενοδοχεία. Ενώ το μικρότερο ποσοστό(0,5%) αναφέρεται στους σερβιτόρους και στους έμπορους.

Οι εθνικότητες δεν παρουσιάζονται με τις ίδιες συχνότητες όπως εξηγεί ο παρακάτω πίνακας:

ΕΘΝΙΚΟΤΗΤΑ

	N	%
ΈΛΛΗΝΑΣ	157	72,0
ΑΛΒΑΝΟΣ	25	11,5
ΒΟΥΛΓΑΡΟΣ	7	3,2
ΡΟΥΜΑΝΟΣ	5	2,3
ΑΘΙΓΓΑΝΟΣ	7	3,2
ΝΙΓΗΡΙΑΝΟΣ	1	,5
ΣΥΡΙΟΣ	1	,5
ΡΩΣΟΣ	8	3,7
Σύνολο	211	96,8
Μη απαντημένα	7	3,2
Σύνολο	218	100,0

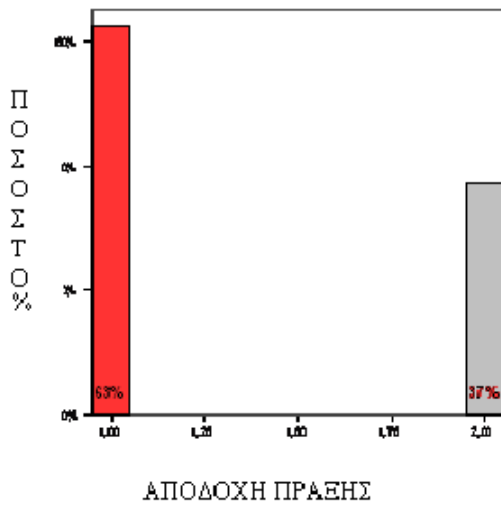
Το γράφημα 5 δείχνει πως άνθρωποι διαφορετικών εθνικοτήτων πράττουν διαφορετικά παραπτώματα. Οι Έλληνες για παράδειγμα που αντιπροσωπεύονται από την Πράσινη γραμμή προκαλούν περισσότερες σωματικές βλάβες και κλοπές όπως και οι Αλβανοί ενώ οι Νιγηριανοί έχουν περισσότερες φορές πλαστά έγγραφα. Οι Έλληνες που αντιπροσωπεύονται από την κόκκινη γραμμή, έχουν ως συχνότερο παράπτωμα την κλοπή ενώ οι Αλβανοί (πράσινη γραμμή) το βιασμό και την ανθρωποκτονία.

Γράφημα 6 Κατανομή παραπτωμάτων ανά εθνικότητα

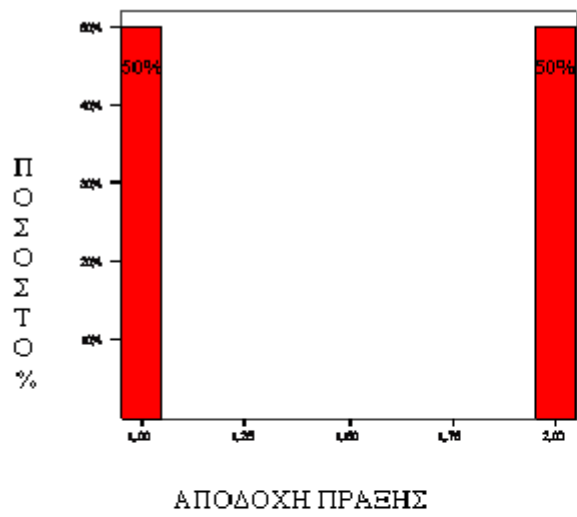
Ενδιαφέρον είναι το γεγονός ότι άνθρωποι διαφορετικών εθνικοτήτων αποδέχονται συχνότερα ή όχι την πράξη τους.

Οι Έλληνες αποδέχονται κατά 63% την πράξη και 37% την αρνούνται

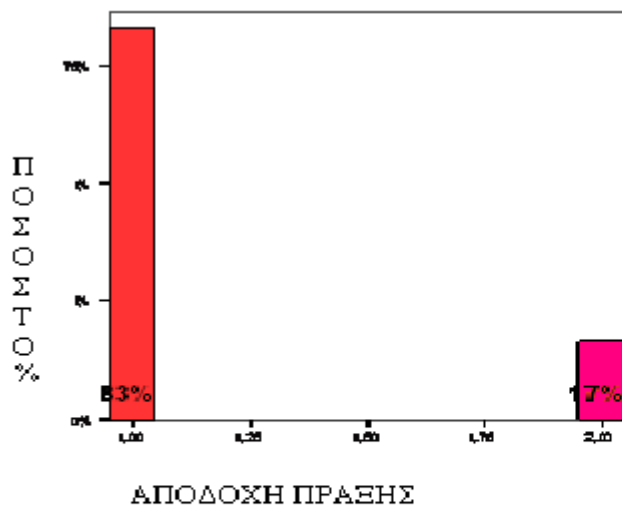
Γράφημα 7

Το ποσοστό των Αλβανών που αποδέχονται τις πράξεις τους αντιστοιχεί στο 50%.

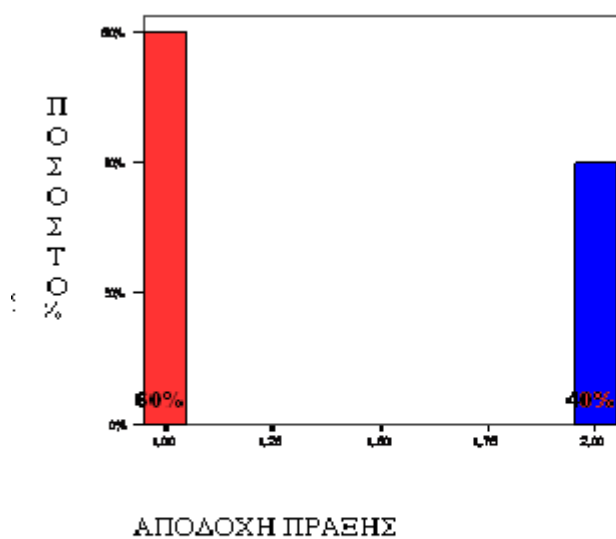
Γράφημα 8

Οι Βούλγαροι αποδέχονται τις πράξεις τους κατά 83% ενώ σε ποσοστό 17% δεν τις αποδέχονται.

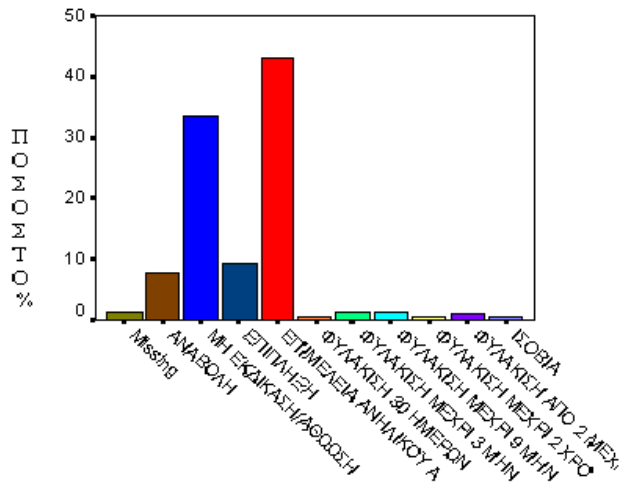
Γράφημα 9

Και οι Αθίγγανοι αποδέχονται τις πράξεις τους σε ποσοστό 60%.

Γράφημα 10

Στο παρακάτω γράφημα παρουσιάζονται οι αποφάσεις που επιβλήθηκαν στους ανήλικους. Σε ποσοστό πάνω από το 45% παρατηρείται ότι επιβλήθηκε η υπεύθυνη επιμέλεια του ανηλίκου (από τις υπηρεσίες επιμελητών ανηλίκων, από τους γονείς), στην συνέχεια ακολουθεί με ποσοστό πάνω από το 30% η μη εκδίκαση\ αθώωση, ενώ το μικρότερο ποσοστό αναφέρεται στην φυλάκιση του ανηλίκου από 30 μέρες έως 20 χρόνια.

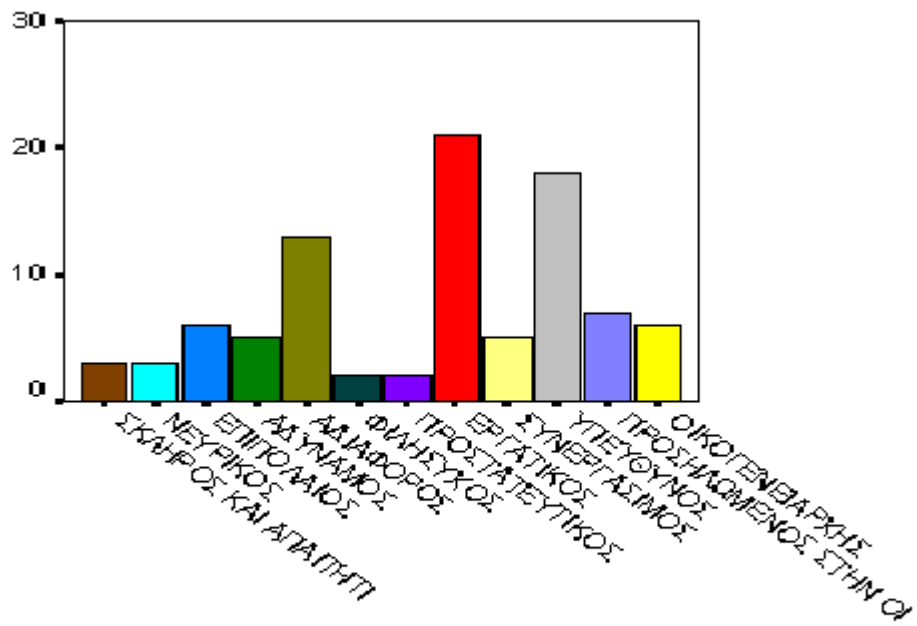
ΜΕΤΡΟ

Γράφημα 11: Μέτρο που επιβλήθηκε για το παράπτωμα

- Χαρακτήρας γονιών

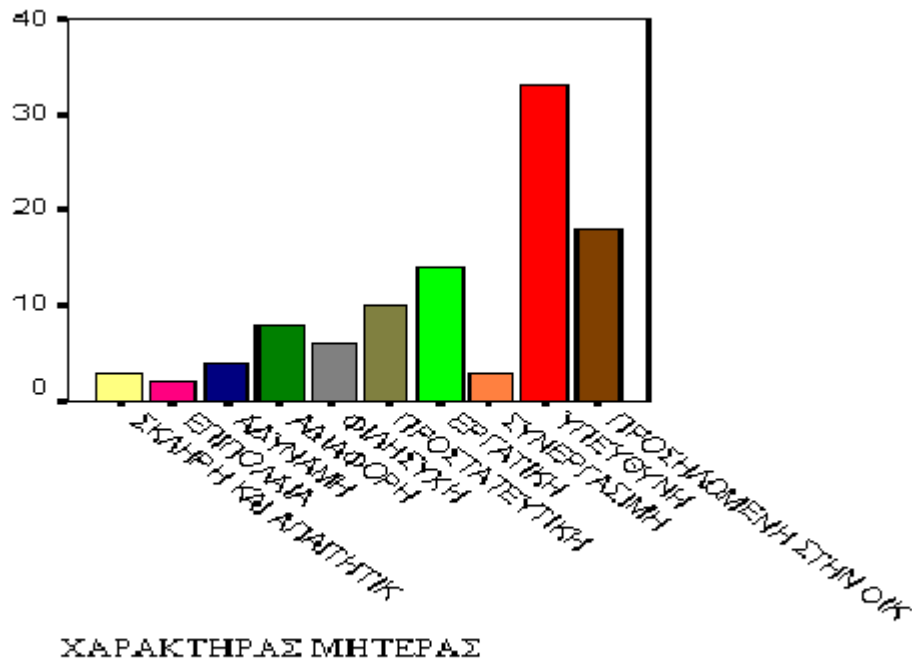
Στα ατομικά δελτία των ανηλίκων παρατηρήθηκε ότι υπάρχει μεγάλη έλλειψη ως προς την συμπλήρωση του χαρακτήρα των γονέων, καθώς στο σύνολο των 218 δελτίων είχαν συμπληρωθεί μόνο τα 91 με τον χαρακτήρα του πατέρα ενώ με τον χαρακτήρα της μητέρας έχουν απαντηθεί μόνο τα 101.

Το 9,6% των πατεράδων παρουσιάζονται εργατικοί και ακολουθούν οι χαρακτηρισμοί με ποσοστό 8,3% υπεύθυνοι, με ποσοστό 6% αδιάφοροι. Το μικρότερο ποσοστό (0,9%) αντιστοιχεί στους φιλήσυχους και προστατευτικούς πατεράδες. Τα ποσοστά αυτά παρουσιάζονται και στο παρακάτω γράφημα.

ΧΑΡΑΚΤΗΡΑΣ ΠΑΤΕΡΑ

Γράφημα 12: Χαρακτήρας πατέρα

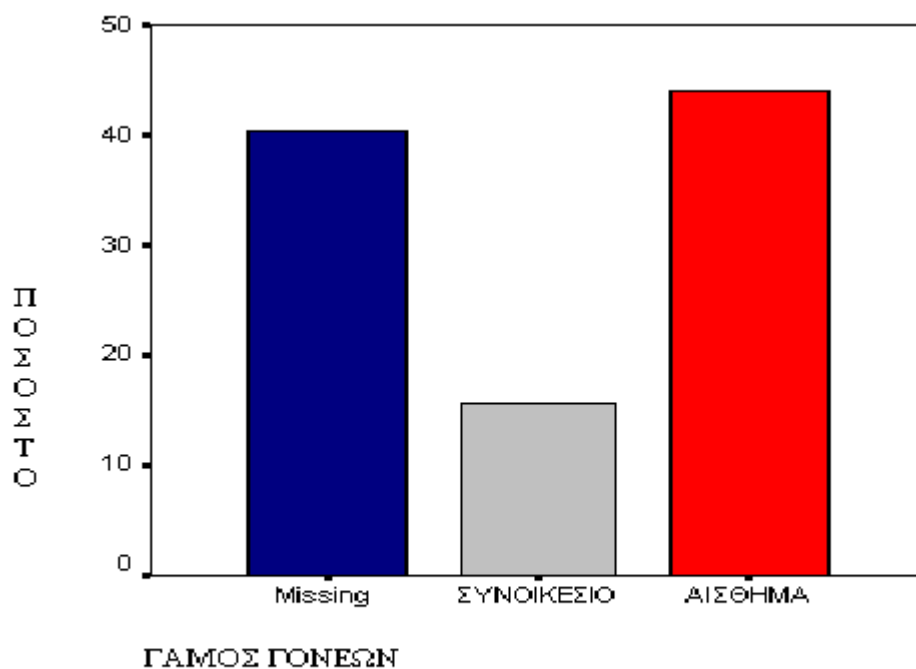

Γράφημα 13: Χαρακτήρας μητέρας

Σύμφωνα με το παραπάνω γράφημα, οι μητέρες σε ποσοστό 15,1 % παρουσιάζονται ως υπεύθυνες προς το γονεϊκό τους ρόλο, ακολουθούν οι χαρακτηρισμοί σε ποσοστό 8,3% προσηλωμένες στην οικογένεια και σε ποσοστό 6,4% εργατικές. Σε μικρότερο ποσοστό (0,9%) παρουσιάζονται οι μητέρες ως επιπόλαιες.

Γάμος γονέων

- Στο παρακάτω γράφημα παρουσιάζεται η κατανομή γάμου των γονέων. Παρατηρείται ότι σε μεγάλο ποσοστό (πάνω από 45%) οι γονείς παντρεύτηκαν από αίσθημα ενώ από συνοικέσιο το ποσοστό φτάνει το 15%. Ωστόσο το 40% των δελτίων δεν είχαν απαντηθεί.

Γράφημα: Κατανομή του γάμου των γονιών των ανηλίκων

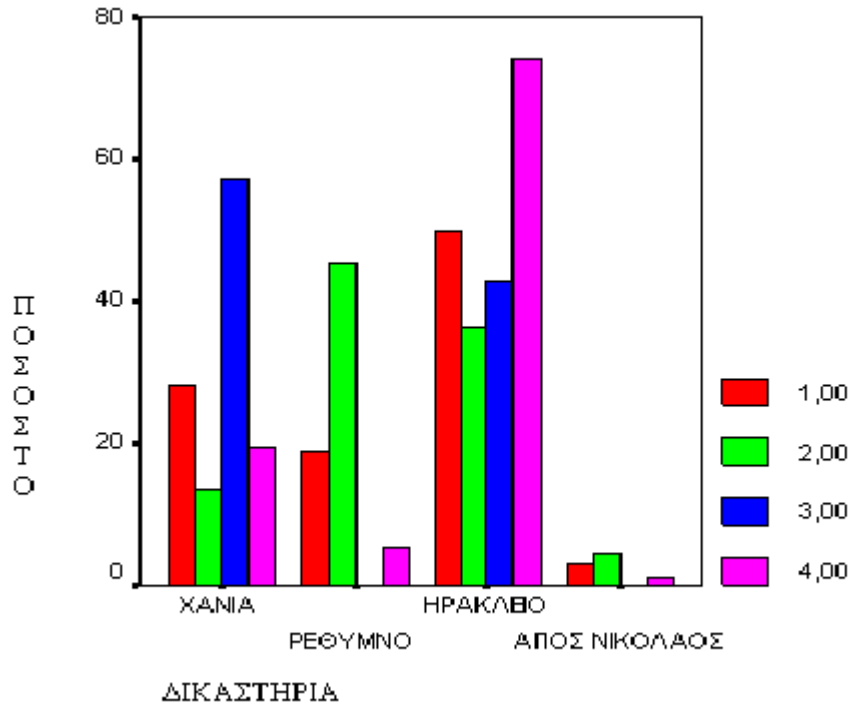
Γράφημα 14

Κατηγοριοποίηση συμβίωσης

1. διάσταση-διάζευξη –όχι αρμονική
2. νόμιμη
3. αρμονική
4. νόμιμη και αρμονική

Τόπος κατοικίας και είδος συμβίωσης

Χρησιμοποιώντας το στατιστικό μέτρο χ^2 όσον αφορά την περιοχή όπου ζει η κάθε οικογένεια και την κατηγοριοποίηση της συμβίωσης της οικογένειας όπως συμπληρώνεται στο δελτίο του δικαστηρίου ανηλίκων, βρήκαμε στατιστικά σημαντικό αποτέλεσμα $\chi^2=31,180$ με $df=9$, $p=0,000$

Γράφημα 15

1= διάσταση- διάζευξη- όχι αρμονική
 2= νόμιμη
 3= αρμονική
 4= νόμιμη και αρμονική

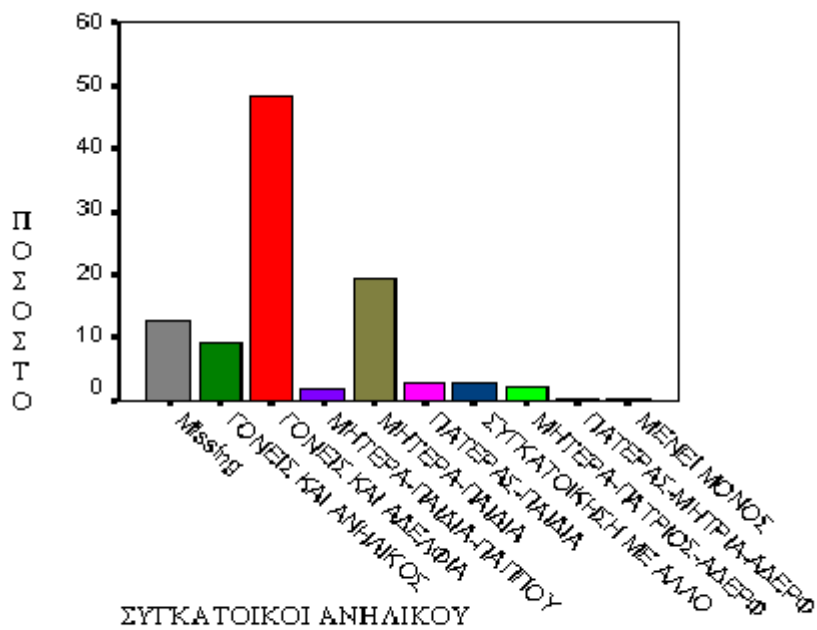
		ΣΥΜΒΙΩΣΗ			
		1,00	2,00	3,00	4,00
ΧΑΝΙΑ	Συχνότητα	9	3	4	18
	Αναμενόμενη συχνότητα	7,1	4,9	1,5	20,5
PEΘYMNΟ	Συχνότητα	6	10	0	5
	Αναμενόμενη συχνότητα	4,4	3,0	1,0	12,7
HPAKΛEIO	Συχνότητα	16	8	3	69
	Αναμενόμενη συχνότητα	19,9	13,7	4,4	58,0

ΑΓΙΟΣ ΝΙΚΟΛΑΟΣ	Συχνότητα	1	1	0	1
	Αναμενόμενη συχνότητα	,6	,4	,1	1,8
	Συχνότητα	32	22	7	93
	Αναμενόμενη συχνότητα	32,0	22,0	7,0	93,0

Βλέπουμε για παράδειγμα ότι στα Χανιά οι νόμιμες και αρμονικές σχέσεις είναι λιγότερες από τις μη αρμονικές και διαλυμένες, ενώ στο Ηράκλειο ισχύει το αντίθετο.

Το γράφημα παρουσιάζει τους συγκάτοικους του ανηλίκου

97 άτομα και σε ποσοστό 44,5% απάντησαν πως μένουν με τους γονείς και τα αδέρφια τους ενώ καταγράφεται ένα μεγάλο ποσοστό μονογονεϊκών οικογενειών καθώς το 20% μένουν με την μητέρα τους μόνο.

Γράφημα: Οι συγκάτοικοι των ανηλίκων

Γράφημα 16

ΚΩΔΙΚΟΠΟΙΗΣΗ ΣΧΕΣΕΩΝ ΜΕΛΩΝ

1. Συγκρουσιακές-κακές
2. Μέτριες
3. Καλές

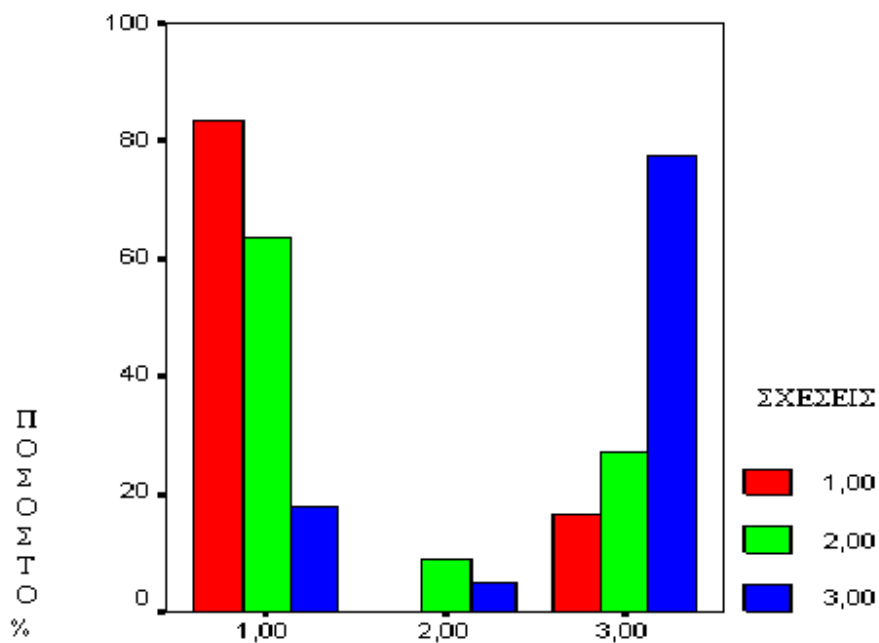
ΣΧΕΣΕΙΣ	N	%
Καλές	129	59,2
Μέτριες	14	6,4
Κακές	9	4,1
Συγκρουσιακές	14	6,4
Σύνολο	166	76,1
Μη απαντημένα	52	
Σύνολο	218	100

ΧΑΡΑΚΤΗΡΑΣ ΠΑΤΕΡΑ	N	%
ΣΚΛΗΡΟΣ ΚΑΙ ΑΠΑΙΤΗΤΙΚ ΟΣ	3	1,4
ΝΕΥΡΙΚΟΣ	3	1,4
ΕΠΠΟΛΑΙΟ Σ	6	2,8
ΑΔΥΝΑΜΟΣ	5	2,3
ΑΔΙΑΦΟΡΟΣ	13	6,0

ΦΙΛΗΣΥΧΟΣ	2	,9
ΠΡΟΣΤΑΤΕΥΤΙΚΟΣ	2	,9
ΕΡΓΑΤΙΚΟΣ	21	9,6
ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΜΟΣ	5	2,3
ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ	18	8,3
ΠΡΟΣΗΛΩΜΕΝΟΣ ΣΤΗΝ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ	7	3,2
ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΡΧΗΣ	6	2,8
ΣΥΝΟΛΟ	91	41,7
Μη απαντημένα	127	58,3
ΣΥΝΟΛΟ	218	100,0

Χρησιμοποιώντας το στατιστικό μέτρο χ^2 όσον αφορά τις σχέσεις των μελών της οικογένειας και τον χαρακτήρα του πατέρα, βρήκαμε στατιστικά σημαντικά αποτελέσματα $\chi^2=19,931$ με $df=4$ και $p=0,001$.

Συμπεραίνουμε ότι οι σχέσεις των μελών της οικογένειας διαφοροποιούνται ανάμεσα σε οικογένειες που ο πατέρας είναι 1=αυταρχικός, 2=φιλήσυχος-εργατικός, 3=δημοκρατικός-συνεργάσιμος.

Γράφημα 17

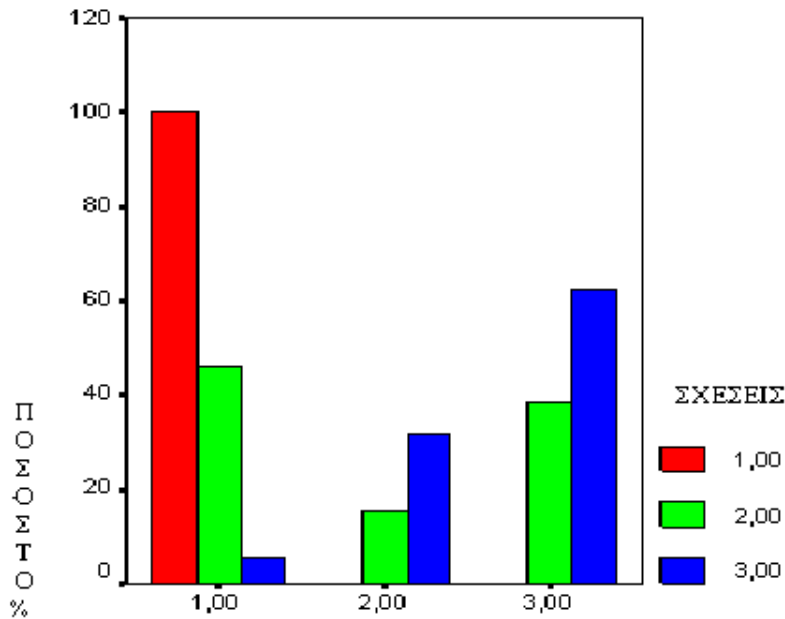
Σύμφωνα με την κωδικοποίηση που κάναμε και με τα αποτελέσματα του ελέγχου προκύπτει ότι:

Όταν ο πατέρας είναι αυταρχικός-αδιάφορος τότε οι σχέσεις των μελών της οικογένειας είναι κατά πλειοψηφία κακές

Όταν ο πατέρας είναι φιλήσυχος δεν υπάρχουν συγκρουσιακές σχέσεις

Όταν ο πατέρας είναι συνεργάσιμος οι σχέσεις κατά πλειοψηφία είναι καλές.

ΧΑΡΑΚΤΗΡΑΣ ΜΗΤΕΡΑΣ	N	%
ΣΚΛΗΡΗ ΚΑΙ ΑΠΑΙΤΗΤΙΚΗ	3	1,4
ΕΠΙΠΟΛΑΙΑ	2	,9
ΑΔΥΝΑΜΗ	4	1,8
ΑΔΙΑΦΟΡΗ	8	3,7
ΦΙΛΗΣΥΧΗ	6	2,8
ΠΡΟΣΤΑΤΕΥΤΙΚΗ	10	4,6
ΕΡΓΑΤΙΚΗ	14	6,4
ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΜΗ	3	1,4
ΥΠΕΥΘΥΝΗ	33	15,1
ΠΡΟΣΗΛΩΜΕΝΗ ΣΤΗΝ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ	18	8,3
ΣΥΝΟΛΟ	101	46,3
Μη απαντημένα	117	53,7
ΣΥΝΟΛΟ	218	100,0

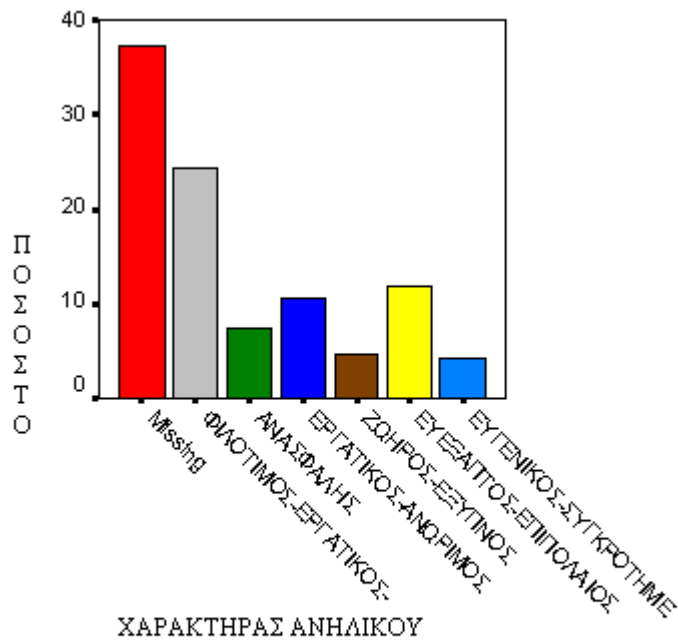
Γράφημα 18

Όπως και στην περίπτωση του πατέρα, οι δημοκρατικές συνεργάσιμες μητέρες δημιουργούν οικογένειες με μέτριες έως καλές σχέσεις και καθόλου συγκρουσιακές,

Ενώ οι αυταρχικές αδιάφορες μητέρες δημιουργούν οικογένειες με πολύ έντονα συγκρουσιακές σχέσεις.

Χαρακτήρας ανηλίκων

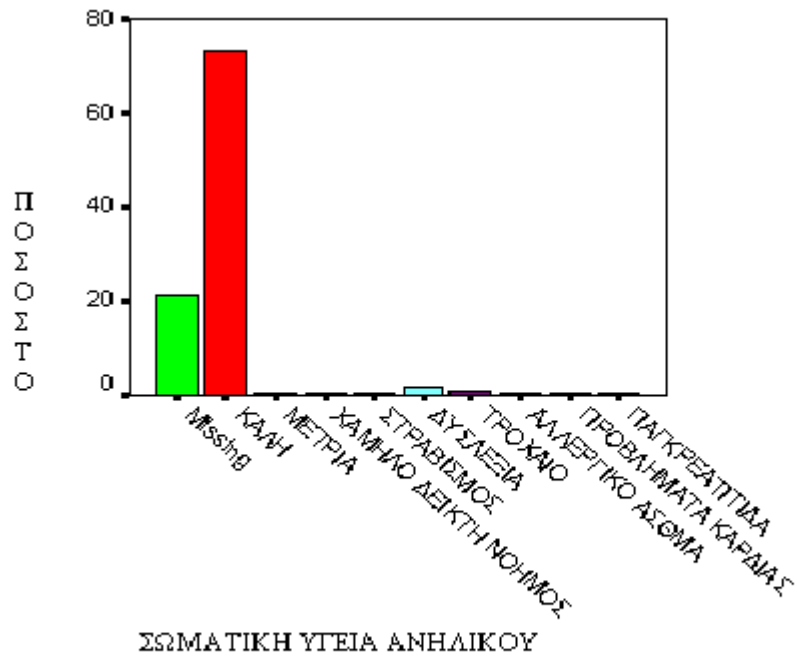
Ο χαρακτήρας των ανηλίκων περιγράφεται ως φιλότιμος- εργατικός (σε ποσοστό 24,3%), ως ευέξαπτος- επιπόλαιος (σε ποσοστό 11,9%), ως ανασφαλής (7,3%) και ακολουθούν με μικρότερο ποσοστό οι χαρακτηρισμοί ζωηρός- έξυπνος(4,6%) και ευγενικός- συγκροτημένος (4,1%).

Γράφημα: Χαρακτήρας των ανηλίκων

Γράφημα 19

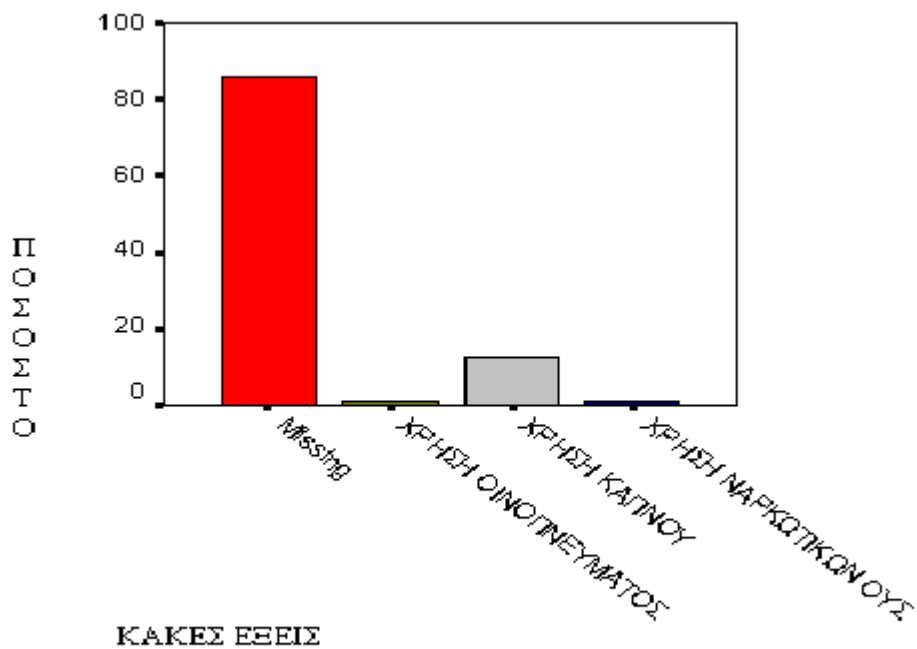
- Όσον αφορά την σωματική υγεία των ανηλίκων χαρακτηρίζεται ως καλή σε ποσοστό μεγαλύτερο του 70% ωστόσο το 20% των δελτίων δεν έχει απαντηθεί. Αυτό παρατηρείται και στο γράφημα για την ψυχοδιανοητική υγεία του ανηλίκου καθώς το 60% των δελτίων δεν έχουν απαντηθεί και σε ποσοστό πάνω από 30% χαρακτηρίζεται καλή ενώ μόνο σε μία περίπτωση αναφέρεται ότι ο ανήλικος έχει νοητική στέρωση.

Γράφημα: Σωματική υγεία ανηλίκων

Γράφημα 20

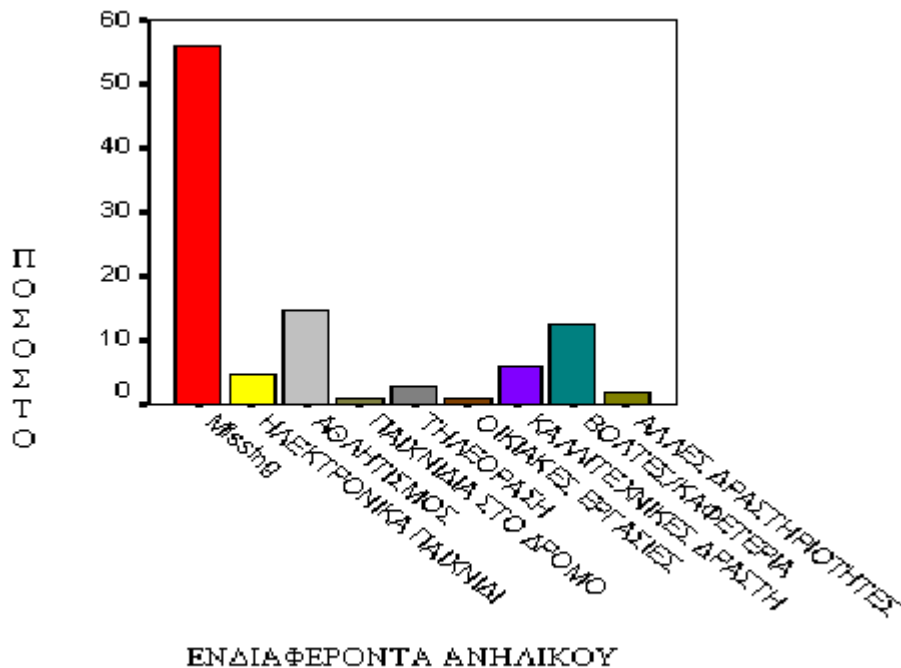
Γράφημα 21

Γράφημα: Κακές έξεις των ανηλίκων

Γράφημα 22

Το παρακάτω γράφημα παρουσιάζει τα ενδιαφέροντα των ανηλίκων τα οποία σε ποσοστό άνω των 50% δεν αναφέρονται, ενώ σε ποσοστό 15 % είναι ο αθλητισμός, ακολουθούν οι βόλτες και στην συνέχεια τα ηλεκτρονικά παιχνίδια.

Γράφημα: Ενδιαφέροντα των ανηλικών

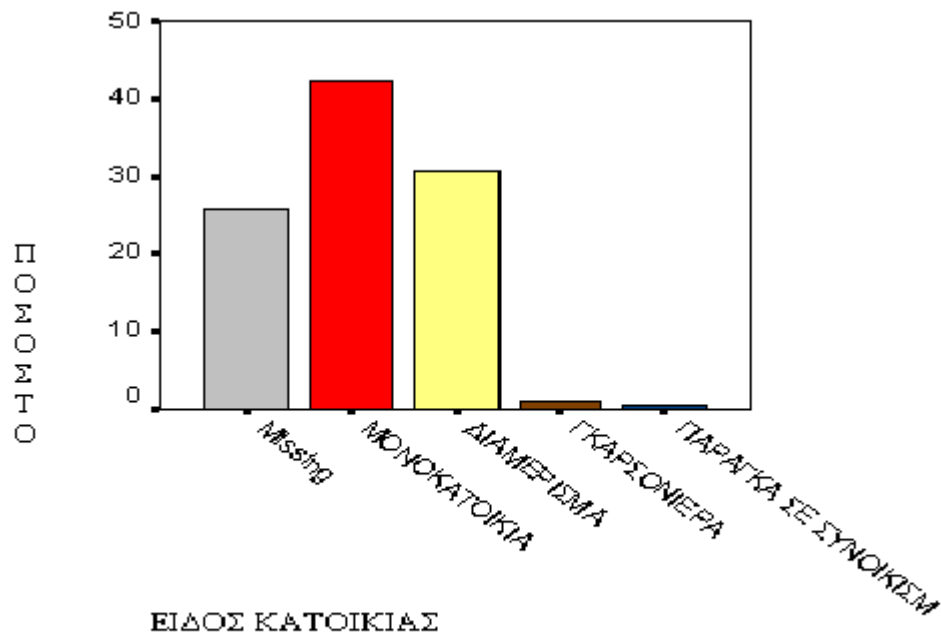
Γράφημα 23

Περιοχή και Παραπτώματα

- Χρησιμοποιώντας το στατιστικό μέτρο χ^2 όσον αφορά το φύλο και το είδος του παραπτώματος, βρήκαμε στατιστικά σημαντικά αποτελέσματα $\chi^2 = 37,808$ με $df=12$ και $p=0,000$

Τα αγόρια με ποσοστό 94,5% έχουν υψηλότερο ποσοστό παραβατικότητας σε σχέση με τα κορίτσια που καταλαμβάνουν μόλις το 5,5% του ερευνώμενου δείγματος.

Κατοικία

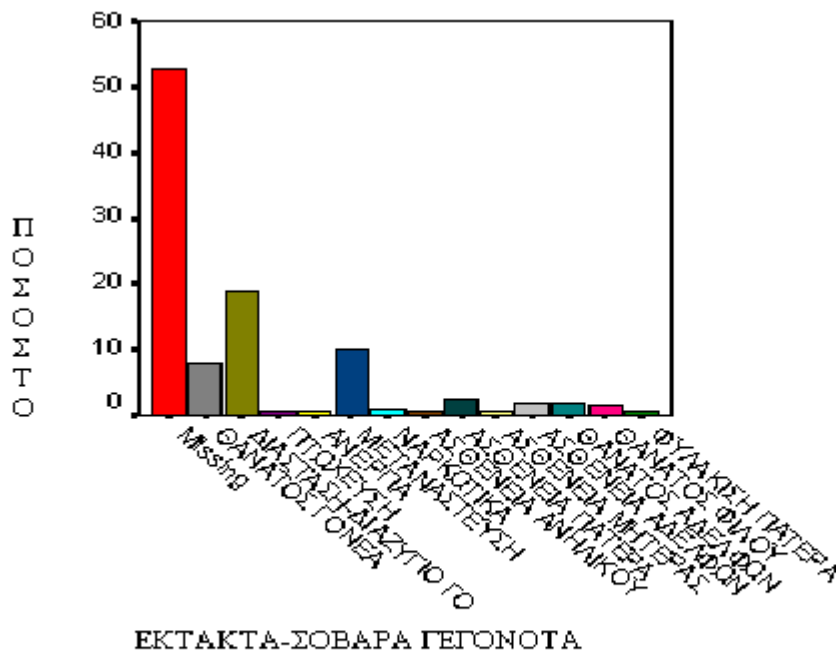

Γράφημα: Είδος κατοικίας των ανηλίκων

Γράφημα 24

Το είδος της κατοικίας που διαμένει ο ανήλικος είναι: μονοκατοικία (πάνω από το 40%), διαμέρισμα (σε ποσοστό 30%) ενώ περίπου το 25% των δελτίων δεν αναφέρουν το είδος της κατοικίας του ανήλικου.

Στο παρακάτω γράφημα παρουσιάζονται τα έκτακτα σοβαρά γεγονότα που έχουν συμβεί στις οικογένειες των ανηλίκων. Σε ποσοστό άνω των 50% τα γεγονότα αυτά δεν έχουν συμπληρωθεί. Τα κυριότερα είναι η διάσταση- διαζύγιο γονέων(20%), μετανάστευση (10%), θάνατος γονέα (8%).

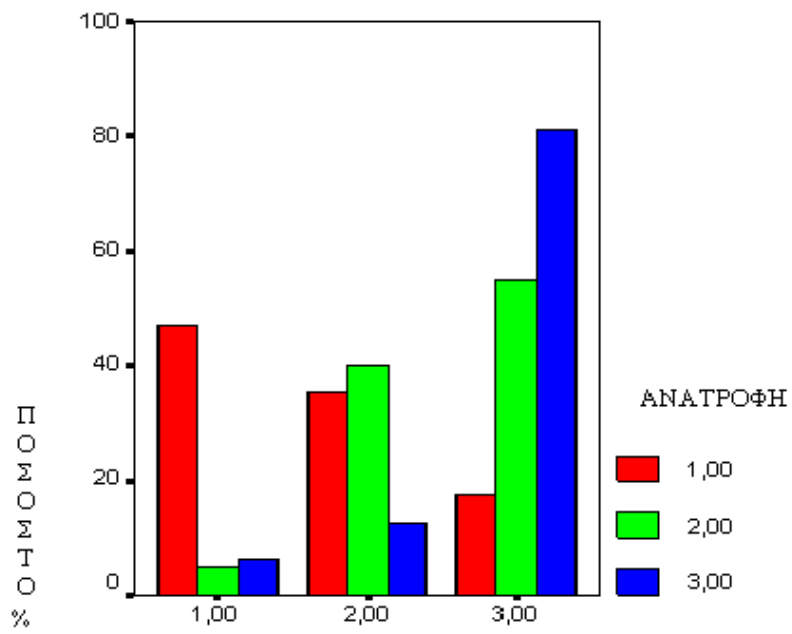

Γράφημα: Σοβαρά γεγονότα στη ζωή των ανηλίκων

Γράφημα 25

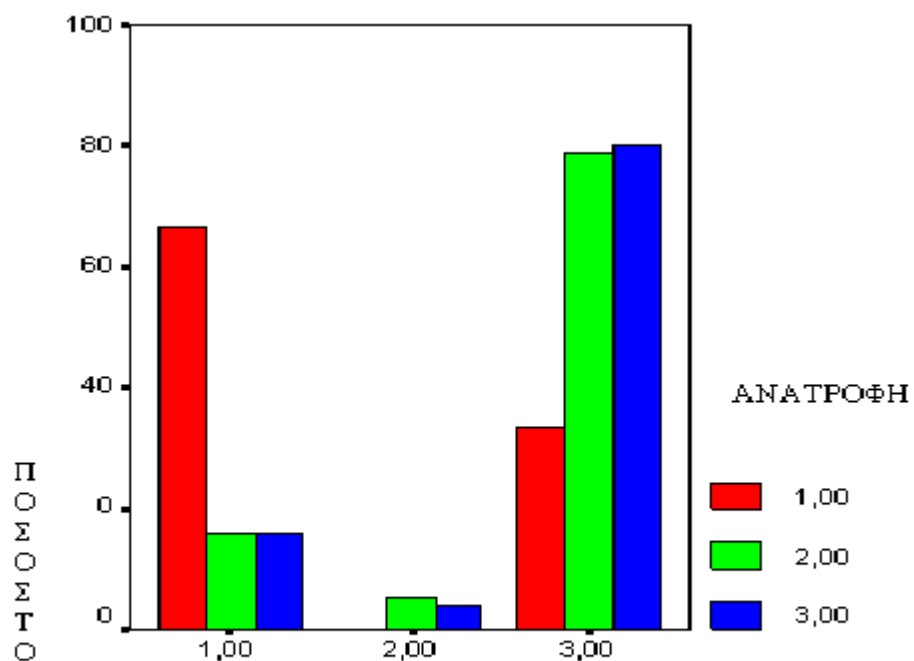
Κατηγοριοποίηση ανατροφής

1. Έλλειψη σταθερού οικογενειακού περιβάλλοντος-Ασαφή όρια και ανεπαρκής έλεγχος
 2. Μεγαλώνει σε ήρεμο περιβάλλον-οι γονείς προσπαθούν για το καλύτερο
 3. Μεγαλώνει με αγάπη και προσοχή-πλήρη κάλυψη συναισθηματικών και υλικών αγαθών
- Χρησιμοποιώντας το στατιστικό μέτρο χ^2 όσον αφορά την ανατροφή των ανηλίκων και τον χαρακτήρα της μητέρας (όπως καταγράφεται στα δελτία των δικαστηρίων π.χ προστατευτική, φιλήσυχη, αδιάφορη κλπ), βρήκαμε στατιστικά σημαντικά αποτελέσματα $\chi^2=25,804$ με $df=4$ και $p= 0,000$

Γράφημα 26

- Χρησιμοποιώντας το στατιστικό μέτρο χ^2 όσον αφορά την ανατροφή των ανηλίκων και τον χαρακτήρα του πατέρα, βρήκαμε στατιστικά σημαντικά αποτελέσματα $\chi^2=14,260$ με $df=4$ και $p=0,007$

Γράφημα 27

Τα αποτελέσματα είναι περίπου όμοια με αυτά της ανατροφής από τις μητέρες.

ΗΘΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ ΑΝΗΛΙΚΟΥ ΚΑΙ ΠΑΡΑΠΤΩΜΑ

Κωδικοποίηση ηθικού επιπέδου

1. Χαμηλό -μέτριο ηθικό επίπεδο
2. Καλό ηθικό επίπεδο
3. Υψηλό ηθικό επίπεδο

Χρησιμοποιώντας το στατιστικό μέτρο χ^2 όσον αφορά το ηθικό επίπεδο των ανηλίκων και το είδος παραπτώματος τους, βρήκαμε στατιστικά σημαντικά αποτελέσματα $\chi^2=19,861$ με $df=6$ και $p=0,003$

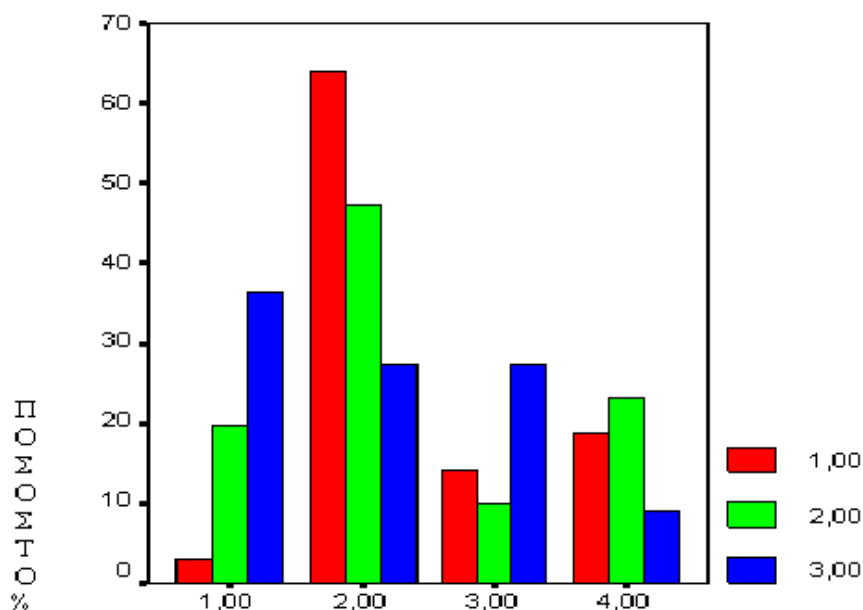
Το είδος του παραπτώματος των ανηλίκων διαφοροποιείται μεταξύ των ανηλίκων διαφορετικού ηθικού επιπέδου. Ανήλικοι με χαμηλό ηθικό επίπεδο διαπράττουν σοβαρότερα παραπτώματα.

Κωδικοποίηση πνευματικού επιπέδου

4. Χαμηλό -μέτριο πνευματικό επίπεδο
5. Καλό πνευματικό επίπεδο
6. Υψηλό πνευματικό επίπεδο

Χρησιμοποιώντας το στατιστικό μέτρο χ^2 όσον αφορά το πνευματικό επίπεδο των ανηλίκων και το είδος παραπτώματος τους, βρήκαμε στατιστικά σημαντικά αποτελέσματα $\chi^2=18,163$ με $df=6$ και $p=0,006$

Το είδος του παραπτώματος των ανηλίκων διαφοροποιείται μεταξύ των ανηλίκων διαφορετικού πνευματικού επιπέδου. Ανήλικοι με χαμηλό πνευματικό επίπεδο διαπράττουν σοβαρότερα παραπτώματα, ενώ αυτοί με υψηλότερο πνευματικό επίπεδο διαπράττουν ελαφρύτερα παραπτώματα όπως μπορούμε να δούμε από το γράφημα:

Γράφημα 28

1= χαμηλό- μέτριο ηθικό επίπεδο

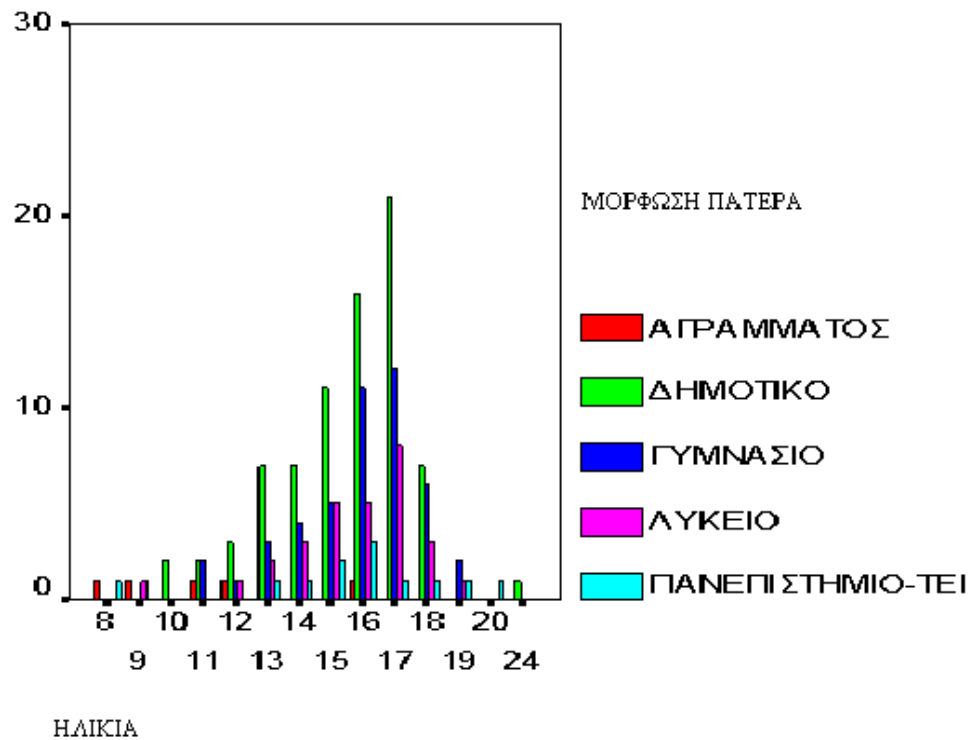
2= καλό ηθικό επίπεδο

3= υψηλό ηθικό επίπεδο

Ηλικία ανήλικου και μόρφωση γονιών και φοίτηση ανήλικου στο σχολείο

Χρησιμοποιώντας το στατιστικό μέτρο κριτήριο ανάλυσης διακύμανσης μονής κατεύθυνσης και κριτήριο ANOVA όσον αφορά την ηλικία που ο ανήλικος πράττει το παράπτωμα και το μορφωτικό επίπεδο του πατέρα, βρήκαμε στατιστικά σημαντικά αποτελέσματα $F(4,164)=5,055$ $p=0,001$ μικρότερο του 0,01

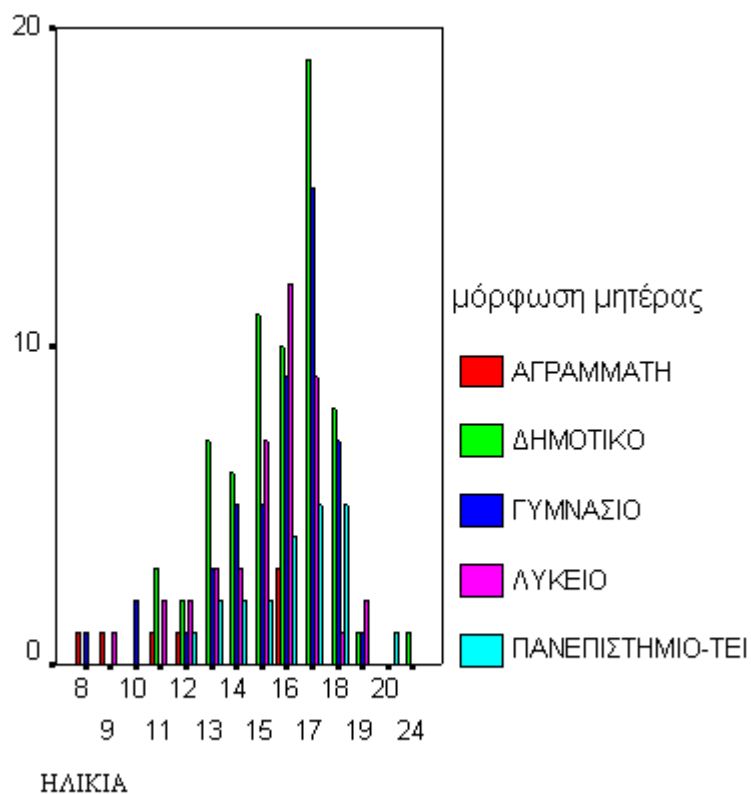
Όπως βλέπουμε από το γράφημα, αν ο πατέρας είναι αγράμματος τότε η ηλικία που ο ανήλικος παρανομεί είναι εμφανώς **μικρότερη** από την ηλικία που παρανομούν ανήλικοι περισσότερων μορφωμένων πατεράδων.

Γράφημα 29

Χρησιμοποιώντας το στατιστικό μέτρο κριτήριο ανάλυσης διακύμανσης μονής κατεύθυνσης και κριτήριο ANOVA όσον αφορά την ηλικία που ο ανήλικος πράττει το παράπτωμα και το μορφωτικό επίπεδο της μητέρας, βρήκαμε στατιστικά σημαντικά αποτελέσματα $F(4,183)=3,727$ $p=0,006$ μικρότερο του 1%.

Όπως βλέπουμε από το γράφημα, αν η μητέρα είναι αγράμματη τότε η ηλικία που ο ανήλικος παρανομεί είναι εμφανώς **μικρότερη** από την ηλικία που παρανομούν ανήλικοι που οι μητέρες τους είναι περισσότερο μορφωμένες:

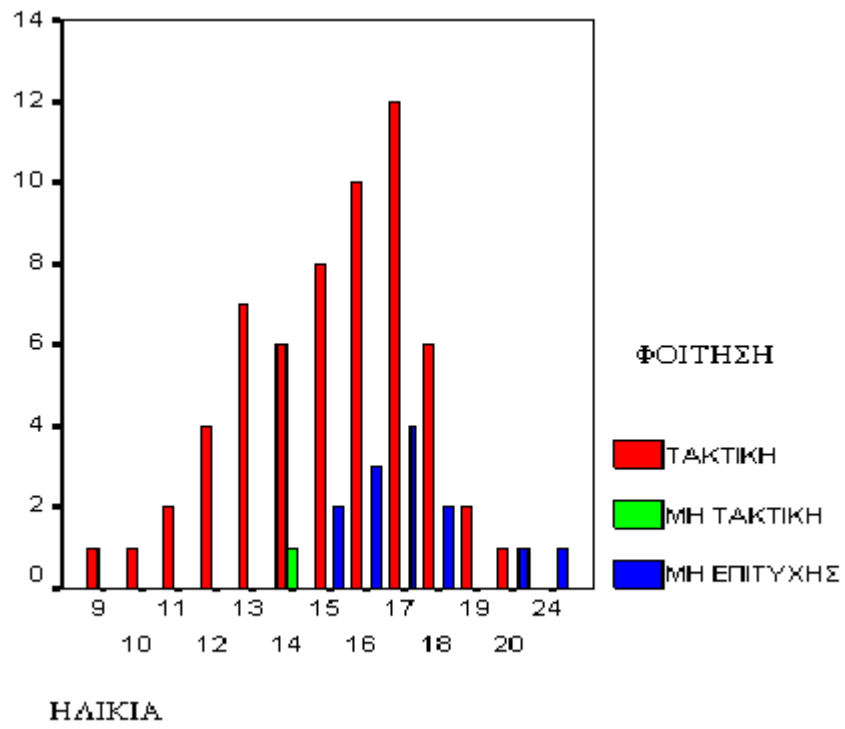

Γράφημα 30

Χρησιμοποιώντας το στατιστικό μέτρο κριτήριο ανάλυσης διακύμανσης μονής κατεύθυνσης και κριτήριο ANOVA όσον αφορά την ηλικία που ο ανήλικος πράττει το παράπτωμα και το είδος φοίτησης του ανηλίκου στο σχολείο βρήκαμε στατιστικά σημαντικά αποτελέσματα $F(2,71)=4,643$ $p=0,013$ μικρότερο του 0,05 .

Η ηλικία που μπαίνει ο ανήλικος στην παρανομία επηρεάζεται από τον τρόπο φοίτησης του ανηλίκου, δηλαδή αν είναι τακτικός τρόπος φοίτησης ή μη τακτικός ή

ανεπιτυχής.

Γράφημα 31

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Μέσα από την ερευνητική διαδικασία στις Υπηρεσίες Επιμελητών Ανηλίκων της Κρήτης και την ανάλυση των δεδομένων της έρευνας, προκύπτουν τα παρακάτω συμπεράσματα:

1. Τα αγόρια, σε ποσοστό 94,5% είναι περισσότερο παραβατικά έναντι των κοριτσιών που κατέχουν μόλις το 5,5% της παραβατικότητας του δείγματος.
2. Ο μέσος όρος της ηλικίας που οι ανήλικοι ξεκινούν την παραβατική τους δραστηριότητα είναι τα 15,5 έτη (βλ παράρτημα- πίνακα 2).
3. Οι Έλληνες σε ποσοστό 72% κατέχουν τα πρωτεία της παραβατικότητας, σύμφωνα με το δείγμα της έρευνας, και ακολουθούν οι Αλβανοί με ποσοστό 11,5%, οι Βούλγαροι και οι Αθίγγανοι με 3,2%, οι Ρώσοι με 3,7% (βλ παράρτημα- πίνακα 4).
4. Τα παραπτώματα των ανηλίκων είναι η κλοπή(42,7%), η σωματική βλάβη(7,8%), η φθορά ξένης περιουσίας(7,3%), η οπλοκατοχή(6,9%), η ανθρωποκτονία(6%), τα ναρκωτικά και η ασέλγεια (5%), η ληστεία και ο εμπρησμός(2,8%). (βλ παράρτημα- πίνακα 5).
5. Ο χαρακτήρας του πατέρα παρουσιάζεται ως υπεύθυνος(8,3%), εργατικός(9,6%), αδιάφορος(6%), σκληρός- απαιτητικός και νευρικός(1,4%) .(βλ παράρτημα- πίνακα 10)
6. Ο χαρακτήρας της μητέρας παρουσιάζεται ως υπεύθυνη(15,1%), προσηλωμένη στην οικογένεια(8,3%), προστατευτική 4,6%), αδιάφορη για τα παιδιά(3,7%) και σκληρή- απαιτητική(1,4%). (βλ παράρτημα- πίνακα 11).
7. Οι οικογενειακές σχέσεις παρουσιάζονται ως καλές(57,5%), μέτριες(4%), κακές(1,7) και συγκρουσιακές(6,9%).
8. Η παραβατικότητα των ανηλίκων εμφανίζεται περισσότερο στην πόλη με ποσοστό 78,2% ενώ στο χωριό σε ποσοστό 13,2%.

9. Τα έκτακτα- σοβαρά γεγονότα που παρουσιάστηκαν στο δείγμα ήταν διάσταση- διαζύγιο γονέων(20%), μετανάστευση(10%) και θάνατος γονέα(8%).
10. Στις κακές έξιεις των ανηλίκων, το 20% αναφέρεται στη χρήση καπνού ενώ το 80% δεν έχει απαντήσει.
11. Ο χαρακτήρας των ανηλίκων περιγράφεται ως φιλότιμος- εργατικός (σε ποσοστό 24,3%), ως ευέξαπτος- επιπόλαιος (σε ποσοστό 11,9%), ως ανασφαλής (7,3%) και ακολουθούν με μικρότερο ποσοστό οι χαρακτηρισμοί ζωηρός- έξυπνος(4,6%) και ευγενικός- συγκροτημένος (4,1%).
12. Στην ύπαρξη ή όχι συνενόχων το 53,4% απάντησε ότι είχε συνένοχο ενώ το 21,8% απάντησε πως ενήργησε μόνος του.
13. Το μέτρο που επιβλήθηκε στους ανήλικους ήταν στην πλειοψηφία η αθώωση με ποσοστό 32,8% και ακολούθησαν η υπεύθυνη επιμέλεια των γονέων(18,4%), η επιμέλεια των ανηλίκων από την υπηρεσία επιμελητών(8,6%), η επίπληξη(7,5%). (βλ παράρτημα).

ΣΥΖΗΤΗΣΗ

Ξεκινώντας το διάγραμμα της πτυχιακής, θέσαμε κάποιες υποθέσεις ως προς το θέμα της έρευνάς μας, σύμφωνα με την θεωρία που θα χρησιμοποιούσαμε αλλά και με όσα θεωρήσαμε ότι θα μπορούσαν να αποτελούν παράγοντες παραβατικής συμπεριφοράς.

Κατά τη διάρκεια της έρευνας αλλά και μετά την ανάλυση όλων των αποτελεσμάτων, είδαμε ότι δεν επιβεβαιώνονται όλες οι υποθέσεις. Πιο συγκεκριμένα, το είδος του παραπτώματος που διαπράττει κάποιος ανήλικος δεν επηρεάζεται από τον τόπο στον οποίο μένει. Δηλαδή, δεν μπορούμε να πούμε ότι στο Ηράκλειο υπάρχουν περισσότεροι κλέφτες απ'ότι στους άλλους νομούς, καθώς και στους τέσσερις νομούς που έγινε η έρευνα, η κλοπή ήταν το συχνότερο παράπτωμα. Όμως επιβεβαιώνεται η υπόθεση ότι τα παιδιά της πόλης παρανομούν συχνότερα καθώς το 78% των ανήλικων παραβατών είναι παιδιά της πόλης ενώ μόλις το 13,3% είναι παιδιά που ζουν σε χωριά. (βλ. Παράτημα, πίνακας 15) Αυτό μπορεί να είναι αποτέλεσμα του ότι τα παιδιά της πόλης είναι περισσότερο περιορισμένα σε σχέση με τα παιδιά που μένουν σε χωριά. Μέσα στην πόλη τα παιδιά δεν έχουν χώρο για να παίξουν, να εκφραστούν και να εξωτερικεύσουν την ενέργεια και τον ενδεχόμενο "θυμό" τους λόγω του φόρτο του σχολείου. Δεν έχουν την ανεμελιά των παιδιών που ζουν μέσα στη φύση αλλά είναι συνεχώς κλεισμένα σε διαμερίσματα και μόνη απασχόλησή τους και μέσο διαπαιδαγώγησής είναι η τηλεόραση και τα βιντεοπαιχνίδια.

Το συχνότερο παράπτωμα, γενικά, είναι η κλοπή, με αμέσως επόμενα τη σωματική βλάβη και τη φθορά σε ξένη περιουσία και έπειτα η οπλοκατοχή και ο βιασμός. Όμως η σωματική βλάβη για παράδειγμα, δεν παρουσιάζεται ως παράπτωμα στον Άγιο Νικόλαο, όπως δείχνει το γράφημα 3. Ή ακόμα, η ληστεία και ο εμπρησμός είναι παραπτώματα που παρουσιάζονται μόνο στο νομό Ηρακλείου. Επίσης στο νομό Χανίων η κλοπή αποτελεί το 48,84% των παραπτωμάτων, στο νομό Ρεθύμνου το 38,10% , στο νομό Ηρακλείου το 42,97% ενώ στο νομό Λασιθίου το 40%.

Επίσης, στον Άγιο Νικόλαο οι υποθέσεις που υπήρχαν ήταν πέντε, από τις οποίες οι τρεις αφορούσαν μέτρια παραπτώματα ενώ οι άλλες δυο πολύ σοβαρά παραπτώματα. Έτσι λοιπόν, μπορούμε να πούμε ότι δεδομένου της μικρής και κλειστής κοινωνίας του Αγίου Νικολάου, οι ανήλικοι δεν παραπέμπονται στα δικαστήρια για ελαφριά παραπτώματα τα οποία επιφέρουν την ποινή της επίπληξης όπως στους υπόλοιπους νομούς, αλλά μόνο για σοβαρά παραπτώματα τα οποία επιφέρουν αυστηρότερες ποινές όπως π.χ φυλάκιση.

Ωστόσο, το μορφωτικό επίπεδο των γονιών δεν επηρεάζει την παραβατική συμπεριφορά των ανήλικων καθώς έχουν την ίδια πιθανότητα γονείς αγράμματοι και γονείς πανεπιστημιακής μόρφωσης, να παρουσιάσουν τα παιδιά τους παραβατική συμπεριφορά. Υπήρξαν περιπτώσεις που ανήλικοι παραβάτες ήταν παιδιά δικηγόρων και καθηγητών. Σύμφωνα όμως με τα στατιστικά αποτελέσματα, η μόρφωση

επηρεάζει την ηλικία έναρξης των παραβατικών πράξεων των ανηλίκων. Δηλαδή, όσο λιγότερο μορφωμένοι είναι οι γονείς τόσο σε μικρότερη ηλικία θα αρχίσουν να παρανομούν τα παιδιά τους (βλ. γραφήματα 29-30). (αυτό επιβεβαιώνεται και από τη βιβλιογραφία βλ. κεφάλαιο 2.6.)

Άλλη μια υπόθεση που δεν επαληθεύτηκε ήταν ότι οι οικογένειες των παραβατικών ανηλίκων είναι μονογονεϊκές. Αν και μέσα από το ερευνητικό κομμάτι παρουσιάζεται ότι το 20% των οικογενειών είναι μονογονεϊκές, το μεγαλύτερο ποσοστό των ανηλίκων (44,5%), δήλωσε ότι μένει με ολόκληρη την οικογένειά του.

Σε σημαντικό βαθμό βλέπουμε και τη διαφοροποίηση και σοβαρότητα των παραπτώματων μεταξύ αγοριών και κοριτσιών. Στο σύνολο των 218 ανηλίκων, τα αγόρια παρανομούν σε ποσοστό 94,5% ενώ τα κορίτσια σε ποσοστό 5,5% και σε ποσοστό 41,6% τα αγόρια διαπράττουν πολύ σοβαρό παράπτωμα ενώ τα κορίτσια μόλις 2,4%. Σύμφωνα όμως και από την θεωρία, τα κορίτσια δεν διαπράττουν αδικήματα όπως τα αγόρια αλλά η αντικοινωνικότητά τους εντοπίζεται στο χώρο της ηθικής. Στην έρευνα που διεξήγαμε, τα αδικήματα των κοριτσιών ήταν είσοδος σε στρατιωτικό χώρο παράνομα καθώς και πλαστογράφιση εγγράφου για ψευδή εγκυμοσύνη.

Επίσης, η παραβατικότητα των ανηλίκων επηρεάζεται σε σημαντικό βαθμό από το ηθικό και πνευματικό επίπεδό τους καθώς ανήλικοι με χαμηλό μορφωτικό και ηθικό επίπεδο διαπράττουν σοβαρότερα παραπτώματα σε αντίθεση με τους ανήλικους που έχουν υψηλότερο μορφωτικό και ηθικό επίπεδο (βλέπε παράρτημα).

Ο χαρακτήρας των ανηλίκων περιγράφεται ως φιλότιμος- εργατικός (σε ποσοστό 24,3%), ως ευέξαπτος- επιπόλαιος (σε ποσοστό 11,9%), ως ανασφαλής (7,3%) και ακολουθούν με μικρότερο ποσοστό οι χαρακτηρισμοί ζωντανός- έξυπνος(4,6%) και ευγενικός- συγκροτημένος (4,1%) ενώ σε ποσοστό 47,8% δεν έχει δοθεί απάντηση για το χαρακτήρα του ανήλικου παραβάτη. (γράφημα 23)

Η σωματική υγεία των ανηλίκων παρουσιάζεται καλή σε ποσοστό 70% ενώ η ψυχοδιανοητική υγεία των ανηλίκων σε ποσοστό 60% δεν έχει απαντηθεί, σε ποσοστό 30% παρουσιάζεται καλή και μια περίπτωση ανήλικου παρουσιάζει νοητική υστέρηση (βλ. γράφημα 18).

Επιπλέον, η περιοχή που ζει η κάθε οικογένεια αν και δεν επηρεάζει τον χαρακτήρα των γονιών επηρεάζει σε σημαντικό βαθμό τη συμβίωσή τους καθώς στα Χανιά σε αντίθεση με το Ηράκλειο παρουσιάζονται περισσότερες μη αρμονικές και διαλυμένες σχέσεις στο οικογενειακό περιβάλλον.

Άλλη υπόθεση εργασίας που επαληθεύτηκε μέσα από την έρευνα ήταν ότι ο χαρακτήρας της μητέρας και του πατέρα επηρεάζουν τις οικογενειακές σχέσεις. Για παράδειγμα, όταν ο πατέρας είναι αυταρχικός ή αδιάφορος προς τα παιδιά του, οι σχέσεις μέσα στην οικογένεια είναι κακές ενώ όταν ο πατέρας είναι συνεργάσιμος και νοιάζεται για τα παιδιά του, τότε οι σχέσεις είναι καλές. Αυτό ισχύει και για τις μητέρες με εκείνες όμως να παίζουν σημαντικότερο ρόλο στη διαμόρφωση των σχέσεων μέσα στην οικογένεια. (βλ παράρτημα- γράφημα: 24-25). Αυτό μπορεί να οφείλετε είτε στο γεγονός του ότι οι μητέρες είναι πάντα περισσότερο κοντά στα παιδιά και καλλιεργεί περισσότερο τρυφερή σχέση με αυτά είτε στο γεγονός του ότι οι μητέρες βρίσκονται περισσότερες ώρες στο σπίτι συγκριτικά με τους πατεράδες.

Άλλος σημαντικός παράγοντας που συμβάλει στην εκδήλωση παραβατικής συμπεριφοράς στην παιδική ηλικία είναι τα σοβαρά- έκτακτα γεγονότα τα οποία έχουν επηρεάσει τη ζωή των ανηλίκων. Στα περισσότερα ατομικά δελτία των ανηλίκων και σε ποσοστό 50%, αυτή η ερώτηση δεν ήταν συμπληρωμένη ενώ σε όσα είχαν συμπληρωθεί, τα κυριότερα είναι η διάσταση- διαζύγιο γονέων(20%), μετανάστευση (10%) και ο θάνατος γονέα (8%). (γράφημα 19)

Τέλος, αυτό που πρέπει να σημειωθεί είναι το ότι σε κάποιες υπηρεσίες επιμελητών με τις οποίες συνεργαστήκαμε, παρατηρήθηκε έλλειψη βασικών στοιχείων από τα ατομικά δελτία των ανηλίκων τα οποία είτε δεν συμπληρώθηκαν από τον αρμόδιο επιμελητή είτε δεν απαντήθηκαν από τους ανήλικους και τους κηδεμόνες τους. Αυτό φυσικά αποτέλεσε σημαντικό ανασταλτικό παράγοντα στην ανάλυση και τη σύγκριση των στοιχείων που συλλέξαμε καθώς και στην παρουσίαση σημαντικών αποτελεσμάτων καθώς δεν υπήρχε μέτρο σύγκρισης με όλους τους νομούς.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. Αστρινάκης, Α,(1991) «*Νεανικές υποκοουλτούρες. Παρεκκλίνουσες κουλτούρες της νεολαίας της εργατικής τάξης. Η βρετανική θεώρηση και η ελληνική εμπειρία*», Αθήνα, εκδ. Παπαζήση
2. Βουϊδάσκης, Β,(1987) «*Η επιθετικότητα σαν κοινωνικό πρόβλημα στην οικογένεια και στο σχολείο*», Αθήνα, εκδ. Μιχαήλ Π. Γρηγόρη
3. Βουϊδάσκης, Β,(1992) «*Η τηλεοπτική βία και επιθετικότητα και οι επιδράσεις τους στα παιδιά και στους νέους*», Αθήνα, εκδ. Μιχαήλ Π. Γρηγόρη
4. Burt R.R,(1989) «*Η κοινωνική ανάπτυξη του εφήβου*», Αθήνα, εκδ. Καστανιώτη
5. Γεωργούλας, Στ(2000), «*Ανήλικοι παραβάτες στην Ελλάδα: κοινωνική αναπαράσταση και αντιμετώπιση*», Αθήνα, εκδ. Ελληνικά Γράμματα
6. Γκότοβος, Α,(1996) «*Νεολαία και κοινωνική μεταβολή*», Αθήνα, εκδ. Gutenberg
7. Cusson,M,(2002) «*Σύγχρονη εγκληματολογία/Βιβλιοθήκη εγκληματολογίας* », Αθήνα, Νομική Βιβλιοθήκη
8. Δάρας, Ι,(1973)«*Τα ψυχολογικά κίνητρα του εγκλήματος*», Αθήνα, εκδ. Gutenberg
9. Δήμος, Γ,(1998) «*Απόκλιση-Στιγματισμός/ Αφομοιωτική θεωρητική προσέγγιση των αποκλίσεων στο σχολείο* », Αθήνα, εκδ. Gutenberg
10. Ζαχάρης, Δ,(2004) «*Ψυχολογία της παιδικής και εφηβικής ηλικίας*», Αθήνα, εκδ. Ατραπός
11. Herbert, Μ(1992) «*Ψυχολογικά προβλήματα εφηβικής ηλικίας/ εφαρμοσμένη ψυχολογία 3*», Αθήνα, εκδ. Ελληνικά Γράμματα
12. Herbert, Μ(1998) «*Αντιμετώπιση προβλημάτων παιδιού και εφήβου. Η κακή συμπεριφορά*», Αθήνα, εκδ. Ελληνικά Γράμματα

13. Κορώσης, Κ,(1997) *«Εφηβοι και Οικογένεια- Πώς βλέπουν την οικογένεια οι μαθητές της Β' και Γ' τάξης Λυκείου/ Κοινωνιολογική Εμπειρική Μελέτη »*, Αθήνα, εκδ. Gutenberg- Παιδαγωγική σειρά
14. Λαμπροπούλου, Ε,(1994) *«Κοινωνικός έλεγχος του εγκλήματος»*, Αθήνα, εκδ. Παπαζήση
15. Μουσούρου, Λ.Μ(1993) *«Κοινωνιολογία της σύγχρονης οικογένειας»*, Αθήνα, εκδ. Gutenberg
16. Μπεζέ, Λ,(1985) *«Ανήλικοι παραβάτες/ Μελέτη 20 περιπτώσεων»*, Αθήνα- Κομοτηνή, εκδ. Αντ. Ν. Σάκκουλα
17. Μπεζέ, Λ,(1991) *«Εφηβοι»*, Αθήνα- Κομοτηνή, εκδ. Αντ. Ν. Σάκκουλα
18. Νέστορος, Ι.Ν,(1997) *«Η επιθετικότητα στην οικογένεια, στο σχολείο και στην κοινωνία»*, Αθήνα, εκδ. Ελληνικά Γράμματα
19. Ντολτό Φρ., Κατρίν Ντολτό- Τολίτζ (1993), *«Εφηβοι : προβλήματα και ανησυχίες»*, Αθήνα: Εκδόσεις Πατάκη
20. Ντον Ντινκμέγιερ, Γκάρυ Μακ- Κεϊ (2004), *«Σχολείο για γονείς»*, Αθήνα, εκδ. Θυμάρι
21. Παπακωνσταντής, Γ,(2006) *«Στοιχεία Εγκληματικότητας και Αντεγκληματικής πολιτικής»*, Αθήνα-Κομοτηνή, εκδ. Αντ. Ν. Σάκκουλα
22. Σταθόπουλος, Π,(1999) *«Κοινωνική Πρόνοια, μια γενική θεώρηση»*, Αθήνα, εκδ. Έλλην
23. Φαρσεδάκης, Ι,(1985) *«Παραβατικότητα και Κοινωνικός Έλεγχος των Ανηλίκων»*, Αθήνα, Νομική Βιβλιοθήκη
24. Χουρδάκη, Μ.(1982), *«Οικογενειακή ψυχολογία»*, Αθήνα, εκδ. Γρηγόρης
25. *«Ο έφηβος στην Ελλάδα»*, (1985), Υπουργείο Υγείας Πρόνοιας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων/ Ινστιτούτο υγείας του παιδιού/ 2^ο διεπιστημονικό συνέδριο, Αθήνα 8-9 Δεκεμβρίου 1984

26. «Νεανική παραβατικότητα στην Ελλάδα», (2003), Γιαννοπούλου Ι.Γ, Τσομπάνογλου Γ.Ο/ Μέρος της εισήγησης στο 3^ο Πανελλήνιο Συνέδριο Παιδοψυχιατρικής., Αθήνα 8-11 Μαΐου

27. «Νεαροί Κρατούμενοι μετά την αποφυλάκισή τους. Τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν, τα ποσοστά υποτροπής και η περαιτέρω πορεία τους μέσα στην κοινωνία», (2000), Εργαστήριο Εγκληματολογίας και Ποινικών Ερευνών Τμήματος Νομικής Πανεπιστημίου Αθηνών/ Συμπεράσματα μιας επαναληπτικής έρευνας/ Αρχικό κείμενο: Ευγενία Σταθουλοπούλου, Αντεισαγγελέας Πρωτοδικών Τριπόλεως - Φωτεινή Μηλιώνη, Εγκληματολόγος Μ .Α (Reading Univ., UK)

Διευθυντής έρευνας και τελική επεξεργασία κειμένου: Νέστωρ Κουράκης

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Παρακάτω, παρουσιάζονται οι πίνακες συχνοτήτων συνολικά από την έρευνα την οποία πραγματοποιήσαμε, διαγράμματα καθώς και το ατομικό δελτίο από τις Υπηρεσίες Επιμελητών Ανηλίκων, το οποίο αποτέλεσε το ερευνητικό μας εργαλείο:

		Δικαστήρια			
		ΧΑΝΙΑ	ΡΕΘΥΜ ΝΟ	ΗΡΑΚΛ ΕΙΟ	ΑΓΙΟΣ ΝΙΚΟΛΑ ΟΣ
Φύλο	ΑΓΟΡ Ι	41	38	123	4
	ΚΟΡΙ ΤΣ	2	4	5	1

Πίνακας 1

	Σύνολο	Μικρότε ρη ηλικία	Μεγαλύτ ερ ηλικία	Μέση ηλικία παραβατ	Τυπική απόκλιση
Ηλικία	215	8	24	15,58	2,257
Έγκυρα δελτία	215				

Πίνακας 2

Επάγγελμα ανηλίκων

	Συχνότητ α	%
ΜΑΘΗΤΗΣ- ΜΑΘΗΤΡΙΑ	97	44,5

ΦΟΙΤΗΤΗΣ- ΦΟΙΤΗΤΡΙΑ	9	4,1
ΣΕΡΒΙΤΟΡΟΣ	1	,5
ΕΡΓΑΤΗΣ	12	5,5
ΑΓΡΟΤΗΣ- ΚΤΗΝΟΤΡΟ ΦΟΣ	10	4,6
ΑΝΕΡΓΟΣ- ΑΝΕΡΓΗ	14	6,4
ΦΑΝΤΑΡΟΣ	5	2,3
ΑΛΟΥΜ.ΣΙΔ. ΚΑΤΑΣΚΕΥΕ Σ	6	2,8
ΕΜΠΟΡΟΣ	1	,5
ΕΥΛΟΥΡΓΟΣ	5	2,3
ΥΔΡΑΥΛΙΚΟ Σ	3	1,4
ΟΙΚΟΔΟΜΟΣ	2	,9
ΑΛΛΟ	21	9,6
Σύνολο	186	85,3
Απούσες τιμές	32	14,7
Σύνολο	218	100,0

Πίνακας 3

Εθνικότητα

	Συχνότητα α	%
ΈΛΛΗΝ ΑΣ	157	72,0

ΑΛΒΑΝ ΟΣ	25	11,5
ΒΟΥΛΓ ΑΡΟΣ	7	3,2
ΡΟΥΜΑ ΝΟΣ	5	2,3
ΑΘΙΓΓΑ ΝΟΣ	7	3,2
ΝΙΓΗΡΙΑ ΝΟΣ	1	,5
ΣΥΡΙΟΣ	1	,5
ΡΩΣΟΣ	8	3,7
Σύνολο	211	96,8
Απούσες τιμές	7	3,2
Σύνολο	218	100,0

Πίνακας 4

	Παραπτώματ α	N	Μέση τιμή
	ΕΞΥΒΡΙΣΗ	9	87,83
	ΠΛΑΣΤΑ ΕΓΓΡΑΦΑ	8	124,63
	ΦΘΟΡΑ ΞΕΝΗΣ ΠΕΡΙΟΥΣΙΑ Σ	16	106,16
	ΚΛΟΠΗ	94	94,49
	ΒΙΑ ΣΤΑ ΓΗΠΕΔΑ	3	123,67

ΟΠΛΟΚΑΤ ΟΧΗ ΚΑΙ ΑΣΚΟΠΟΙ ΠΥΡΟΒΟΛΙ ΣΜΟΙ	15	115,37
ΕΜΠΡΗΣΜ ΟΣ	6	102,92
ΣΩΜΑΤΙΚΗ ΒΛΑΒΗ	17	128,09
ΛΗΣΤΕΙΑ	6	126,08
ΝΑΡΚΩΤΙΚ Α	11	147,32
ΒΙΑΣΜΟΣ ΚΑΙ ΑΣΕΛΓΕΙΑ	10	123,50
ΑΝΘΡΩΠΟ ΚΤΟΝΙΑ	13	121,50
ΑΛΛΟ	7	109,14
Σύνολο	215	

Πίνακας 5

Μόρφωση μητέρας

	Συχνότητα	%
ΔΗΜΟΤΙΚΟ	50	28,7
ΓΥΜΝΑΣΙΟ	42	24,1

	ΛΥΚΕΙΟ	32	18,4
	ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ-ΤΕΙ	16	9,2
	ΑΓΡΑΜΜΑΤΗ	2	1,1
	Σύνολο	142	81,6
Απούσες τιμές		32	18,4
Σύνολο		174	100,0

Πίνακας 6

Επάγγελμα μητέρας

	Συχνότητα	%
ΔΗΜ.ΥΠΑΛΛΗΛΟΣ	22	12,6
ΙΔ.ΥΠΑΛΛΗΛΟΣ	53	30,5
ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΑΣ/ΔΙΕΥΘΥΝΤΡΙΑ	4	2,3
ΣΤΕΛΕΧΟΣ	3	1,7
ΕΛΕΥΘΥΡΟΣ	20	11,5
ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΑΣ/ ΕΜΠΟΡΟΣ	5	2,9
ΚΤΗΝΟΤΡΟΦΟΣ/ΑΓΡΟΤΙΣΣΑ	37	21,3
ΟΙΚΙΑΚΑ	1,6	
ΑΝΕΡΓΗ	1,6	
ΣΥΝΤΑΞΙΟΥΧΟΣ	146	83,9
Σύνολο	28	16,1
Απούσες τιμές		
Σύνολο	174	100,0

Πίνακας 7

Μόρφωση πατέρα

	Συχνότητα	%
0	1,6	
ΔΗΜΟΤΙΚΟ	60	34,5
ΓΥΜΝΑΣΙΟ	41	23,6
ΛΥΚΕΙΟ	22	12,6
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ-ΤΕΙ	6	3,4
ΑΓΡΑΜΜΑΤΟΣ	1,6	
Σύνολο	131	75,3
Απούσες τιμές	43	24,7
Σύνολο	174	100,0

Πίνακας 8

Επάγγελμα πατέρα

	Συχνότητα	%
0	1,6	
ΔΗΜ.ΥΠΑΛΛΗΛΟΣ	15	8,6
ΙΔ.ΥΠΑΛΛΗΛΟΣ	24	13,8
ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΑΣ/ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ	1,6	
ΣΤΕΛΕΧΟΣ	3	1,7
ΕΛΕΥΘΕΡΟΣ	15	8,6
ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΑΣ/ΕΜΠΟΡΟΣ	16	9,2
ΑΓΡΟΤΗΣ/ΚΤΗΝΟΤΡΟΦΟΣ	16	9,2
ΕΡΓΑΤΗΣ/ΤΕΧΝΙΤΗΣ	48	27,6
ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΟ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑ	1,6	
ΑΝΕΡΓΟΣ	1,6	
ΣΥΝΤΑΞΙΟΥΧΟΣ	8	4,6
Σύνολο	133	76,4
Απούσες τιμές	41	23,6
Σύνολο	174	100,0

Πίνακας 9

Χαρακτήρας πατέρα

	Συχνότητ α	%
ΣΚΛΗΡΟΣ ΚΑΙ ΑΠΑΙΤΗΤΙ ΚΟΣ	3	1,4
ΝΕΥΡΙΚΟΣ	3	1,4
ΕΠΠΟΛΛΙ ΟΣ	6	2,8
ΑΔΥΝΑΜΟ Σ	5	2,3
ΑΔΙΑΦΟΡΟ Σ	13	6,0
ΦΙΛΗΣΥΧ ΟΣ	2	,9
ΠΡΟΣΤΑΤΕ ΥΤΙΚΟΣ	2	,9
ΕΡΓΑΤΙΚΟ Σ	21	9,6
ΣΥΝΕΡΓΑΣ ΙΜΟΣ	5	2,3
ΥΠΕΥΘΥΝ ΟΣ	18	8,3
ΠΡΟΣΗΛΩ ΜΕΝΟΣ ΣΤΗΝ ΟΙΚΟΓΕΝΕ ΙΑ	7	3,2
ΟΙΚΟΓΕΝΕ ΙΑΡΧΗΣ	6	2,8
Σύνολο	91	41,7
Απουσίες	127	58,3

τιμές		
Σύνολο	218	100,0

Πίνακας 10

Χαρακτήρας μητέρας

	Συχνότητα	%
ΣΚΛΗΡΗ ΚΑΙ ΑΠΑΙΤΗΤΙΚΗ	3	1,4
ΕΠΙΠΟΛΑΙΑ	2	,9
ΑΔΥΝΑΜΗ	4	1,8
ΑΔΙΑΦΟΡΗ	8	3,7
ΦΙΛΗΣΥΧΗ	6	2,8
ΠΡΟΣΤΑΤΕΥΤΙΚΗ	10	4,6
ΕΡΓΑΤΙΚΗ	14	6,4
ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΜΗ	3	1,4
ΥΠΕΥΘΥΝΗ	33	15,1

ΠΡΟΣΗΛΩΜ ΕΝΗ ΣΤΗΝ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ	18	8,3
Σύνολο	101	46,3
Απούσες τιμές	117	53,7
Σύνολο	218	100,0

Πίνακας 11

Συγκριτικός πίνακας (φύλο* παράπτωμα)

		Παράπτωμα						
Φύλο	Κατηγορία	ΕΞΥΒΡΙΣΗ	ΠΛΑΣΤΑ ΕΓΓΡΑΦΑ	ΦΘΟΡΑ ΞΕΝΗΣ ΠΕΡΙΟΥΣΙΑΣ	ΚΛΟΠΗ	ΒΙΑ ΣΤΑ ΓΗΠΕΔΑ	ΟΠΛΟΚΑΤΟΧΗ ΚΑΙ ΑΣΚΟΠΟΙ ΠΥΡΟΒΟΛΙΣΜΟΙ	ΕΜΠΙΣΤΕΥΣΗ
ΑΓΟΡΙ	Συχνότητα	8	5	16	92	3	15	
	Αναμεν. Συχνοτ	8,5	7,6	15,1	88,8	2,8	14,2	
ΚΟΡΙΤΣΙ	Συχνότητα	1	3	0	2	0	0	
	Αναμεν. Συχνοτ	,5	,4	,9	5,2	,2	,8	
Σύνολοι	Συχνοτ	9	8	16	94	3	15	
	Αναμεν. Συχνοτητ	9,0	8,0	16,0	94,0	3,0	15,0	

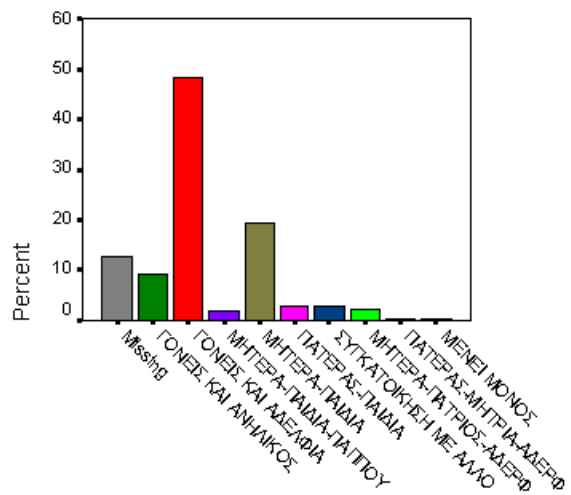
Πίνακας 12

		Συμβίωση οικογένειας					
		Διάστασ η- διάζευξη - όχι αρμονικ ή	Νόμιμη	Αρμονικ ή	Νόμιμη και αρμονικ ή	Σύνολο	
Δικαστήρια	ΧΑΝΙΑ	Συχνότητα	9	3	4	18	34
		Αναμενόμεν η συχνότητα	7,1	4,9	1,5	20,5	34,0
	ΡΕΘΥΜΝΟ	Συχνότητα	6	10	0	5	21
		Αναμενόμεν η συχνότητα	4,4	3,0	1,0	12,7	21,0
	ΗΡΑΚΛΕΙΟ	Συχνότητα	16	8	3	69	96
		Αναμενόμεν η συχνότητα	19,9	13,7	4,4	58,0	96,0
	ΑΓΙΟΣ ΝΙΚΟΛΑΟΣ	Συχνότητα	1	1	0	1	3
		Αναμενόμεν η συχνότητα	,6	,4	,1	1,8	3,0
Σύνολο		Συχνότητα	32	22	7	93	154
		Αναμενόμεν η συχνότητα	32,0	22,0	7,0	93,0	154,0

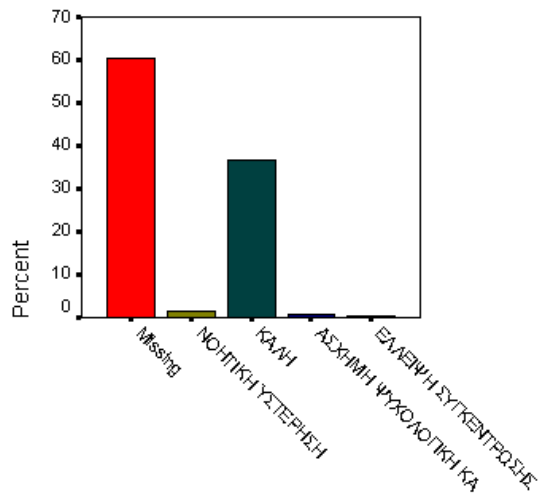
Πίνακας 13

Οικογεν ειακές σχέσεις	Συχνότητα	Συχνότητ α%	Έγκυρο %
Έγκυρες ΚΑΛΕΣ	100	57,5	82,0
τιμές ΜΕΤΡΙΕΣ	7	4,0	5,7

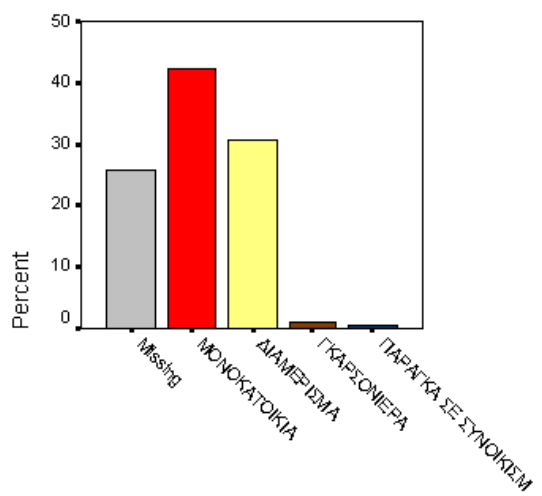
ΚΑΚΕΣ	3	1,7	2,5
ΣΥΓΚΡΟΥΣΙΑ ΚΕΣ	12	6,9	9,8
Σύνολο	122	70,1	100,0
Απούσες Τιμές	52	29,9	
Σύνολο	174	100,0	

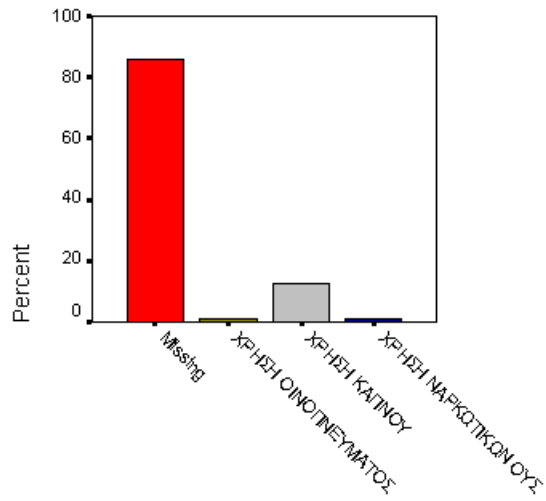
Γράφημα: Συγκάτοικοι ανηλίκου

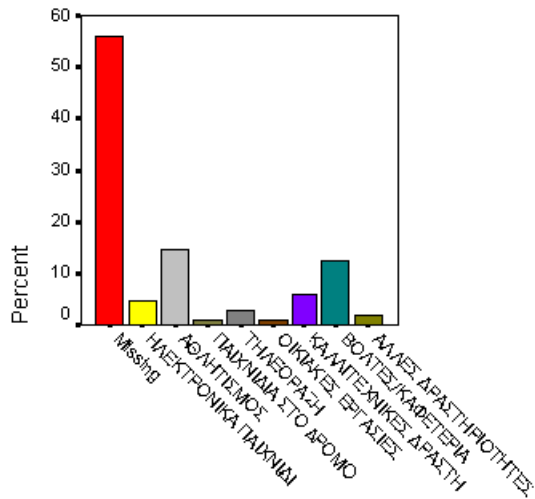
Γράφημα: Ψυχοδιανοητική υγεία αθλητικού

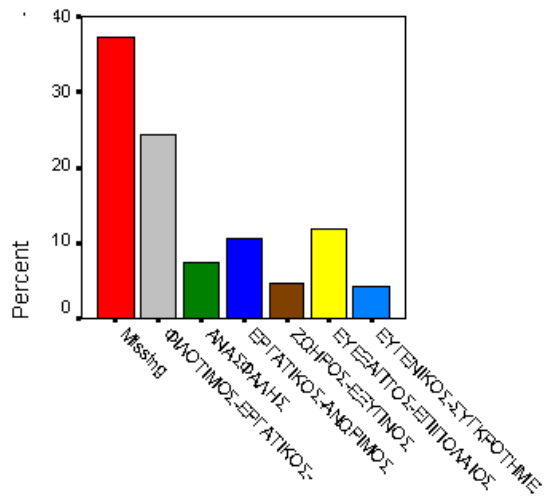
Γράφημα: Είδος κατοικίας

Γράφημα: Κακές έξεις ανηλίκων

Γράφημα: Ενδιαφέροντα ανηλίκων

Γράφημα: Χαρακτήρας ανηλίκων

Συγκριτικός πίνακας: Τόπος * ανατροφή

			Ανατροφή			Σύνολο
			Ασταθή οικογενειακό περιβάλλον	Σταθερό οικογενειακό περιβάλλον	Πλήρη κάλυψη συναισθηματικών και υλικών αναγκών	
Δικαστήρια	ΧΑΝΙΑ	Συχνότητα	6	2	13	21
		Αναμενόμενη συχνότητα	6,8	4,8	9,4	21,0
	ΡΕΘΥΜΝΟ	Συχνότητα	4	2	4	10
		Αναμενόμενη συχνότητα	3,3	2,3	4,5	10,0
	ΗΡΑΚΛΕΙΟ	Συχνότητα	19	17	20	56
		Αναμενόμενη συχνότητα	18,3	12,8	25,0	56,0
	ΑΓΙΟΣ ΝΙΚΟΛΑΟΣ	Συχνότητα	1	0	4	5
		Αναμενόμενη συχνότητα	1,6	1,1	2,2	5,0
Σύνολο		Συχνότητα	30	21	41	92
		Αναμενόμενη συχνότητα	30,0	21,0	41,0	92,0

Πίνακας 14

	Συχνότητα	Συχνότητα α %	σχετική αθροιστ. συχνότητα
Εγκυρες ΠΟΛΗ	136	78,2	85,5
τιμές ΧΩΡΙΟ	23	13,2	100,0
Σύνολο	159	91,4	
Απουσες τιμές	15	8,6	
Σύνολο	174	100,0	

Πίνακας 15

	Συχνότητα	Συχνότητα α %	σχετική αθροιστ. συχνότητα
0	1	,6	,8
ΝΑΙ	93	53,4	71,2
ΟΧΙ	38	21,8	100,0
Σύνολο	132	75,9	
Απουσες τιμές	42	24,1	
Σύνολο	174	100,0	

Πίνακας 16

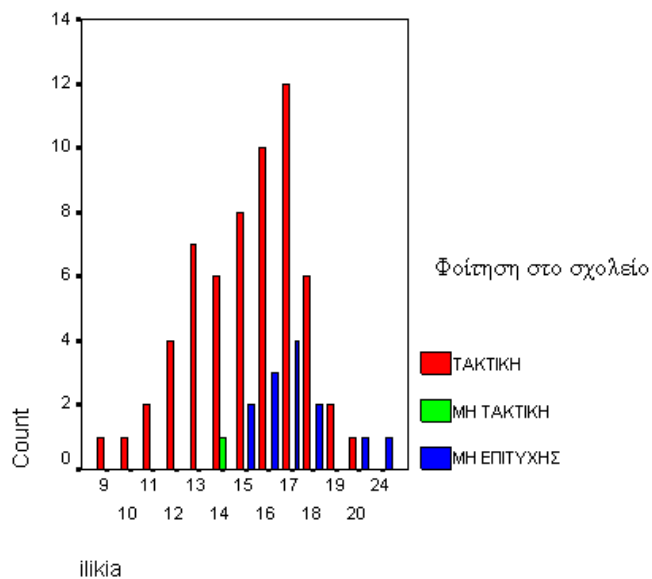
Τύπος σχολείου	N	Μέση τιμή	Τυπική απόκλιση	Ελάχιστο	Μεγαλύτερο

ΔΗΜΟΣΙΟ- ΗΜΕΡΗΣΙΟ	114	15,48	2,358	8	24
ΔΗΜΟΣΙΟ- ΝΥΧΤΕΡΙΝΟ	10	15,60	2,171	11	18
ΙΔΙΩΤΙΚΟ	2	17,00	,000	17	17
Σύνολο	126	15,52	2,325	8	24

Πίνακας 17

Φοίτηση στο σχολείο	N	Μέση τιμή	Τυπική απόκλιση	Ελάχιστο	Μεγαλύτερο
ΤΑΚΤΙΚΗ	60	15,23	2,360	9	20
ΜΗ ΤΑΚΤΙΚΗ	1	14,00	.	14	14
ΜΗ ΕΠΙΤΥΧΗΣ	13	17,38	2,399	15	24
Σύνολο	74	15,59	2,482	9	24

Πίνακας 18

	Συχνότητα	Σχετική συχνότητα %	Σχετική αθροιστική συχνότητα
ΕΠΙΠΛΗΞΗ	13	7,5	8,0
ΕΠΙΠΛΗΞΗ ΚΑΙ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΓΟΝΕΩΝ	1,6		8,6
ΕΠΙΠΛΗΞΗ ΚΑΙ ΑΝΑΒΟΛΗ	3	1,7	10,4
ΥΠΕΥΘΥΝΗ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΓΟΝΕΩΝ	32	18,4	30,1
ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΜΗΤΕΡΑΣ	2	1,1	31,3

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΥΠΗΡΕΣΙΑΣ ΕΠΙΜΕΛΗΤΩΝ	15	8,6	40,5
ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΥΠΗΡΕΣΙΑΣ ΕΠΙΜΕΛΗΤΩΝ ΚΑΙ ΑΝΑΒΟΛΗ	3	1,7	42,3
ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΥΠΗΡΕΣΙΑΣ ΕΠΙΜΕΛΗΤΩΝ 1 ΦΟΡΑ ΤΟΝ ΜΗΝΑ	2	1,1	43,6
ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΥΠΗΡΕΣΙΑΣ ΜΕΧΡΙ ΤΑ 24	1,6		44,2
ΦΥΛΑΚΙΣΗ 2 ΜΗΝΩΝ ΜΕ ΤΡΙΕΤΗ ΑΝΑΣΤΟΛΗ	3	1,7	46,0
ΦΥΛΑΚΙΣΗ 16 ΜΗΝΩΝ	1,6		46,6
ΦΥΛΑΚΙΣΗ 8 ΜΗΝΩΝ ΜΕ ΤΡΙΕΤΗ ΑΝΑΣΤΟΛΗ	2	1,1	47,9
ΠΟΙΝΙΚΑ ΑΝΕΥΘΥΝΗ	1,6		48,5
ΠΟΙΝΙΚΟΣ ΣΩΦΡΟΝΙΣΜΟΣ 20 ΧΡΟΝΙΑ	2	1,1	49,7
ΙΣΟΒΙΑ	1,6		50,3
ΠΑΥΕΙ ΟΡΙΣΤΙΚΑ Η ΠΟΙΝΙΚΗ ΔΙΩΣΗ	6	3,4	54,0
ΑΝΑΡΜΟΔΙΟΣ ΛΟΓΩ ΕΝΗΛΙΚΙΩΣΗΣ	1,6		54,6
ΔΕΝ ΕΤΕΛΕΣΕ/ΑΘΩΩΘΗΚ Ε	57	32,8	89,6

ΕΠΙΠΛΗΞΗ ΚΑΙ ΝΑ ΜΗΝ ΠΑΡΑΚΟΛΟΥΘΕΙ ΑΓΩΝΕΣ ΓΙΑ 6 ΜΗΝΕΣ	1,6		90,2
ΑΝΑΒΟΛΗ ΦΥΛΑΚΙΣΗ 30 ΗΜΕΡΩΝ	15	8,6	99,4
Σύνολο	163	93,7	100,0
Απούσες Τιμές	11	6,3	
Σύνολο	174	100,0	

Πίνακας 19

